ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 5 (419) ■ Mai 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

P.E.N. CLUB ÎN EXIL - Afiş antinazist. Autori - GUNTER RAMBOW, MICHAEL VAN DE SAND

Mihai Barbu

Am defilat, singur, din Piața Victoriei până în cartierul Aeroport. (Îi zice așa pentru că odată, demult, pe acele locuri era o școală de zbor fără motor. Se înălțau planoare pentru ca omul, ce minunat sună acest cuvânt!, să fie la înălțimea Parângului. Dar asta a fost odată ca niciodată. Dovadă e și faptul că lângă una din pubelele unde edilii voiau să aleagă, selectiv, gunoiul, am găsit, la 27 de ani de la Revoluție, un exemplar uitat din "Munca de partid"...) Un bătrân (atât de simplu, după vorbă, după port) proba niște pantaloni kaki, proaspăt scoși din ghenă. Fiind cam slab la constituție, i s-au părut cam prea largi așa că i-a aruncat de unde i-a luat. În drum am întâlnit, în trei binecuvântate locuri de petrecere a timpului liber, trei grupuri de țigani fericiți.

reportaj

Dacă nu pun la socoteală și peștii...

De 1 mai muncitoresc am defilat singur, singurel

Se dedică d-lui redactor-șef Dumitru Augustin Doman, la aniversarea a una sută numere de când e la cârma Argeș-ului, una din navele-amiral ale presei literare românești

În cinstea zilei de 1 Mai/ mi-am cumpărat/ de la buchiniștii aciuați pe lângă Poșta veche/ *Atlasul peștilor din RPR*/ Afară ploua cu găleata/ și am vrut să văd cum a mai evoluat lumea./ Am făcut ochii roată, dincolo de fereastră/ Valea devenise un imens acvariu/ Defilau alături/ Păstruga și Cega, Scrumbia și Șprotul/ Păstrăvul fântânel cu cel curcubeu/ Fufa cu Pleava, Latița cu Beldița,/ Zvârluga și Fâța, Cosacul și Carasul, Țiparu și Molanu, Țigănușul și Zărganul, Moaca de nămol și Chefalul cu coadă lată, Lostrița cu Văduvița, Gingirica și Babușca, Porcușorul de nisip cu Porcușorul de șes, Rizeafca cu Boișteanul, Boarca cu Obletul și Zlăvocul cu Glăvocul./ Ud leoarcă, am dat pe gât, cu moderație, berile Ursus/ Am înfulecat o bună parte din cele 30 de milioane de mici (conform estimărilor Industriei Române a Cărnii)/ pe care ai noștri i-au dat gata/ la munte, la mare, pe pământ, pe apă și-n Vechea vamă/ Mirela mi-a pus hainele ude la uscat pe caloriferul din hol./ Fericiți și împliniți,/ imediat după masă,/ am tras, amândoi, un pui de somn./ Somnul e crocodilul apelor noastre/ și urcă pe Dunăre,/ atunci când le vine vremea,/ până dincolo de Viena...

Dubla viață a lui Adam Driver, șofer de autobus și poet, din orașul lui Wiliams și Ginsberg

Așa cum rezultă și din textul de mai sus, de vechea sărbătoare a muncii, la noi în Vale, ca peste tot în țara noastră, a plouat temeinic. Era o vreme, vorba criticului Petru Poantă, de nu-ți venea să scoți redactorul din cârciumă. Sau cinefilul din sala de cinema. Cum în orașul nostru nu mai există cinematografe (când n-aveai ce vedea, erau patru) am apelat la laptop-ul meu, Asus, și mi-am zis că n-ar strica să văd un film în ton cu marea sărbătoare a muncii. Am ales unul regizat de Jan Jarmusch, "Petersen", tradus în limba noastră, în mod proletcultist și-n ton cu onor Cântarea Americii, drept "Șoferul poet". Cred că azi aproape orice poet e și șofer. Adam Driver era, însă, un șofer de autobus care scrie poezie într-un caiet secret. De el știa doar autorul și nevasta lui, care-l avertiza mereu că nu e bine ceea ce face. În sensul că nu-i frumos să le țină doar pentru el și că ar trebui să le multiplice și să le arate lumii. A fost un dialog al surzilor... Înainte de a-l vedea cu ochii mei, am vrut să văd cum l-au văzut alții cu ochii lor. "Pacifistu'" scria că e "cel mai plicticos film pe care l-am văzut în viața mea. E o pierdere de vreme". M-am desumflat. Dacă un pacifist zicea asta... Ultimul comentariu, făcut de o doamnă, era unul la superlativ: "Acest film minunat subliniază viața în toată simplitatea ei. E un film poem. Jarmusch e din ce în ce mai bun." (M-am luat, conform unui prost obicei, imediat după femei...) Filmul relatează o săptămână din viața unui șofer de autobus din Petersen, orașul unde a trăit și muncit, ca doctor ginecolog, marele poet William Carlos Williams și unde a locuit o vreme chiar și Allen Ginsberg, marele autor al "Strigăt"-ului. Zilele sunt repetitive: șoferul se scoală dis de dimineață, conduce autobuzul, mănâncă, scoate câinele la plimbare, bea o bere la bar și se culcă. Mai face, la prânz și seara, scurte conversații cu nevasta sa pe teme casnice. Asta e monotonia vieții care l-a scos din pepeni pe Pacifistu' nostru. În căutarea scenelor cu adrenalină, el n-a băgat de seamă că șoferul Adam avea o viață plină de aventuri spirituale. Pentru el, nici o zi nu semăna cu alta. E, zilnic, cu ochii-n trafic și cu urechile la ceea ce vorbesc pasagerii lui. Ascultă, zi de zi, tot altfel de povești. Una nu seamănă cu alta, mereu sunt alți actori, alte voci, alte povești. De la barul unde își bea tradiționala bere află că barmanul o să ia o bătaie strașnică la șah. "Cu cine joci?" "Cu mine însumi...", îl dezmăgește omul de dincolo de tejghea. Adam e atent la detalii și din ele își trag seva toate poeziile lui. E un șofer de autobus care-și iubește nevasta dar e mort după poeta Emily Dikinson. Acest lucru îl aflăm de la întâlnirea, neprogramată, cu o fetiță care scrie poezie. Fata îi citește "Apa cade". (Mă uit pe fereastră. Așa și era. Ploua cu găleata.) "Apa cade în aerul luminos/ Apa cade ca părul pe umărul unei fete/ Apa cade/ Sapă mici lacuri în asfalt/ Oglinzi murdare cu nori și clădiri răsfrânte/ Cade pe acoperișul casei mele/ Cade pe mama mea și pe părul meu/ Iar cei mai mulți dintre oameni/ O numesc ploaie..."

Avem dovada: Buldogul Marvin nu iubea nici poezia, nici filmul „Singur acasă"

O singură zi a lui Adam Driver nu seamănă cu cele șapte. E ziua în care poetul merge, invitat de nevastă, la cinema. Când s-au întors acasă, constată că sadicul câine Marvin (de ciudă c-a fost lăsat singur) îi face ferfeniță caietul secret cu poezii într-un singur exemplar. Omul e distrus. Merge, năuc, prin oraș ca să se liniștească. În final, se așează pe o bancă, în fața cascadei care l-a inspirat pe doctorul Willimas când a scris volumul "Petersen". Fără caietul său secret, Adam nu se mai simte poet. Un japonez, poet din Osaka, vine până în Petersen ca să vadă la fața locului, unde și ce anume l-a inspirat pe Wlliams ca să poată scrie un volum dedicat, integral, orașului său. Japonezul scria doar pre limba lui și nu simțea nevoia să fie tradus. "O traducere e ca și cum ai face duș cu pelerina de ploaie pe tine", zice el. Omul nostru din Osaka își cere voie să se așeze pe bancă și cei doi vorbesc despre doctorul Williams și despre meteorologul francez Duffet. Cad de acord că cei doi erau, dincolo de meseriile lor diurne, doi mari artiști. Unul poet iar altul pictor. "Aha!", exclamă japonezul, deloc convins că în fața sa e doar un șofer de autobus. "Șofer în Paterson" poate fi un poem, adaugă japonezul și îi oferă, la plecare, un dar. E un carnet cu foi albe. Potrivit filosofiei japoneze, "O pagină goală îți oferă multe posibilități". În drum spre casă, Adam compune o nouă, primă, poezie. "The line"/ "Rândul" . Iat-o: "Este un cântec vechi/ pe care obișnuia să-l cânte bunicul meu/ și care conține o întrebare *Ai prefera să fii un pește?*/ În același cântec/ există aceeași întrebare/ dar cu un catâr și un porc/ însă cea pe care o aud eu uneori/ în capul meu este cea cu peștele/ doar acel singur vers/ *Ai prefera să fii un pește?*/ de parcă restul acelui cântec/ n-ar trebui să fie acolo". Era duminică seara. Luni, șoferul începea o nouă zi de muncă. Pentru a ne convinge pe deplin că șoferul din Petersen e un poet adevărat, Jan Jarmusch (care semnează scenariul și regia) a apelat la versurile poetului Ron Padgett și totul a devenit extrem de credibil.

Două poeme: "Șofer în Petersen" & "Pieton în Petroșani"

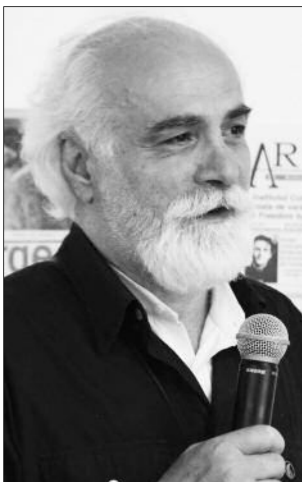
Întrucât orașul meu nu e cât Petersen-ul american, mi-am propus să merg pe jos, de la cap de linie la un alt cap de linie, pe traseul unui microbus. (Noi nu mai avem autobuze de când ni s-au cam închis minele...) Am defilat, singur, din Piața Victoriei până în cartierul Aeroport. (Îi zice așa pentru că odată, demult, pe acele locuri era o școală de zbor fără motor. Se înălțau planoare pentru ca omul, ce minunat sună acest cuvânt!, să fie la înălțimea Parângului. Dar asta a fost odată ca niciodată. Dovadă e și faptul că lângă una din pubelele unde edilii voiau să aleagă, selectiv, gunoiul, am găsit, la 27 de ani de la Revoluție, un exemplar uitat din "Munca de partid"...) Un bătrân (atât de simplu, după vorbă, după port) proba niște pantaloni kaki, proaspăt scoși din ghenă. Fiind cam slab la constituție, i s-au părut cam prea largi așa că i-a aruncat de unde i-a luat. În drum am întâlnit, în trei binecuvântate locuri de petrecere a timpului liber, trei grupuri de țigani fericiți. Ei au încins grătarele în fața atelierului de "Reparații încălțăminte" din Piața Dacia, lângă "Magazinul de cafea" (pe partea lui laterală) și în curtea "Grădiniței cu program prelungit", ambele situate pe strada erou Gociu Nicușor. Pe un domn care era desemnat să întrețină focul am zărit un tricou, tras peste burtoiul proeminent din dotare, pe care scria, adecvat, "Follow your fucking dreams!" ("Urmărește-ți visele tale date dracului!") Din merțanele proaspăt aduse din Anglia, cu volan pe dreapta, răsuna, de mama focului, vocea Nicoletei Guță. Pe lângă voce, Nicoleta mai are un mare atuu. Seniorul Guță le-a dat bani tuturor femeilor și bărbaților din neam (pe care i-a observat că-s cam supraponderali) să-și mai taie din stomac. Acum tot neamul lor, de la mic la mare, pare că-i tras printr-un inel dar vocea le-a rămas aceeași ca volum, intensitate și vibrant mesaj. La câteva blocuri distanță, doi profesori de muzică își ofereau serviciile sub forma unor prestații la domiciliu, între orele 10-18. Concurența era mare. În fața blocului era chiar localul "La Momo" (un duios diminutiv pentru momârlanul Izvorel, managerul bodegii...) care desfăcea, cu precădere, berea "Azuga". "Bună asta!", suna reclama. Cine voia să cânte și să chiuie de bucurie o putea face nestingherit. "Căsuța cu apă Fântânel" nu a avut nicio trecere de Ziua internațională a muncii. Deși doi litri de sifon costau doar 50 de bani (iar doi litri de apă plată, tot atâta), n-am văzut nici un petrecăreț care să-și stingă dogoarea și arsura micilor cu apă de la "Fântânel". Tot în acest perimetru, lângă o "Drogherie" închisă era un mesaj scris, iute și furios, pe zidul de vizavi: "O să moară de la droguri/ Ce morții lor îți pasă ție?" Cinică formulare pe care o amendăm cu hotărâre. Magazinul "La 2 pași" e ținut în viață de societatea "Domokos cash". La "Carmolimp" poți să-ți încarci, dacă simți nevoia, și cartela telefonică. Nu poți beneficia de aceste servicii și la vecinii de la "Magazin industrial & Croitorie". Pe Ciobanu Stan lucrurile acestea îl lasă rece pentru că nu îl mai priveau într-un

(continuare în p. 31)

Eveniment editorial

„Da, pregătit sunt Doamne/să îmbătrânesc/să devin străvechi ca aurul”

Marian Drăghici – *lunetistul&cocoşul de tablă* (Tracus Arte, Bucureşti 2016), ediţia a II-a revăzută; postfaţă de Gabriel Nedelea

Marian Drăghici

Marian Drăghici face parte din clubul select al poeţilor care publică volume puţine, dar valoroase, fiecare apariţie editorială fiind o adevărată antologie de autor. Este şi cazul acestui volum care cuprinde doar cinci poeme (revăzute) reluate din prima ediţie din urmă cu 20 de ani plus unul inedit. Ca şi în cazul lui Ion Mureşan, unul din congenerii lui M. D. din clubul de mai sus, poemele de aici sunt arhicunoscute în lumea literară, ele fiind rostite inimitabil de autor de-a lungul anilor la diferite festivaluri din ţară sau din străinătate.

Textele lui Drăghici au tensiune, au viaţă, dar ce viaţă!, bântuită de spectrul morţii; tonul e unul de la senin-amar până la amar-amar şi până la disperat, de la acela de luptător trăgându-şi sufletul în reverie pentru a putea să ţină din nou piept asaltului ce va să vină până la acela de războinic încordat. El îşi destăinuie... jocul cu moartea şi cu femeia: „Dacă acum nu mărturisesc, nu voi mărturisi niciodată:/eram tânăr, scriam, n-am avut de ales/moartea în somn mă săruta pe obraz, iubita pe gură,/astăzi ceva s-a schimbat/e bine să ţină de învăţătură,/femeia mă sărută pe obraz,/ moartea în somn mă sărută pe gură”.

Spectacolul poeziei lui Marian Drăghici se desfăşoară în două acte. Unul e cel al imaginarelor şi exoticelor călătorii dezinvolte din inima Africii negre, unde „soarele răsare din negresă ca oul/din găină, gata apus”, până la Caracal „Sighişoara mea” cu combinatul lui de porci şi până-n alba pădure rusească de mesteceni scârţâind în gerul iernii, la nesfârşita partidă de biliard cu Galina Sorocina... E uvertura de suprafaţă. În actul al doilea, însă, „harta” poetului e una interioară, a trăirilor intense, la limită, a iubirii şi a morţii, temele care revin (împletite) mereu şi mereu, obsesiv, în culori sumbre, în negru compact, în portrete şi autoportrete expresioniste.

Un exact portret critic îi face tânărul Gabriel Nedelea în al său eseu-postfaţă: „Puţini, foarte puţini sunt poeţii care au puterea să esenţializeze fără să abstractizeze sau să abstractizeze esenţializând, care-şi smulg *persoana* (*persona*) şi o poartă cu malioţizitate în spate, sau ca pe o umbră, în timp ce-şi privesc *fiinţa* în faţă, cum ar privi moartea şi ar bea din păhăruţ cu îngerul acesteia la masă. Ce altceva face Marian Drăghici, pândindu-l pe *lunetist*, dacă nu această prometeică muncă, distilând alcoolurile tari ale Styxului, limpezindu-şi privirea şi călindu-şi uimirea aducătoare de poezie? Lovind cu ciocanul platonic în moalele (infra)realităţii, unde, înainte vreme, cu precizie Barbu, Arghezi şi Mazilescu mai loviseră, el toarnă *cocoşul de tablă* în forme mai trainice decât simbolurile pe care le poate presupune şi îl înalţă provocator pe acoperişurile de unde caută să fotografieze poemul”.

Cartea n-ar fi pe deplin un eveniment editorial, dacă n-ar fi apărut şi în condiţii grafice excelente, cu copertă retro în alb-negru, cu tehnoredactare impecabilă şi presărată din loc în loc cu facsimile ale manuscriselor muncite de poetul veşnic perfecţionist şi veşnic nemulţumit. **(DAD)**

IN MEMORIAM GEORGE BĂLĂIŢĂ

S-a stins din viaţă George Bălăiţă, unul dintre cei mai importanţi scriitori români postbelici.

Născut pe 17 aprilie 1935 la Bacău, a urmat cursurile Institutului de Cultură Fizică şi Sport din Bucureşti (1953-1955), fiind apoi absolvent al Facultăţii de Filologie a Universităţii „Al.I. Cuza” din Iaşi (1967). Din 1964, a fost redactor, ulterior redactor-şef adjunct al revistei „Ateneu” din Bacău. După mutarea la Bucureşti, a fost secretar al Uniunii Scriitorilor din România, director al Editurii Cartea Românească (1980-1989) şi redactor-şef al revistei „Arc” editate de Fundaţia Culturală Română (1991-1997).

A debutat publicistic în ziarul „Steagul roşu” din Bacău (1958), iar ca prozator, în „Luceafărul” (1960). Debutul editorial, cu *Călătoria* (1964), se suprapune perioadei de liberalizare de la finele epocii realismului socialist. George Bălăiţă va deveni, prin cărţile următoare, unul dintre cei mai originali şi mai reprezentativi autori din tânăra generaţie ‘60, prin care literatura română intră în faza ei neomodernistă: *Conversând despre Ionescu* (1966), *Întâmplări din noaptea soarelui de lapte* (1967). După *Lumea în două zile* (1975), capodopera lui George Bălăiţă, opera scriitorului se rotunjeşte prin titluri precum *Ucenicul neascultător* (1977), *Nopţile unui provincial* (1983), *Gulliver în ţara nimănui* (1994), *Învoiala* (2016). În colaborare cu Janina Ianoşi, a tradus *Cevengur* de Andrei Platonov.

„Cel mai frapant lucru la George Bălăiţă - observa Nicolae Manolescu - este luarea în derâdere a normelor (nu în ultimul rând, şi literare), latura de bufonerie estetico-morală, care îşi are reflexul în structura însăşi a romanelor sale”.

Prin dispariţia lui George Bălăiţă, Uniunea Scriitorilor din România şi întreaga noastră comunitate intelectuală suferă o grea pierdere.

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene

„Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXVI-a, 14-16 iunie 2017, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Princeps Edit, precum şi cu revistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Scriptor”, „Feed beack”, „Viaţa Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineaţă”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Argeş”, „Bucovina Literară”, Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează în perioada 14-16 iunie 2017 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXVI-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2016 – 5 mai 2017. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu” al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda şapte premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menţionate. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu.

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

În măsura posibilităţilor, organizatorii vor acorda şi trei premii în bani.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipoteştila Ipoteşti şi Botoşani în ziua de 15 iunie 2017.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

Lucrările vor fi trimise până la data de 10 mai 2017 pe adresa:

CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani.

Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Înțeleg, e laș”

■ Mărturisesc că m-a contrariat, deși m-ar fi putut bucura, opinia lui Berdiaev conform căreia, în prezent, creația artistică ar fi o formă de sfințenie. Ce zici? A. E.: „Cu satisfacție constat că de data asta scepticismul tău consună cu al meu. Cum să fie, Doamne, creația noastră a creaturilor altminteri decît lumea în care trăim, un drăgălaș amestec de divin și demonic?”. Și totuși ce predomină? „Depinde de la caz la caz, adică de creator și de, cum se zice acum nonșalant, consumator”. Ai putea să-mi dai cîteva nume de autori contemporani? „Cum să nu? La religioși, în ordine protocolar alfabetică, Paul Aretzu, Dan Damaschin, Marius Ianuș, Adrian Popescu. La demonici, de departe Angela Marinescu. Sarcasme împotriva bisericii, spurcarea sacrului, sistematică exhibare a devierilor comportamentale, o pîclă blasfemică umplînd întregul discurs. Mă gîndesc prin ce cazne sofistice ar trece cineva care s-ar strădui să probeze «sfințenia» poeziei sale.” Cum, nu-ți place Angela Marinescu? „De ce crezi? E o forță lirică de excepție, debitoare unei demonii de excepție”. Crezi că o... exorcizare i-ar dăuna? „Tu ce crezi?”

■ „Demonul seamănă mult cu Dumnezeu prin pretenții, dar în nici un fel prin intenții” (Monseniorul Ghika).

■ Numai adîncind foarte mult realul poți întrezări idealitățile.

■ A scrie pentru ca unele lucruri pe care nu le socotești credibile să devină credibile.

■ Durerea: un curaj neomologat.

■ Spațiul în care am trăit odinioară îmi devine tot mai străin. Mai străin decît timpul de-atunci, oricum absorbit de inexistență. Oare de ce? Casele, străzile, piețele, grădinile au rămas aceleași, dar tocmai un asemenea realism al conservării s-ar zice că le exasperează în raport cu mine, îndepărtîndu-le de ființă, totodată făcîndu-mă să mă simt ca un biet transfug. Ca un trădător. Nu e o formă de răutate a materiei față de suflet?

■ „Un domn pe nume Walter Summeford a fost lovit de fulger de trei ori în timpul vieții fără ca asta să-l afecteze prea tare. La patru ani după moartea lui survenită natural în 1912, piatra sa de mormînt a fost de asemenea lovită de fulger. Așa e cînd fulgerul face o obsesie pentru tine!” (**Dilema veche**, 2017).

■ Te abstragi din real pentru a te întoarce smerit pe tărîmul acestuia, așa cum, evaporîndu-se, apa alimentează norii care o readuc pe pămînt.

■ Înțeleg, e laș, dar de ce trebuie să fie și duplicitar? A. E.: „Simplu. Pentru ca să lucreze într-însul mai cu nădejde Diavolul, a cărui etimologie însăși semnifică diviziunea”.

■ Se întîmplă ca unele tipuri umane să ne apară în decursul vieții în cîteva exemplare. Fără nici o legătură între ele decît cea a unor similitudini morale și uneori chiar somatice, decisive în privința impresiei pe care ne-o lasă. Evident nu și fără variații, însă cu o ciudată putere centripetă a imaginii generale. Mai puțin ar fi vorba de ființe de care te-ai atașat decît de cele ce ți-au impus rezerve. Să fie oare pentru că natura binelui sugerează unicitatea originară, *ergo* irepetabilul? În clasa celor repetitivi am întîlnit cel mai adesea, „abili”, „descurcăreți”, inși cu apucături oportuniste, achizitive și adulatoare, cu o dexteritate a falsurilor, bravi exponenți ai sicităţii afective, parveniți fără scrupule cu rezerve de venin reptilian...

■ O idee cum un lampion pe care-l poate aprinde doar o atenție empatică.

■ „Într-un documentar de pe unele din canalele TV cu teme marine era povestea unei balene eșuate pe coastele Statelor Unite, salvată de oamenii și specialiștii din zonă. După ce au hidratat-o, au hrănit-o și au îngrijit-o zile în șir, pînă ce au crezut că o pot «repune pe picioare» cum s-ar zice la oameni, adică repune în libertate, aceștia au constatat că balena se întorcea singură la oameni. Nu voia să stea nici singură în larg și nici cu alte balene. Atunci specialiștii au studiat-o mai atent și au descoperit că era cam surdă, adică nu auzea toate ultrasunetele pe care trebuie să le audă o balenă și nici nu putea să vîneze. Pentru că salvatorii ei nu prea mai puteau asigura cele 30 de kilograme de pește zilnic, s-a decis mutarea ei la un delfinariu (sau balenariu) din San Diego, la aproape 5000 de km distanță. A fost transportată cu avionul, cum altfel...” (**Dilema veche,** 2017).

■ Dacă se schimbă ființa, se schimbă și lumea. Dar dacă se schimbă lumea, ființa rămîne aceeași.

■ Scris carismatic sub pana unui ins foarte oarecare, dar de cîte ori un scris oarecare sub pana unui ins carismatic. În ambele cazuri există totuși o recuperare. Vai de un cumul de mediocrități!

■ „Secretul Europei este că ea nu mai iubește viața” (Camus).

■ Cu cît te apropii mai mult de tine însuți, cu atît te distanțezi în chip obiectiv de contemporaneitate. Senectutea e o vîrstă care favorizează procesul. Reapare, ca-n anii tineri, evlavia pentru marii predecesori. Pe cît îți stă în putință, îi recitești cu sentimentul unei împliniri. Urmărindu-i pe tinerii literați tot mai numeroși de care te despart tot mai multe decenii, nădăjduiești că succesorii lor vor avea față de ei aceeași atitudine pe care tu ai avut-o față de „bătrînii” scrisului.

■ Ascunzi unele lucruri din viața ta pentru că nu le poți dezvălui în întregime.

■ „Odată cu creșterea masivă a numărului de sateliți care orbitează în jurul Pămîntului, întinderi uriașe de uscat și de ocean, rămase neexplorate pînă acum, ies la iveală. Dar pe măsură ce astfel de imagini încep să apară în programe destinate publicului larg, ca Google Earth, apar și anomalii uluitoare, pe care nimeni nu le-ar fi crezut vreodată posibile. Acest program cercetează cîteva dintre ele: legenda unor giganți străvechi, care înconjoară un monument misterios din Țara Sfîntă, un lac roz-aprins, care ar putea indica prezența unei noi specii, și un bloc de gheață mare cît un oraș, care dispare brusc din Antarctica” (**Historia**, 2017).

■ A. E.: „Sexul? Un soi de junglă a inimii”.

■ Te oprești pe margine, iar atunci cînd ți se pare că nu există o margine, o inventezi.

■ Urșii Grizzly își șterg uneori urmele, atunci cînd simt că sunt urmăriți de vînători.

■ În ultimii săi ani de viață, Maxim Gorki s-a pomenit arestat la domiciliu, punîndu-i-se la dispoziție exemplare trucate din ziarul **Pravda**, din care lipseau informațiile ce l-ar fi putut întrista. Nici moartea scriitorului care a făcut imprudența de a se înapoia în Rusia bolșevizată, ca și puțin înainte a fratelui său Nicolae, nu sunt scutite de sumbre supoziții. Între multe altele, Stalin a fost capabil și de așa ceva.

■ La un post tv.: „Actorul care nu are vocație actoricească devine profesor, iar dacă nu e bun nici ca profesor, devine critic de teatru”.

■ A. E.: „Un literat al nostru, care, acum, după spartul tîrgului, ține a-și exprima adeziunea la comunism, îmi dă impresia unui nebun care iese în stradă încălțat cu două feluri de pantofi, cu un polonic în mînă și cu un coif de hîrtie pe cap”. Dar dacă e vorba de o poetă? „Crezi că se schimbă costumația? Numai că, din nefericire, i s-ar putea adăuga numele de cotoroanță”.

■ Una din armele de temut pe care le are la dispoziție: tăcerea. O tăcere avînd o pondere maximă cum un bolovan.

■ Te străduiești ani, decenii în șir să-ți realizezi proiectele mici-mari, apoi dintr-odată îți apare contactul eliberator cu irealizabilul. Ce-ai mai putea face decît să-i rămîi îndatorat?

■ Totală incomunicare emoțională cu X, dar pe cine privește ăst fapt cu excepția foii de hîrtie pe care îl notezi?

■ „Creștinul (...) își completează și iluminează, cu ajutorul lui Dumnezeu, cunoașterea naturală a durerii. Suferința, pentru el, nu încetează să existe nici în teorie și nici în practică. Dimpotrivă, ea există pentru el mai mult decît pentru ceilalți; el o simte mai devreme, o simte mai mult decît oricine, pentru că sufletul lui este mai curat și în consecință mai puțin distras, mai puțin îndepărtat, prin mii de preocupări felurite, de această durere; el o cunoaște, o înțelege, cu tot misterul de învăluire și de posesiune conținut în acest cuvînt «a înțelege»; el își înmulțește subiectele; trebuie să mînuiască și să stăpînească acest lucru groaznic, să ajungă să iubească durerea, s-o caute, atunci cînd e nobilă și frumoasă, și cînd ea îl conduce mai repede în Dumnezeu” (Monseniorul Ghika).

■ Tristețea unui lucru nedus pînă la capăt. Tristețea unui lucru dus pînă la capăt.

■ A. E.: „Procedeele de-a măsura inteligența, de-a stabili IQ-ul persoanei? Să fim serioși. E ca și cum te-ai strădui să prinzi vîntul într-o capcană pusă în pădure pentru prinderea viețuitoarelor”.

■ „Spiritul este creat la granița dintre timp și eternitate” (Sf. Toma d’ Aquino).

■ Pentru a-ți asigura realmente starea de normalitate, se cuvine ca aceasta să se afle într-un raport periodic cu anormalitatea. Întrucît aidoma unei mari cantități de mîncare ori a unui singur fel de mîncare ce se repetă mereu, normalitatea riscă a produce un soi de sațietate. Contrarietățile, dubiile, anxietățile, într-o doză rezonabilă, reprezintă o așa-zicînd schimbare de meniu, o supapă necesară redresării. Să fim realiști. Doar relația dintre cele două entități antagonice modelează acel filigran cotidian care constituie fața lăuntrică a Destinului nostru.

■ „Cît despre suflet, de ce am zis că-l voi lăsa deoparte? Nu mai știu. Este adevărat că despre suflet nu poți să scrii fățiș. Cînd îl privești, dispare; dar privește plafonul, sau privește-l pe Grizzle (cîinele scriitoarei – n.n.), privește animalele mai puțin nobile din grădina zoologică expuse vederii celor ce se plimbă la Regent’s Park, și iată că sufletul se ivește pe nesimțite” (Virginia Woolf).

■ N-am izbutit să găsesc pricina răcelii constante a lui X față de mine, învelită în foița lucioasă a amabilității. O răceală pe cît de fără cusur pe atît de fără motiv aparent (n-aș dori să am acum în vedere un motiv puțin onorabil pentru X). Fie și așa. Mă simt în situația cuiva care, deși posedă un bilet de tren cu număr de loc, e nevoit a se așeza pe un alt loc (o doamnă în vîrstă se află pe scaunul său și nu vrea s-o deranjeze), astfel că e posibil, deși se simte stînjenit, să rămînă pe acel loc improvizat pînă la sfîrșitul călătoriei.

■ Un mod eficace de a te regăsi: să realizezi cît de copleșitor de indiferent le ești celor din jur. Chiar eventualele lor firitiseli nu sunt decît așchii de gheață.

■ „Incredibil! Recent localnicii care trăiesc lîngă rezervația naturală Bahraich, din nordul Indiei, au încremenit cînd au dat nas în nas cu o fetiță care nu știa să meargă în picioare și scotea sunete de maimuță. Fata de 8 ani este un Mowgli al zilelor noastre. Nu mănîncă decît fructe, mușcă dacă se sperie și se cațără în copaci mai ceva ca o pisică. Ea a fost descoperită în sălbăticie de polițistul Suresh Vadav. Localnicii cred că a fost abandonată în pădure de mama ei și crescută apoi de maimuțele care trăiesc în apropiere” (**Click**, 2017).

■ A. E.: „Animalele pot fi înzestrate cu harul dumnezeiesc al iubirii. Ce-ați mai dori, domnilor?”.

■ O timiditate „drăguță”, o timiditate grotescă. Cea dintîi e lesne de mărturisit, ba chiar acordă o notă cochetă persoanei care o declară, pe cînd cea de-a doua... nu mai are nevoie de nici o mărturisire.

■ Adrian Maniu mi-a spus, vai, fără înconjur despre Camil Baltazar: „E un păduche unsuros”.

■ Voltaire a făcut un pariu cu Piron referitor la faptul că el e mai bun latinist și, că cel care va scrie un bilet cu cel mai scurt text, va cîștiga. Peste cîteva zile, Voltaire, vrînd să plece la țară,

(continuare în pag. 5)

Cu cît te apropii mai mult de tine însuți, cu atît te distanțezi în chip obiectiv de contemporaneitate. Senectutea e o vîrstă care favorizează procesul. Reapare, ca-n anii tineri, evlavia pentru marii predecesori. Pe cît îți stă în putință, îi recitești cu sentimentul unei împliniri. Urmărindu-i pe tinerii literați tot mai numeroși de care te despart tot mai multe decenii, nădăjduiești că succesorii lor vor avea față de ei aceeași atitudine pe care tu ai avut-o față de „bătrînii” scrisului.

aforisme

Nicolae Oprea

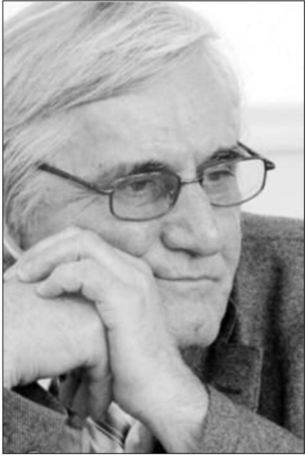

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

În viziunea de profunzime a romancierului, istoria recentă a societăţii româneşti maladive este camuflată sub auspiciile alegoriei. Acţiunea se petrece într-o ţară utopică, din familia latină, denumită ironic Caramia, o lume a valorilor răsturnate, „superficială, precară, confuză”, dominată de puterea banului. Personajele convieţuiesc, mai toate, în capitala ei, indexată cu ultima literă a alfabetului, Z. În chip original, topografia ficţională nu exclude geografia reală, cu rost de certificare a faptelor relatate.

cronici

Cronica literară

„Povestea ploii care nu se mai opreşte”

În anii mileniului al III-lea, Gabriel Chifu se situează pe o traiectorie ascendentă a evoluţiei sale de prozator, îndeosebi cu *Fragmente din năstruşnica istorie a lumii de* gabriel chifu *trăită şi tot de el povestită* (2009) şi *Punct şi de la capăt* (2014). Şi se apropie temerar, prin problematica abordată, de istoria strict contemporană. Precum în romanul recent, focalizat pe „povestea ploii care nu se mai opreşte” sub conturul unei distopii.

Ploaia de trei sute de zile (Ed. Cartea Românească, 2017) este un roman structurat după principiile realismului, dar ţesătura narativă se desfăşoară în registrul rostirii figurate. Evenimentele care alcătuiesc substanţa lui reflectă realitatea post-comunistă – cu incursiuni în trecutul nu prea îndepărtat, prin amintirile personajelor -, deşi datările inserate în text, din loc în loc, comprimă timpul în sprijinul metaforei din titlu (25 iunie 2013, 30 septembrie 2015, ziua de Bunavestire a anului 2016 etc.). În viziunea de profunzime a romancierului, istoria recentă a societăţii româneşti maladive este camuflată sub auspiciile alegoriei. Acţiunea se petrece într-o ţară utopică, din familia latină, denumită ironic Caramia, o lume a valorilor răsturnate, „superficială, precară, confuză”, dominată de puterea banului. Personajele convieţuiesc, mai toate, în capitala ei, indexată cu ultima literă a alfabetului, Z. În chip original, topografia ficţională nu exclude geografia reală, cu rost de certificare a faptelor relatate. Îndeobşte, localităţile care jalonează spaţiul epic (Craiova, Bucureşti, Dăbuleni, Târgovişte, Costineşti ş.a.) sau locurile specifice ale capitalei (Lipscanii, lacul Herăstrău, vechile biserici) sunt amintite în povestirile retrospective. Însuşi personajul central, astrofizicianul pensionar care elaborează în secret o *Cosmogonie*, Iacob Grama, provine dintr-un oraş provincial din sudul ţării, Corabia. În acest fel, harta ficţională se suprapune peste realitatea concretă.

Un episod mustind de ironie şi umor alcătuieşte substanţa capitolului al III-lea, unde povestitorul Orban nu-şi reţine viziunea critică asupra elitei caramiene, adunată din interes la onomastica personajului central, Iacob Grama. Prilej pentru a schiţa portretul unui potentat al vremii, un personaj burlesc, cultivat cu perfidie de televiziunile comerciale, demonstrând că realitatea întrece ficţiunea: „L-am recunoscut de îndată, Titi Ciurel, personaj oarecum pitoresc pentru unii, extravagant pentru alţii, adulat de atâţia, mai ales de populaţia săracă şi needucată, dispreţuit de anumiţi intelectuali, care-l consideră un clovn rudimentar, arogant şi foarte periculos, cu averea lui imensă, dobândită suspect, peste noapte.” Umorul spumos al povestirii derivă din limbajul şi iniţiativele grandios-ridicole ale tipului megaloman: „Vreau să-l răsplătesc pe Dumnezeu fiindcă şi el a fost bun cu mine. Dar, ha, ha, să nu crezi că e fraier Titişor, fac pentru Domnul catedrala dar o fac şi pentru mine, am şi eu un interes. Şi-ncă unul ca lumea. Vreau să ajung preşedintele Caramiei, nu la alegerile viitoare, la ălelalte. Şi mă pregătesc. Mi-a spus mie un consilier al meu, fă, domnu Titi, ceva măreţ, să te ţină lumea minte şi să se minuneze, ceva măreţ, nu fotbal, nu prostii. Fă o biserică şi toţi a să te pomenească şi o să te iubească, ce nu s-a mai văzut. De-aia m-am hotărât. De-aia, dar şi din ambiţie. Ce, domne, să ne întreacă pe noi toţi amărâţii?! De ce să n-avem noi cea mai mare biserică din lume?!” Probabil, în postumitatea generaţiei noastre, puţini cititori vor mai recunoaşte prototipurile reale (străvezii, pentru noi) ale personajelor de acest soi, prinse cu iscusinţă în insectar de acul satiric al romancierului. Petrecerea mondenă are şi un rost prefigurativ în privinţa conflictului, întrucât, imediat după întâlnire, prim-ministrul anunţă candidatura lui Grama la alegerile prezidenţiale, din partea partidului de guvernământ.

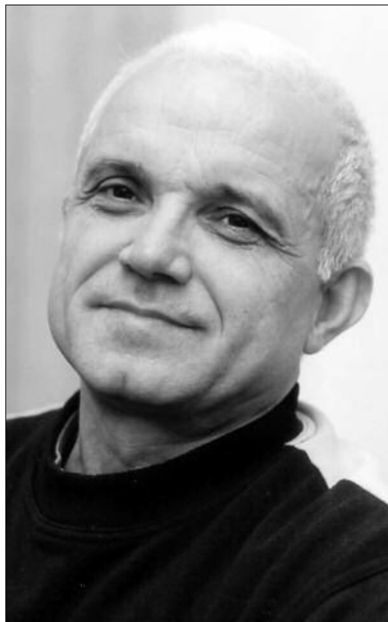
Prozatorul cu fibră postmodernă uzează de o strategie narativă relativistă care pune sub semnul îndoielii doctrina mimesis-ului. Incipitul capitolelor care marchează *Prezenţa autorului* indică suprapunerea perspectivei obiective peste cea presupus subiectivă: „Personaje, situaţii, scene descrise direct sau în reluare de cel despre care se presupune că e omniscient şi controlează firul naraţiunii, autorul...” Relatarea autorului omniscient vine să completeze golurile de memorie sau să corecteze povestirile unor participanţi la acţiune cu funcţia de naratori creditabili. Dintre aceşti mediatori ai relaţiei autor-cititor se individualizează arhitectul Ştefan Orban şi călugărul Mihai Cristea, complementul religios al omului de ştiinţă („savant, profesor şi scriitor”) întrupat în personajul central. Lumea degradată este reprezentată în universul ficţional prin prostituata Crinuţa Bunuţa şi ucigaşul angajat să-l asasineze pe profesorul Grama, Gigi Spaniolu, cei care „povestesc”, într-un limbaj pitoresc sau argotic de-a dreptul, versiunile lor. Mai consistentă în intervenţiile narative este fiica lui Orban din căsătoria ratată, Alice, adolescenta rebelă care eşuează într-o existenţă parazitară. Ilustrând conflictul dintre generaţii coborât în derizoriu, Alice se revoltă împotriva universului convenţional al tatălui înstrăinat („Unuia care trăieşte într-un univers îmbâcsit de clişee ieftine, de preconcepţii, unuia care închipuie existenţa ca fiind o colecţie de locuri comune.”) şi aderă la o grupare fanatică, „Grupul de Transumanism din Caramia”. Împreună cu apropiaţii ei din gruparea de tip neofascist pune la cale suprimarea lui Iacob Grama – „care simbolizează elita acestei lumi ratate” (în propunerea iniţială erau trei aleşi: Pleşu, Manolescu, Liiceanu).

Cu trimitere formală la ploaia de 4 ani, 11 luni şi 4 zile imaginată de Gabriel Garcia Marquez în romanul realist-magic *Un veac de singurătate*, povestea ploii distrugătoare, în concepţia lui Gabriel Chifu, figurează sfârşitul unei lumi (parţiale) în cadrul căreia decăderea spirituală şi morală a depăşit orice limite. Marasmul existenţial al Caramiei anunţă, în mod faptic, cataclismul supranatural. Unul dintre eroii-naratori, arhitectul constructor, intuieşte oarecum sensul profetic al ploii *misterioase şi absurde*: „Singura explicaţie pe care mi-o dau e că ploaia aceasta nu ţine strict de meteorologie, ci e o ploaie profetică, e un avertisment şi de aceea nu poate fi înţeleasă pe căile obişnuite ale raţiunii.” Romancierul însuşi sugerează datele simbolice prin motto-ul din *Vechiul Testament* despre Potop; completat, însă, cu altul preluat dintr-un psalm biblic despre salvarea aleşilor: „Cei drepţi vor stăpâni pământul şi-l vor locui pe vecie.” Declinul lumii contemporane, cu păcatele ei specifice (atotputernicia banului, drogurile, sexualitatea, alcoolismul ş.a.) corespunde cu finalul apocaliptic provocat de „stricăciunea oamenilor” din *Facerea lumii*.

În *Epilogul* romanului, casa izolată de pe ţărmul mării - proiectată ingenios de arhitectul Orban - a profesorului Grama, unde acesta se refugiase, după eşecul în alegeri (pigmentat cu o campanie de presă calomnioasă), împreună cu prietenii şi slujitorii săi, devine Arca lui Noe pentru eroii nu tocmai „neprihăniţi”: „...casa de pe ţărm se preschimbă în corabie şi, plutind peste ape, se duse hăt, departe, unde tâlcul e altul decât pe pământ, se duse purtându-i pe cei şase salvaţi în pântecul ei, aici, pe ţărmul mării, ploaia îşi pierdu înverşunarea smintită şi ucigătoare şi se întoarse la ceea ce fusese vreme de aproape trei sute de zile: o ploaie monotonă şi suferabilă, slabă, care curând se şi opri.” În acelaşi epilog, care marchează „sfârşitul poveştii şi al acestei lumi ficţionale”, mitul potopului apare amplificat prin acţiunea pustiitoare a unui *vânt nelumesc* purificator („din afara Caramiei şi chiar din afara acestei poveşti”), distrugând deopotrivă lumea reală şi imaginară: „Localitate după localitate, sate şi oraşe, nesăbuitul oraş Z., apele cele mari care înecaseră ţara, nimic nu stătu în calea furtunii, totul fu zdrobit, năruit, mistuit, spulberat, până când din lumea aceasta impură, reală şi ficţională, nu mai rămaseră decât pulbere, şi frânturi de propoziţii, şi praf de cuvinte.”

Carte de căpătâi, *Ploaia de trei sute de zile* se bucură, pe bună dreptate, de comentariile elogioase, riguros argumentate, ale câtorva dintre pertinenţii critici literari ai actualităţii: Mircea Mihăieş, Alex Ştefănescu, Răzvan Voncu, Irina Petraş, Sorin Lavric, Simona Vasilache (în *România literară* nr. 14/ 2017). Poemul excepţional care însoţeşte marcarea evenimentului editorial, *Ploaia de trei sute de zile (poem halucinatoriu)*, poate fi considerat un epilog sintetic al romanului, în spirit vizionar. Constituind dovada că prozatorul Gabriel Chifu nu s-a desprins nicidecum din sfera poeziei, îl citez ca atare: „Un animal gigantic s-a aşezat peste ţara mea/ şi a adormit./ Ţinea cât ţine ţara./ Mi se părea că trăiesc în interiorul unui/ diamant viu, care respiră./ Dar nu:/ animalul gigantic era lichid şi transparent.// Sute de zile a durat somnul său./ De la un timp am început să aud spusele mamei/ rostite în urmă cu jumătate de veac,/ pe când mai trăia./ Vai, atunci propoziţiile ei, în loc să o apuce spre/ urechile mele,/ au luat-o în altă parte. M-au ocolit,/ s-au rătăcit, au străbătu deşertul, au nimerit/ prin ocniţe cereşti/ au ocolit pământul de două sau zece ori,/ până să ajungă la mine, atât de târziu.// În ziua trei sute însă animalul acesta gigantic, mare cât ţara, n-a mai încăput în/ corpul său lichid şi transparent./ Pielea lui s-a rupt cu vaier/ iar el peste noi s-a vărsat/ şi pe tot ne-a înecat.”

Liviu Ioan Stoiciu

În absența „oamenilor politici providențiali”

Sunt instituții culturale ale statului care aduc servicii scriitorului român? La nivel individual sau prin Uniunea Scriitorilor, măcar teoretic, dacă nu practic. La nivel individual, în afara USR, scriitorul poate avea în vedere Academia Română, Ministerul Culturii și Institutul Cultural Român (ICR). Ar mai fi și Radio România Cultural (tocmai a fost demisă conducerea Societății Române de Radio; interimar e Georgică Severin-PSD), care are o grămadă de emisiuni literare (majoritatea, amatoristice, realizate de tineri, unii scriitori; rămân de bază acolo tot o Georgeta Drăghici și un C. Bleotu), dar care nu plătește drepturi de autor. În plus, RRC acordă anual premii cu un juriu format din șefi locali. Altfel, să le iau pe rând pe cele enumerate: Academia Română — există premii anuale pentru literatură ale ei (din păcate, marginalizate). Apoi Academia te poate include în rândurile sale (caz extrem de rar, care nici n-ar trebui luat în discuție; nu sunt decât zece scriitori „nemuritori”?) sau Academia poate aproba ceea ce USR a propus, să iei indemnizația de merit, dacă ai împlinit 60 de ani și ești premiant, conform legii (nu mai mult de 100 de indemnizații de merit; trebuie să aștepți să moară un titular să-i iei locul), în cadrul unei comisii naționale de acordare a indemnizațiilor de merit. Lasă că Academia are angajați scriitori la filiale și are editură. Cu Ministerul Culturii are mai mult de a face breasla scriitoricească, USR, care primește subvenție pentru apariție de reviste literare reprezentative (conform legii) și asigură bani pentru premiile anuale ale USR (ba chiar și pentru Gala anuală a Poeziei). Dar prin Ministerul Culturii poți să fii invitat „ca scriitor” la un târg internațional din lume (el realizează standurile de carte) sau poți fi sponsorizat cu apariția unei cărți sau a unei reviste pe care o conduci (prin AFCN), dacă treci de „jurizare”. În sfârșit, prin ICR poți fi tradus (dacă ești Mircea Cărtărescu, neapărat) sau invitat la târguri literare din lume. Firește, invitațiile la târgurile de carte din străinătate sunt făcute pe ochi frumoși (cu un sejur pe sprânceană), nu trebuie să te iluzionezi, întotdeauna sunt aleși cei „care trebuie”, rar scăpând câte un nevinovat prin sita ICR.

Din acest an a preluat puterea politică alianța PSD și ALDE; natural, se fac toate eforturile să fie instalați „oamenii lor” în funcții cheie, conform unui protocol secret, intern. Slavă cerului, la Ministerul Culturii a fost readus Ionuț Vulpescu, un prieten al scriitorilor și al USR. Academia Română nu intră în discuție, e o instituție care nu se poate plânge că nu are bani, are capitol aparte în bugetul statului (nu mai pun la socoteală donațiile și moștenirile adunate din 1879 încoace) — „apolitismul ei de stânga” rămâne bătut în cuie. Cu ICR (cu vreo 20 de filiale în lume, „care se ocupă cu promovarea culturii românești în străinătate”) lucrurile se complică, fiind o instituție politizată la maximum, subordonat Ministerului de Externe (și Parlamentului, nu Președinției). Zilele trecute a fost votată în Senat drept președinte al ICR Liliana Țuroiu (din partea PSD), „artist plastic si designer vestimentar, cadru didactic al Universității de Arte din București si membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Romania”, care a anunțat că se sacrifică personal (biată aroganță!), acceptând acest post de conducere: *Voi face acest sacrificiu profesional, pentru că nu e altceva decât un sacrificiu profesional. Nu e ușor să o iei de la capăt când ai ajuns la un nivel de notorietate internațională. E o provocare la nivel de management și mai ales e o provocare a omului de cultură care sunt* (citată la audierea sa în Comisia de cultură și de politică externă a Senatului). Cică e „om de cultură”! Ce pedeapsă... Doamna președinte Liliana Țuroiu (cu rang de ministru) va avea oare destui prieteni să-i pună în funcții la ICR? Că *sunt zeci de posturi vacante, posturi de directori, în reprezentanțele din străinătate, sunt ICR-uri închise practic sau care funcționează cu un singur referent, cum se întâmplă la Tel Aviv, de pildă, la New York, la Paris, la Berlin, capitale mondiale ale culturii* (Vlad Alexandrescu). Vă dați seama ce zbateri, directorii în funcție la ICR în străinătate se omoară să rămână în funcție, alții din țară le vânează postul... Noii vicepreședinți ai ICR, votați în aprilie 2017, cu rang de secretari de stat, vor fi Mirel Taloș (propunerea ALDE; absolvent al Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității București și al Facultății de Științe Politice a SNSPA, a fost consilier de stat al primului-ministru și deputat, membru al Comisiei de Cultură, arte și mijloace de informare în masă; a publicat în reviste proză scurtă) și Krizbai Bela Dan (propunerea UDMR; are studii de Teologie, Psihologie și Euroatlantice la Universitatea București, fost director în cadrul Ministerului Culturii, ulterior angajat al Ministerului Afacerilor Externe, a deținut un mandat de director adjunct la ICR Tel Aviv). Oricum ai lua-o, e o conducere improvizată la ICR, fără merite culturale. Din partea grupurilor parlamentare au fost avizați pentru a face parte din Consiliul de Conducere al ICR Miki Braniște, Radu Carp, Zamfir Dumitrescu, Zoe Petre, Valeriu Șușnea, Bogdan Ion Tălmaciu si Tibori Szabo Zoltan. Sic! Din partea uniunilor de creație de utilitate publică au fost votați de senatori, acum, Laurențiu Dumitru Damian (Uniunea Cineaștilor), Ioan Cărmăzan (Uniunea Autorilor și Realizatorilor de Film), Aurelia Corneanu (Uniunea Teatrală), Ștefan Gheorghiu (Uniunea Muzicienilor), Petru Lucaci (Uniunea Artiștilor Plastici), Ileana Tureanu (Uniunea Arhitecților), Ulpiu Vlad (Uniunea Compozitorilor). Recitiți lista, lipsește reprezentantul USR, adică scriitorii vor sta în bătaia vântului (probabil USR n-a vrut să fie complice la noua afacere a actualei puteri PSD-ALDE, cu instalarea unor neaveniți în fruntea ICR). Președinta ICR Liliana Țuroiu a anunțat că vrea „internaționalizarea artiștilor români” — or fi intrând și scriitorii în categoria „artiștilor” care să merite să fie „internaționalizați”? O fi având idee domnia sa cum arată o revistă literară (o fi deschis măcar *Lettre Internationale*, din subordinea ICR)? O fi citind cărți de poezie de azi? Va promova ea traducerile din literatura originală de azi (inexistente în program)? Horia Gârbea (fost angajat al ICR din perioada președinției lui Marga și Zamfiroiu), înainte de a mă apuca să scriu aceste rânduri m-a asigurat că e de preferat să fie în fruntea ICR o asemenea personalitate neștiutoare și necunoscută, pe care uniunile de creație o pot modela și controla după interesele lor, decât un artist profesionist celebru, inflexibil, care se promovează numai pe el sau pe ai lui. Personal, sunt dezamăgit că PSD (și ALDE) n-are „oameni providențiali” pe care să-i pună în fruntea instituțiilor de cultură și că-și răsplătește exclusiv clientela politică. Probabil că vor fi schimbări în toate posturile de conducere care au legătură cu cultura, la care sunt salarii substanțiale, și-și va instala „fidelii” (inclusiv în biblioteci, de la cea națională la cele județene, sau la centrele de cultură din capitalele de județ)...

28 aprilie 2017. BV

Slavă cerului, la Ministerul Culturii a fost readus Ionuț Vulpescu, un prieten al scriitorilor și al USR. Academia Română nu intră în discuție, e o instituție care nu se poate plânge că nu are bani, are capitol aparte în bugetul statului (nu mai pun la socoteală donațiile și moștenirile adunate din 1879 încoace) — „apolitismul ei de stânga” rămâne bătut în cuie. Cu ICR (cu vreo 20 de filiale în lume, „care se ocupă cu promovarea culturii românești în străinătate”) lucrurile se complică, fiind o instituție politizată la maximum, subordonat Ministerului de Externe (și Parlamentului, nu Președinției).

Poemul de colecție

Paul ARETZU

*

acesta pescuia întruna de pe un cal pag. dar nu prindea nimic. pescuia mai mult prin locuri neumblate. prin păduri. prin vârfurile munților. prin mărăcinișuri. dar nu prindea nimic. atunci a venit prietenul său cărturarul care i-a adus ultimul său volum. deîndată s-a lăsat de pescuit și s-a apucat de citit. dar nu înțelegea nimic.

„Înțeleg, e laș”

(urmare din pag. 3)

și-a amintit de pariu și i-a scris lui Piron: *„Eo rus”* („Mă duc la țară”). La care Piron i-a răspuns și mai scurt: *„I”* („Du-te”), câștigând astfel pariul.

■ Cunosc un literat dintr-o urbe transilvană care, la mesele festive, ochește cu o rea voluptate cîte un conviv mai slab de înger spre a se lega de el nu o dată la modul cel mai grobian, pentru că „așa vrea mușchii lui”. Bineînțeles că-i menajează, ba chiar îi tratează cu adulatoare plecăciuni pe cei „sus puși” în optica sa. Oare altfel se comportă unii critici literari, implacabili cu literații modești, dar crutători foarte cu cei dinspre vîrful ierarhiei?

■ Nu poți renunța la un sentiment intens. Trebuie să aștepți ca acel sentiment să se retragă singur din ființă.

■ Nici mai mult nici mai puțin. „O cercetătoare din cadrul Universității de Științe Agricole și Medicină veterinară din Cluj-Napoca a coordonat un proiect cu un rezultat extrem de atrăgător: rujul-desert. (...) «Nu mai există pe piață un alt ruj comestibil. Fiind vorba de gastronomie moleculară, din start ne adresăm unui anumit target: persoane educate, cu un anumit buget financiar, care, din dorința de a consuma ca desert un ruj cu proprietăți benefice asupra sănătății, își asumă implicit și un cost ridicat al acestui tip de ruj. Da, cu siguranță va exista un interes ridicat pentru acest produs, însă prelucrarea acestui concept poate fi făcută doar de către restaurantele unde se realizează preparate din gastronomia moleculară, adică unde există un chef-bucătar deschis la gastronomia moleculară și care are cunoștințe adecvate»” (**Adevărul**, 2017).

■ De-acum între tine și semeni, cu prea puține excepții, s-au instalat distanțe definitive, dar capricioase, cu diverse arhitecturi ce se schimbă mereu, atît de jucăuș fragile cum castele din cărți de joc. Vrînd-nevrînd urmărești zilnic cum se surpă și se reconstituie, cum iarăși se surpă și iarăși se reconstituie. E una din obligațiile care, din păcate, îți confiscă o parte a timpului.

■ Visele sunt tăcute, numai pretinsa lor decriptare poate fi zgomotoasă.

■ Divină e inocența Destinului.

■ Inteligența culorii, a sunetului așteptînd artistul care s-o învedereze.

Ion Toma Ionescu

când vine moartea şerpeşte ca viţa de vie în care s-a uscat vinul...

joc cu unicorn

dintr-un corn
de unicorn
torn
stropi de
lavă
direct în mortar

ca şi cum
într-un glosar
vechi
aş semăna
seminţe
să răsară
în urechi
tufe tinere
de agavă

...edificiu precar
fără grinzi
de susţinere
enclavă
din oglinzi
translucide
solare

palate
inconsistente
de siliciu
şi sare

corăbii
rătăcind
prin deşertul
de jar
cu sigla
păsării ceţii
la avatar

casă de inorog
nesupus...

şi mă rog
Celui de Sus
să ajung
să pun ţigla
şi să dau
pereţii
cu var

înainte ca
animalul
de zăpadă
din mine
să se dea
răpus...

ceară şi miere

am văzut o fată tânără
îmbrăcată în negru
cum se legăna
într-un scrânciob
de ceară şi miere

stătea dreaptă
şi lumina soarelui
parcă se descreierase
în ghemotoace
risipite peste tot

îşi ţinea braţele
împreunate sub sâni
sânii o strângeau
răzvrătiţi
de durere

ceara se topea
şi în lujerul ei
se căţăra
miere

când vine moartea

când
vine
moartea
şerpeşte
ca viţa
de vie
în care
s-a uscat
vinul...

te-ngrijeşte
să retezi
un lăstar
sub
ultimul nod
înainte
să orbeşti
ceilalţi
muguri
de ochi

crestează
crucea apoi
şi în inima ei
fixează
un bob de grâu
prin care
să vezi
înapoi
via pe rod

când
vine moartea
şerpeşte
ca viţa
de vie
în care
s-a uscat
vinul

scărarul

celţii credeau că ne tragem din copaci.
se dedică lui Emilian Sude

între două
tulpini de arţar
două
scânduri
prinse în cuie
şi iar
desprinse
cu cleştele
de scărar

rânduri
rânduri
de trepte
înălţate
mereu
sub picioare

...omul
îşi suie
greu
crucea
în spate

aproape
ajuns
nu mai are
răbdare
i se pare/crede
că poate
să calce pe ape

cu ochii
în soare
vede
crucea
cum se roteşte
ca o elice
şi piere

în cerul lui de scărar

cum cad
din arţar
micile
elicoptere
ale toamnei...

Magda Grigore

În numele poemului (ape limpezi, de munte)

Râu ferm, din ape limpezi de munte,
în timp aluvionar,
cu avulsiuni şi ecluze –
lumina se aşează peste tine, subţire,
ca o crustă a visului călătorind de la izvor până la vărsare.
Îţi croieşti drumul tău, hotărât,
căzând de sus, din zăpezile transparente,
din aerul pur al crestelor,
din misterul munţilor neînvinşi –
domol câteodată, alteori ager,
îţi croieşti drum lămurit peste obstacole.
Aluneci pe trupul pământului,
peste arborii căzuţi şi peste pietre,
pe sub frunze şi crengi,
spinteci cumpănit natura sălbatică.

Sufletul e totuna cu apa,
îşi aminteşte izvorul, malurile copilăriei,
frigul cu tăişul ascuţit, căderile aspre;
speranţele toate şi, mai ales, visările –
în fiecare râu se-nseninează un vis
al lumii nevăzute, ascunse aievea în adânc.

Râul îşi trăieşte prezentul meandru,
hrănit din confluenţe, din aluviuni
(toate, acum, roci sedimentare)
şi din nelipsitele eroziuni sincrone.
Pierde necontenit din el însuşi
traversând terenul arid,
lăsând să crească din seva lui acviferele subterane;
firul apei îi este adesea împins spre malul concav
care îi strânge, ca o coastă înţepată, valea (albia trupului).
Dar el adună, răbdător, pe malul conex,
tot ce a găsit bun în lumea impură.
Îşi aminteşte tot ce-a văzut în grăbita lui trecere,
aude mersul curenţilor de apă din jur
şi desenează lin un colţ de rai.

Râul îşi conservă visul
cu malurile tremurând
în căutarea mării.

Mihai Merticaru

poesis

RĂSĂRIT ŞI APUS

Învăluit în umbre şi erori,
pe căi de nimeni ştiute,
ai răsărit din uitarea de dincolo
de orizontul echivocului, hotar nedesluşit,

ai înşfăcat din mers o halcă de
pustiu din cotidianităţile existenţiale
înecate într-o lacrimă şi

te-ai trezit într-un coşmar,
bâjbâind prin foşnetul prăbuşirilor iminente,
păşind pe puntea nimicului,
viscolit de cenuşa astrelor scorburoase,
devorat de foamea culorilor perlate
ale imprevizibilului, îngrijorat de febra lumii,

îmbogăţit cu toate viciile pământului,
acoperit de pulberi neguroase de remuşcare,

orizonturi scrijelite de întrebări şi amăgiri,

adunând braţe de gânduri scurse
din nouri de necuvinte din anotimpul
disperărilor şi al plânsului primordial,

focul ceresc ţi l-ai stins cu apă înstelată,
silabisind solitudinea şi belşugul de vise,

neliniştea prevestind pustiirea
ţi-a fost călăuză,

la flacăra iluziei aprins-ai dorul sfâşietor
al nestatorniciei, fără să te gândeşti
că vei apune tot în uitare
sub aripa înserării,
pentru a spori spaimele
altui univers...

FÂNTÂNA FIINŢEI

Cu sufletul ţăndări şi privirea ninsă de constelaţii
şi meteoriţi,
n-am auzit larma culorilor din surâsul tău,
nici n-am văzut când m-ai strigat
din şoapta clipei,

şi aşa mi te-ai rătăcit în peşterile gândului,
în crângul ninsorilor hialine din osemintele tăcerii,
în indiferenţa cercului rotitor
al timpului încercănat,
bâjbâind prin subteranele unui răsărit diamantin,
ori prin beatitudinea rotundă a florii soarelui

până ce ai răsărit livadă de înstelări,
tropăindu-mi prin sânge,

urcuş spre culmi în cadenţe atemporale,
perpetuă ispită topind gheţarii,

până ce azurul ochilor tăi a început
să înalţe mirifice catedrale în ecouri fulgurante,
temeinicind cântece şi descântece
în fiecare secundă magică,
pentru a ne întâlni într-un vis eonic
şi pentru a bea pe săturate din fântâna fiinţei...

ŢARĂ A NIMĂNUI

Am descoperit cu uimire că
în mine – ţară a nimănui – locuieşte
şi un altul,
un străin ghiduş şi încruntat,
generos şi răutăcios, candid şi pervers,
natural şi miraculos, obişnuit şi insolit,
bonom şi retractil.

mă joc cu el de-a v-aţi ascunselea,
dar nu-l prind niciodată.
îşi schimbă mereu înfăţişarea.

când cred că nu-mi mai scapă,

atunci mă strigă din alt ungher,
cu altă mască pe faţă.

duce cu el secrete uimitoare
smulse din ecoul a milioane de ani

şi nu-l întrece nimeni în şiretenie şi imaginaţie.

mă însoţeşte pretutindeni, chiar şi în somn,
încâlcindu-mi şi răpindu-mi visele.

rămân cu certitudinea că nu sunt niciodată singur.

unde eşti tu, frumuseţe a singurătăţii?

Victoria Milescu

Sunet continuu

Ninge continuu, cursiv, rectiliniu
ninge ca şi cum cerul plânge
cu lacrimi modificate genetic
ninge cu mici fiinţe trăind
doar câteva clipe
ninge cu fulgi uriaşi fără puterea
de-a se împotrivi căderii în gol
trec păsări negre în stoluri prin vifor
nu le doboară
albul dionisiac, orbitor
fulgii argintii vin în galop, la trap, de voie
vin singuri sau înlănţuiţi
se grăbesc, nici ei nu ştiu de ce
se lipesc de o fereastră
privind în casă
îndrăgostindu-se de fiinţa
care le deschide să intre în moartea caldă
ninge frumos, tainic
de aseară ninge fără oprire
cu bucurie, cu spaimă
cu zilele îndepărtate ale tinereţii
cântând la flaut, la theremin
ninge cu diamante, rubine, safire
cu crini şi narcise, cu gerbera albind
la prima întâlnire
ninge poleind gutuile din ferestre, cupele
de pe mese, cu capul călăului şiroind
pe pământul încins, cu susţinătorul pasiv
dansând în Copelia de Leo Delibes
ninge cu zăpadă de fier
decorată cu Meritul Cultural în grad de Mare ofiţer
ninge cu muzică rock, metal, reggae
când pe plită fierbe prima parte a zilei
natura e cu noi din nu ştiu ce interes
scandează sinapsele
invită la dans cuvintele juvenile, nebune, ameţitoare
din commedia dell'arte
ea schimbă lucrurile jur, ce pregătiri
pentru cel ce va veni cu lemn de chiparos
de la 14 miliarde de ani lumină
cu flori de gheaţă
dând primele semne de viaţă
ninge dinspre viitor spre trecut
tânărul zboară pe motocicleta argintie
ce bine i-ar fi prins o pereche de aripi
ninge fără să-ntrebe pe nimeni
din frică de adevăr, depăşind viteza legală
a melancoliei din Lună
unde un şoarece ronţăie gumă
când ninge pielea se albeşte, se subţiază
curge pe străzile pavate cu bărbi de moşnegi
par că plâng, dar nu e aşa
poezia e şi ea pe-aproape, loială, ca moartea
au rămas în cutiile cu jucării aruncate
cuvintele primei copilării
ninge cu lucrurile însoţitoare ale durerii
în formaţie de lucru strigând:
să fim paşnici dacă am învins, eleganţi, culanţi
să ajutăm dacă se poate universul –
il capo di tutti capi
un fulg mic nu are niciodată dreptate
conchid norii burduşiţi cu azot
ninge cu spor
se întunecă, zăpada ajunge dincolo de hotare
mă cheamă: torna, torna, fratre
ninge fără aripi, fără alibi
sub steaua dezastrelor
cu mari bătălii continue
ce nu se-mprumută, nici se dau la schimb
pe săbii, tunuri, aeropurtate
luna nu se gândeşte la nimic clipocind
în băile lui Caracalla
ninge roşu, portocaliu, violet
sub bici, şi ninsoarea se înviorează
e mai trează, mai
conştientă de rolul ei civilizator
mai bine ea decât altceva
rostogolind bulgări de zahăr şi portocale
din prag prin toată casa
ninge până la marginea sistemului solar
accelerând şi decelerând
trece Călăreţul cu lancea de aur şi lanţ de tantal
luând cu el taina longevităţii noastre
vieţuim într-o cuşcă
alergând nesfârşit pe scările spiralate
cu mii de plante şi animale inexistente
după a lor cutumă – murim împreună
sau rezolvăm cubul Rubik
mai devreme sau mai târziu
ninge peste vasele uitate afară, peste cioburile de lut
care am devenit privind în sus
ochii mei seceră, treieră pletele cerului îmbătrânit
din barbă-i curg păsări, le culeg, le dezgheţ
ninge cu mireasmă celestă dintr-un sipet nevăzut
dintr-un ou crăpat de ger
să accept, să mă adaptez dar
de unde atâta bănet de fulgi de porfir, de agate
de unde atâta risipă de lebede
înceţoşat e drumul spre iesle
prin ninsoarea densă, aiurită, tembelă, învârtejită
încolăcită, clocotind peste acoperişurile
caselor ce abia o mai ţin în spinare
ninge cu neruşinare
ninsoarea fără veşminte, înnebunită după un trup cald
să nu mă bucur prea mult
să nu mă-ntristez prea tare îmi spune bătrâna vrăjitoare
ea ar putea să oprească ninsoarea dar preţul
e peste puteri
să te ajung, să te-alung
când voi fi doar fulg
dezorientat în Culisele puterii centrale
ninge cu begonii pentru cei ce se ceartă
deschise sunt porţile poeziei
prin care intră barca plutind pe zăpadă
trecând pe sub podul sinucigaşilor
din visele mele de noapte scufundându-se
în final, o să-mi tremure puţin mâinile
oh, groaza de prime time
copiii mint că nu e zăpadă ci vată de zahăr
muşcă din ea, pofticioşi, apoi scuipă
ce gust are cerul plângând!
sub zăpadă, încă în viaţă, puer delicatus
printre nămeţi, Cruella
am întâlnit-o în copilărie, intrând brusc
rupând balamalele florii de foc
când se înnora îmi apăsa inima, trupul cădea la pământ
sub durere difuză apoi fugea într-un tour d'ivoire
aşteptând să mă ridic, să vin pe tocuri înalte
cum vine de obicei bucuria
neputând fi altceva decât muzică, poezie
târând cadavrul splendid al zilei
ninge cu litere albe, cu vocale şi consoane
se strâmbă la oameni pe stradă
la cel ce taie copacul uscat, negru, distonant
ştiu, nu e războiul meu, trec mai departe
cu mâinile în buzunarele cu castane coapte
poemul coboară din cap
se teme de lume, de vremea rea
aleargă în tenişi printre autocisterne
spre universuri, multiversuri
vrea să vadă locul de casare cu propriii ochi
ţinteşte, ştie că am inima în dreapta
ninsoarea aude un strigăt de ajutor dar ninge mai departe
se grăbeşte să ajungă la biserică, la slujbă
poate un bun avocat o va ajuta să-şi îndeplinească visele
să delirăm strigă boscheţii scheletici de pe margini
tu ce mă sfătuieşti
până la gât în Rolls-Royce Phantom
intri în ziua din care nu şti dacă mai ieşi
bulgărit de politica financiară
în jur totul sclipeşte de declaraţii protocolare
ninsoarea e mai rea decât mine
deschide uşa să intre cineva mai întunecat
decât întunericul
îl cară cu ce găseşte sperând într-un miracol
moartea priveşte spectacolul de lumini şi umbre
nimeni nu crede că e aici, acum, când
aruncă plasa din fir de păianjen spre stele
ninge pe bulevarde, pe scurtături
înot prin flăcări hulpave de gheaţă
după mine oraşul
cât efort să te opreşti, să respiri
să rămâi aici, unde vin cei ce vor să se sinucidă
cheltuind din viaţă cât pot de mult
hrănesc timpul cu pâine şi lapte
îi hrănesc puiii – orele abandonate prin adăposturi
pun benzină pe focul multicolor al zăpezii
încerc skateboardingul, cu echipament de război:
genunchiere, cotiere, cască
chiui înspre troiene cu luna în braţe
când va ceda
compoziţia eteroclită a poeziei
mergând pe vârfuri în pantofii cu mers inteligent
lăsând în urmă nisip de var pentru
uzul curent al mării
când ninge, adu-ţi aminte de mine
surghiunită pe insula decolorată de ani, de cuvintele
înălţându-se din gutuile de la ferestre cu ţurţuri
translucide pumnale pentru curajoşii
neluând în seamă atenţionarea unui biet petic de hârtie
puţin sărată, un pic dulce-amară
torn din ceainic fericire peste nefericire
obţin înţelepciune aburind
în ceaşca zilei muribunde
nu te speria, e doar o zgârietură viaţa asta
nu te aştepta la mari bătălii, dezastre bine lucrate
la trei secunde moare un om
am pus seminţe în palmă dar n-au încolţit
în palma cât oraşul care mă soarbe
descurcă-te, îmi ţine de urât sinuciderea unui fluture
nu trebuie decât să deschizi ochii sau aşa ceva
spre norii uzi de lumină
veche dar încă în stare de funcţionare
de unde să iei un leş
să-l arunci corbilor înfometaţi de la geam,
păsărilor rămase pe drumuri
o barcă pluteşte pe zăpadă
în ea un pescar pescuind peşti fosforescenţi
zbătându-se cu bucurie
uneori nu trebuie să faci nimic
şi ninsoarea să ningă după voia ta
când se supără, trânteşte uşa
aerul polar sare din balamale
pe o planetă nehotărâtă între
roşul Aurora şi albastrul Riverside
Un fulg mic ţipă: Vreau acasă
dar cui i pasă
ninsoarea ne acoperă
cu o pătură groasă, sonoră
versurile vin peste mine
să mă îngroape de vie...
ce nebunie, ce dans uluitor
ce daruri ne trimiţi, Doamne
acoperind cu alb negrul, caria, putregaiul
ninge şi nu am răspuns la marile întrebări:
Ce este viaţa?
Ce este moartea?
Ce este iubirea?
Ce este poezia?
Ultima întrebare
mi-a pus-o un poet consacrat, premiat
nici el nu ştia ce este poezia...

mă cheamă: torna, torna, fratre
ninge fără aripi, fără alibi
sub steaua dezastrelor
cu mari bătălii continue
ce nu se-mprumută, nici se dau la schimb
pe săbii, tunuri, aeropurtate
luna nu se gândeşte la nimic clipocind
în băile lui Caracalla
ninge roşu, portocaliu, violet
sub bici, şi ninsoarea se înviorează

poesis

Leo BUTNARU

DE LA VORONEŢ SPRE VORONEJ (V)
(Jurnal cu Osip Mandelştam şi Nichita Stănescu)

Andrei e chiar ceea ce spune numele său de familie, Kilaneanţ: de origine armeană. Însă nu cunoaşte limba părinţilor. Numai că, printr-o perseverenţă de invidiat, a tradus, literă cu literă, texte din volumele de istorie, de onomastici armeneşti (îmi arată unul editat la Viena), pentru a-şi afla încrengătura arborelui genealogic. Cică, a încondeiat el însuşi literele armeneşti sau le-a potrivit la calculator, pentru ca să meargă cu ele cât mai adânc spre rădăcinile neamului.

După „vizita la cadeţi", când ajungem la sensul giratoriu din capătul străzii Engels, poetul Valentin Nervin îmi arată spre un monument neobişnuit, întrebându-mă dacă îmi dau seama ce ar reprezenta el. Zic: „Probabil, ceva simbolic legat de sistemul solar, de planete..."

Ei bine, respectiva construcţie este dedicată, cu titlu de omagiu – cui credeţi? – moleculei ADN (prescurtarea de la: acidul dezoxiribonucleic). Un monument al celulei fiinţelor vii, esenţială pentru identitatea oricărui organism. Colegul mă asigură că un astfel de monument e ceva unic nu doar în Rusia, ci şi în lume. Îl cred pe loc.

În popor, monumentului i se spune „Molecula ADN", pe când, în concepţia autorului, el e dedicat ştiinţei în general. Are deja o istorie de aproape patru decenii, punctată de momente curioase. Iniţial, a fost instalat în oraşul Zelenograd din regiunea Voronej, ca simbol al institutului radioelectronicii. Însă, neobişnuita compoziţie nu veni pe placul orăşenilor, astfel că administraţia locală schimbă simbolul pe câteva tone de metal, iar opera de artă vizuală ADN a fost adusă la Voronej, cu populaţie mai luminată, cum ar veni.

Numai că ADN-ul din inox a fost pândit de alte pericole. Acum vreo 5-6 ani, construcţia dădea semne vizibile de degradare şi autorităţile se gândiră să o trimită la topit. Dar bine că nu! Voronejienii se ridicară întru apărarea, renovarea şi păstrarea ei. Astfel că „Molecula ADN" se profilează pe fundalul Catedralei Metropolitane şi această vecinătate, ce ar putea să pară în continuare antagonică, incompatibilă, formează, totuşi, un ansamblu curios, deci – demn de atenţie. Astfel că nici eu nu putem să trec pe lângă el cu aparatul de fotografiat... orb.

Apoi Valentin propune să mergem în ospeţie la unul dintre prietenii săi, colecţionar de antichităţi. (Asta îmi aminteşte de ce spunea Nerler într-o replică la simpozion: „Am fost şi eu colecţionar. Da, în viaţa mea mi s-a întâmplat să colecţionez ceastuşte. Printre ele, se nimerea şi câte vreuna decentă".)

Colegul spune că băutura va fi de-a casei şi de-a volna, noi însă trebuind să asigurăm masa. Adică o face Nervin de unul singur, refuzând contribuţia mea. Valentin intră într-o alimentară din preajma gării feroviare, iar eu mai fotografiez câte ceva. „De fapt, aceasta e o gară ciudată, o gară fundac", îmi spusese Nervin. „De aici trenurile nu pleacă mai departe, ci întorc îndărăt, pentru a-şi putea continua drumul spre alte localităţi". Cum s-ar spune, un tronson de cale ferată din 120 de kilometri e strict... vornoejian.

Prietenul la care ajungem pe ospeţe se numeşte Andrei Kilaneanţ. În cartea de vizită: „colecţionar, etnograf, sistematizator". Ce înseamnă „систематик" („sistematik"), ca substantiv şi profesie? Dicţionarele ruseşti spun aşa: *1. Adeptul sistematizării; partizan al unei ordini rigide; 2. Specialist în domeniul sistematicii.*

Ne oprim aici. Apartamentul lui Andrei e chiar unul de colecţionar. Predomină fel de fel de vase din sticlă din diverse epoci. Mai multe măşti mortuare. Mici panouri cu insigne. Tablouri care, probabil, au ceva valoare de piaţă etc. Stăpânul: „Astea-s din ce a mai rămas. În ultima vreme am vândut multe".

Aha, înţeleg de ce nu a fost nevoie să aducem ceva băutură: Andrei are inclus alambicul, din care picură rachiul de casă! Explicaţie: că viaţa e tot mai grea, e una. Însă şi mai trist e că, azi, nu mai poţi conta pe băuturile din magazine: „La noi, totul pare a fi contrafăcut. Încât lumea revine la vechea îndeletnicire, de pe timpul prohibiţiei lui Gorbaciov. Fabrică băutură în condiţii de casă, de garaj, de..." Poliţia? Deocamdată, nu a pornit vânătorile de fabricanţi de ţuică.

Andrei e chiar ceea ce spune numele său de familie, Kilaneanţ: de origine armeană. Însă nu cunoaşte limba părinţilor. Numai că, printr-o perseverenţă de invidiat, a tradus, literă cu literă, texte din volumele de istorie, de onomastici armeneşti (îmi arată unul editat la Viena), pentru a-şi afla încrengătura arborelui genealogic. Cică, a încondeiat el însuşi literele armeneşti sau le-a potrivit la calculator, pentru ca să meargă cu ele cât mai adânc spre rădăcinile neamului.

În acest context, bineînţeles că vine vorba şi despre obârşiile noastre, a mea şi a lui Valentin. Eu spun ce înseamnă Butnaru la români, apoi să se ţină cont că, pe linie maternă, sunt Munteanu, mă trag din munţi frumoşi, ca şi cei armeni, prin care am călătorit acum trei sau patru ani. Araratul doar l-am admirat, de la 40 de kilometri depărtare. El se află dincolo de sârma ghimpată dintre Armenia şi Turcia.

Iar Valentin are un umor sincer şi fin, să zic. Amintindu-mi că, precum mi-a spus, până în adolescenţă, a locuit la Riga, zic că chiar seamănă oarecum cu balticii. La care colegul, senin şi mucalit, unde face: „Posibil... Însă în sângele meu se regăseşte perfect proporţia pe care o avea şi Lenin: treizeci la sută calmuc, alte treizeci – ovreu şi restul rus". Buuun! Armeanul unde face: „Deci, Valentine, s-ar putea spune că tu eşti un calmuc baltic!" „Dacă îţi place asta ţie, de ce nu aş fi?", face paşnic Nervin.

Din câte a descifrat Andrei Kilaneanţ, neamul său se trage din oraşul Erzerum, fostul Theodosiopolis bizantin, devenit armean sub numele de Karin (sec. X), astăzi – în Turcia Orientală. Mandelştam a scris lucruri minunate despre Armenia şi armeni. A invocat şi oraşul de care discutăm cu Andrei:

„Cinovnicul e straşnic – mutră de saltea,/ Nu găseşti un altul mai jalnic, caraghios,/ Delegat – mama ta, naiba de te-ar lua! –/ La nicio cale pe armeanul plai muntos.// (...) Fost-am noi oameni, dar ajuns-am omuleţi,/ Şi ni-s date – conform căror categorii? –/ Doar mişeleasca junghietură în piept/ Şi un strugure din a Erzerumul vii".

Andrei nu ştie – să vezi! – că Mandelştam a scris despre Armenia şi tot se minunează la cele pe care le exemplifică Nervin, le spun eu.

(Eu parcă aş rămânea, un timp, în prelungirea simpozionului la care am participat, amintindu-mi că, deja la „apusul" avangardismului, Mandelştam parcă făcea o încercare de a-şi resuscita nonconformismul prozodic din juneţe, poate chiar mai accentuat, mai radical, decât o făcuse în cadrul akmeismului. Spun aceasta, gândindu-mă la câteva poeme de o *modernitate-avangardism* sui generis – unul din ele fiind „Armenia" (text amplu, desfăşurător, în 12 reprize şi două sau trei variante), în care este evidentă sfidarea uzanţelor cu caracter general, pe care aşa-numita, deja, „linie generală", pre-realist-socialistă, le-ar fi vrut şablonarde, docile, „nepretenţioase" întru libertate şi originalitate artistică. Iată un fragment din respectivul poem:

„Ah, nu mai văd nimic şi biata mea ureche-a asurzit,/ Din toate culorile nu mi-a rămas decât miniu, ocru coclit.// Şi nu ştiu de ce începutul dimineţii armene mi se arată-n vis;/ Hai să văd cum trăieşte în Erevan piţigoiul – mi-am zis.// Cum se-nclină franzelarul, cu pâinea jucând de-a mijoarca,/ Din vatra rotundă lavaşului scoţându-i, molcuţă, pielicica...// Ah, Erivany, Erivany! Sau că de pasăre ai străzile zugrăvite,/ Sau că de leul, ca un copil, din penarul cu creioane diferite!"...)

Vechiul prieten al lui Valentin şi foarte recentul meu prieten, care ne e de amfitrion, are ţuică preparată după diverse reţete, astfel că, mai întâi, savant, purcedem la o degustare. Ne oprim, pentru a continua, la *aqua ardente* dreasă cu stejar. Excelentă. Şi, bineînţeles, mai întâi pişcă, apoi dezleagă limba. Şi noi discutăm, pe faţă, nestingheriţi, despre Rusia prezentului, în care cei doi voronejieni văd o reîntoarcere la trecut. Tot mai mult adevărul trece în subterana mărturisirilor. Situaţia socială e tot mai încordată. Poliţia şi justiţia tot mai în libertate de acţiune, nu o dată – paralelă legii. Derută. Suspiciune. Descurajare. Apatie. Andrei strânge pumnii, înjură. Şi oficialităţile, şi sancţiunile occidentalilor, şi devalorizarea rublei, şi... „E tot mai greu să respiri!", zice. Mie unuia nu mi-e complicat să-l înţeleg. În multe privinţe, e o atmosferă pe care am cunoscut-o în ex-URSS.

Până la urmă, reuşim să modificăm dispoziţia spre mai suportabil. Sunt rugat să citesc poeme, şi o fac. Rostesc texte laconice, care sunt mai uşor de receptat în ruseşte şi, mai ales, în astfel de situaţii. Din care Andrei avea să le citeze, repetat, pe acestea: ***„(cimitir, cruci):*** totuşi/ atâtea semne/ plus/ care/ de fapt/ sunt minusuri..." Probabil, sensibilitatea lui Andrei, vlăstar dintr-un neam care a cunoscut genocidul, vibrează dramatic la aceste minusuri... minusuri... minusuri...

11.XI.2016

La aeroportul Domodedovo am circa patru ore până la zborul spre Chişinău.

După ce trimit numărul meu de telefon la un număr indicat, pentru ca să ţi se ofere accesul la reţeaua internet (cu extragerea de pe contul tău a 8 ruble, circa 65 de bani româneşti), îmi zic că, odată ce m-am lămurit cu numele de familie al bunicului lui Nichita Stănescu, hai să văd dacă există explicaţie/ explicaţii şi pentru cel al bunicii sale: Tiurmorezov. Ei bine, fenomenalul *Don Google* ştie tot! Numele constă din două rădăcini substantivate: «тюрма» şi «рез» („tiurma" şi „rez"). În vechile graiuri ruseşti, „tiurma" însemna „închisoare, ocnă, temniţă". De cele mai multe ori, la ocnă nimereau oamenii cu carte, „liber-cugetătorii", neagreaţi de autorităţi, astfel că, în popor, atitudinea faţă de atare locuri de detenţie nu era univocă. Spre exemplu, unul din proverbele ruseşti spune: „Pe cel curajos caută-l la ocnă, pe cel prost – printre popi".

În ce priveşte cuvântul „rez", el e folosit în sensul de lot de pământ atribuit cuiva; o postată dintr-un lan mai mare. Astfel, etimologii presupun că numele Tiurmorez era dat unui om, pe moşia căruia se afla ocna locală, sau ar fi existat pe timpuri.

Conform altei versiuni, a doua parte din numele în cauză se trage din verbul „rezat'" = „a tăia", în sensul de „a meşteri ceva, a tăia cu ferestrăul, a despica". În acest caz, numele Tiurmorez era atribuit cuiva care construia închisori.

Ba se mai spune că, în structura şi posibilele sale sensuri, subtexte, numele Tiurmorez(ov) este un adevărat monument al scrisului şi culturii slavone.

...Continui să navighez pe net, documentaristic, să zic aşa, inclusiv pentru...

Dar, odată ce veni iar vorba de minunea aceasta, zisă internet, să ne lăudăm puţin: În intervalul 2007–2011, viteza de acces la internet în Interriverania a crescut cu 690%, Moldova fiind pe locul doi în lume într-un asemenea clasament. Începând cu anul 2010 până în prezent, Republica Moldova se află pe poziţii variabile în top 15 mondial al ţărilor cu cele mai mari viteze la internet.

...Prin urmare, sunt în internet-căutare, inclusiv pentru următoarele comparaţii:

Regiunea Voronej are 52 216 kilometri pătraţi. Republica Moldova – 33 846 km .

Se zice că Republica Moldova are 3 553 056 de cetăţeni (fără Transnistria), ceea ce pare tot mai greu de crezut, după exodul masiv de populaţie spre ţările lumii. Regiunea Voronej – 2 333 477. (În realitate, cam acesta ar fi şi numărul real al populaţiei dintre Prut şi Nistru.) Şi Chişinăul, şi Voronejul sunt capitale în zone cernoziomice. Pentru a mai atenua din asprimile aritmetice, să cităm din poemul lui Osip Mandelştam, care se intitulează chiar aşa – „Cernoziom": *„Onorat peste poate, negrit extrem – deplin în fiere,/ În cucuie, în* ⟶

jurnal

Mihai FIRICĂ

Semnul trecerii

în arşiţa nopţii
veri întregi am cules şerpi din aur
ascunşi în iarba tăcută
aşa cum culegi privirile răcoroase ale unor fete unduitoare
sunt salvat mi-am zis
nu voi fi uitat ceva mă va păstra pe pământ
o dâră în lutul umed
un semn al trecerii

o porţiune a sufletului meu
suprafaţă arsă stinsă de ploaia măruntă şi rece
mi-au zis că poezia mult prea interiorizată arată
o persoană greu de atins
poate că aşa a fost şi viaţa mea prizonieră a inimii
salvată prin dragostea dăruită celor perfecţi
aşa cum eu nu am putut fi
iau cu mine partea de suflet care mi se cuvine

Visare de zbor

mă urmăreau cu privirile lor ucigătoare
şi tot ceea ce-mi spuneau era notat într-o carte
file ruginite şi sparte
fiecare cuvânt rămânea în urmă
un scrâşnet de unghii care se rupeau
spaimă amestecată cu rugină
în stânga mea se deschidea cerul
răneau străinii cu povestea lor
din cartea niciodată deschisă au spus
despre cum gândesc păsările
despre visul ratat de a zbura
secunda în care te înalţi din pământ

şoptești şi spaima îţi dă frisoane
cristale sub piele şi oase putrede
dar îţi repeţi în vis
la picioarele lumii diamantele nu au preţ
aici sunt eu în urmă tot eu
desenezi un cerc şi nimeni nu mai poate ieşi
prinşi de mine ahei uitaţi în calul troian răsturnat în afara cetăţii
muzica amară nu face decât să ascundă ceea ce nu ne mai putem spune
ne acoperim cu tăcere privim în direcţii opuse străini
în cele din urmă ceilalţi au plecat pe un drum îngust

leagănul fumegând s-a mai mişcat încă puţin

Pictură neînrămată

îmi ţin respiraţia
ascult
tu nu poţi fi prea departe
aşteptare durere şi frică
m-am frânt de la mijloc şi fraza retezată de buzele încleştate
până ce oasele mele lustruite aşezate pedant
încă o cutie goală de medicamente şi pe urmă nimic
aşa se va şti sensul marilor diluvii sintactice
doar aşa te aşezi răbdător între clasici
pe rafturi ca într-un cavou primitor

Calendar

ani răstigniţi
file desprinse fără zgomot
ceremonialul fricii repetat până la epuizare
ore golite
un fum acoperă tabloul şi ieri pe mâine
şi azi a fost ca ieri mâine poate nu mai contează
calc pe urmele paşilor mei făcuţi cu mult timp în urmă
aş fi vrut să-i spun mamei
atât de multe cuvinte care să o îmbrăţişeze
în calendar fila sa a rămas fără poză

un călăreţ adormit în şa pe o câmpie pustie

Muzica dulce-amăruie

mergeam pe strada pustie eram copilul care plânge cu lacrimi de cerneală
am mai întâlnit metafora aceasta undeva puteţi spune
totul se va întâmpla cadenţat trăim cazon
trăim salutăm milităreşte oftăm teatral
lumea în jurul meu cade în tăcere
o smoală care îţi arde tălpile şi te prinde
un somn din care nu te poţi ridica
creierul-povară pentru un trupul înstrăinat

într-o seară mi-am imaginat cum se sfârşea lumea
am închis ochii tremurând în poala lui dumnezeu
flori de orhidee s-au deschis fără lumină
cu spaimă am strigat să piară lumea
părinţii mei zdrobiţi de munţi de sare şi îngropaţi în mare
şi ei şi ceilalţi
lumea e un ou ca o sămânţă în piatră
închis în necredinţa că zorii nu vor veni
copilul ce nu se naşte
plânset neauzit
n-am să mai cred că mâna mamei îţi odihneşte tâmpla
îţi ia fierbinţeala se scurge în pământ
am să tac nu voi mai scoate o vorbă
gura pecetluită cu pietre
de azi cuvintele sunt blestemate
înmormântate în carnea altădată tânără
împărţită la sclavi

în arşiţa nopţii
veri întregi am cules şerpi din aur
ascunşi în iarba tăcută
aşa cum culegi privirile răcoroase ale unor fete unduitoare

⟶ *văzduh, nesupravegheat până în stele,/ Risipindu-se bobi, închegând cor în psalmodiere, –/ Umezi bulgări ai pământului şi libertăţii mele…// În zile de arat timpuriu negru până-la albastru,/ Când în el, dezarmată, aşteaptă ditamai munca grea –/ Coline-mii de zvonuri brăzdate, fără de cadastru:/ Vede-se, nemărginirea-n mărginire-nseamnă ceva.// Şi totuşi, pământul e greşeală şi talpa toporului./ Nu îl îmbunezi, oricât i te-ai tot bufni la picioare/: Cu un flaut treaz pune în gardă nervul auzului,/ Cu clarinetul matinal ară urechile ţiuitoare…// Pe brăzdare ce plăcut este stratul gras, cărnos, lucios,/ Cum stă stepa-n a lui prier lungă curbare spre zare!/ Deci, buna ziua, cernoziomule: fii bărbătos, ochios…/ Grăitoare neagra vorbire-a tăcerii lucrătoare" (Aprilie 1935).*

Am postat relativ frecvent din Voronej – evenimente Mandelştam, muzee, trasee turistice, aspectul arhitectural al oraşului, monumente ale scriitorilor, toate însoţite de comentarii laconice, sper necesare. În special la „urmele" stănesciene (bunicul, mama), au reacţionat mai mulţi facebook-işti. Mai mulţi prieteni din dreapta Prutului, mai puţini (mai bine zis: excepţii) de la Chişinău. Înţeleg: unii colegi ai mei se simt cam frustraţi că, din propria lor… ce?… da, din propria lor, să zicem… nu au pus în serviciul literaturii române cunoştinţele lor de limba şi literatura rusă; că nu s-au făcut şi ei traducători. (E drept, şi traducătorii trebuie să aibă talent.)

Livor cu ei. Şi literatura – cu toţi" (Livor: zeiţa zavistiei în mitologia romană.)

La controlul de paşapoarte, funcţionarul tinerel în grad de locotenent se arată şi mai meticulos, decât cel care m-a întâmpinat. La plecare – mai complicat decât la sosirea în Rusia? Funcţionarul cercetează minuţios, îşi pune ocular la ochi, văd şi eu că se uită dacă filele actului nu sunt cumva false, lipite, fraudate… Dar cine ştie ce caută tinerelul acesta? În fine, mă întreabă: „Cu ce ocazie în Rusia? Ce aţi făcut?" „Sunt traducător din literatura rusă". „Da?… Să vezi…" Şi chiar vede că e totul în ordine şi, parcă pentru a atenua posibila jenă de a fi fost inadecvat de meticulos-suspicios, îmi dă sfaturi… binevoitoare: „Vedeţi, o filă a început să se desprindă. Să fiţi atenţi… Mai sunt şi alte momente… Da, mai multă atenţie". Zic şi eu: „Păi, tot prezentat în vămi, mai suferă şi paşaportul. Da, voi avea grijă să…" Apoi, deja cu paşaportul întins spre mine: „Aţi mai călătorit în Rusia?" „Bineînţeles". „Dar nu cu acest paşaport". „Nu cu acesta, cu altul". Probabil, dacă eram cu paşaportul pe care l-am lăsat la Chişinău, controlorului i-ar fi fost uşor să înţeleagă că nu sunt un intrus-novice, electronica dându-i anul şi data precedentei mele vizite. Aşa cum memorizez, parcă în mod special, ceea ce e legat de cifra 13 în viaţa mea (de când, odată, la facultate, am susţinut un examen pe data de 13 în sala de curs 13 şi am tras biletul 13! Am luat nota maximă şi, naiv, probabil, am început să cred că numărul 13 îmi poartă noroc), data trecut am ajuns la Domodedovo pe data de 13 iunie 2013. Plecam la Universiada Literară de la Kazan, capitala Tatarstanului. (Să vezi, acum câteva zile, de la Chişinău am decolat la ora…13.00!)

Se ştie, dacă foloseşti o tabletă, internetul îţi divulgă locul unde te afli, încât unii dintre prietenii mei de FB constată prompt că sunt la Moscova. Şi chiar îmi scriu. Precum Xenia L.: „Nu aţi mers sa-l vizitaţi pe Ion Druţă, odată ce sunteţi prin Moscova? Eu aş fi îndrăznit… acum… Mulţi ani în urmă, am fost la Moscova (mă ruşinez să zic ce mă dusese acolo) şi i-am telefonat, dar nu am îndrăznit să spun că sunt la gara centrală …Timpuri …"

Ce să-i răspund doamnei? La Moscova nu am stat decât 4 ore, în aeroport, apoi – spre Chişinău. Demult, Ion Druţă m-a invitat acasă, l-am vizitat, am discutat. M-a favorizat cu un bilet la spectacolul său „Sfânta sfintelor" de la Teatrul Armatei în montarea lui Ion Ungureanu. Scrisesem pe undeva prin jurnal. Cred că şi acum suntem în relaţii bune, chiar dacă nu ne-am văzut de – e-he! – o epocă (inclusiv, aceasta, cu categorice diferenţe de conştiinţă, atitudini).

Ajuns la Chişinăula Chişinău, deschizând poşta electronică, văd mesajul doamnei directoare din Gimnaziul din Negureni: să fixăm detaliile sosirii mele la baştină, la o întâlnire cu ai mei, pe 15 noiembrie. Trebuie să pregătesc un colet din cărţile pe care le-am editat în ultimii ani, să-l ofer bibliotecii din şcoala în care am învăţat. Unele din volume au rămas la locuinţa precedentă (nu vreau să-i zic „veche", deoarece blocul abia de a împlinit un sfert de secol de când a răsărit pe culmea Ciocanei chişinăuiene.) Asta e: din străini – acasă.

12.XI.

Ieri, de la Moscova, am decolat cu o oră întârziere. Însă, spre norocul meu, din alte cauze, decât aceasta, care veni pe urma plecării noastre:

„Vineri (seara; noi am decolat la 16.45 ora Moscovei – *n.m.*) au fost anulate aproximativ 60 de zboruri, din cauza zăpezii şi gheţii formate pe aeroporturi, transmite AFP. Aeroportul Şeremetievo, situat la nord-vest de Moscova, a trebuit să anuleze 61 de zboruri în timpul zilei, iar 19 au plecat cu întârziere, în timp ce pe aeroportul Domodedovo, la sud de capitală, o cursă spre Bişkek a fost anulată şi 33 au decolat cu întârziere. Institutul meteorologic rus a emis un aviz de viscol sâmbătă şi a avertizat împotriva riscului de gheaţă. Primăria Moscovei a cerut locuitorilor să nu-şi părăsească locuinţele decât în caz de extremă necesitate, în condiţiile în care în oraş sunt mari blocaje de trafic, iar pe reţelele feroviare din regiune se înregistrează întârzieri".

Îmi amintesc că, prin 1981, cam tot prin noiembrie, pe când ne întorceam din Siberia, de la magistrala Baikal-Amur, din cauza ninsorilor abundente, la Moscova ne-am reţinut în aeroport vreo două zile (…şi nopţi). Aşa ceva. Însă era aeroportul Vnukovo, de unde se făcea legătura cu Chişinăul care, pe atunci, era un aeroport intern, sovietic, şi nu unul internaţional, ca acum, când, la Domodedovo, cele legate de noi sunt anunţate – primo – în limba română. Cei care au trăit în „democraţia lingvistică" din URSS receptează altfel aceste simple anunţuri în română în capitala fostului imperiu…

De data aceasta am reuşit să fug la timp de iarna rusească?…

Am postat relativ frecvent din Voronej – evenimente Mandelştam, muzee, trasee turistice, aspectul arhitectural al oraşului, monumente ale scriitorilor, toate însoţite de comentarii laconice, sper necesare. În special la „urmele" stănesciene (bunicul, mama), au reacţionat mai mulţi facebook-işti.

jurnal

Mircea Bârsilă

PETRU ROMOȘAN, poetul

Petru Romoșan, ceremoniosul și emigmaticul tânăr de altădată (cu plete și ochelari fumurii) a apărut în arena literară ca o mare speranță a poeziei. Volumul său de debut **Ochii lui Homer** (Editura Dacia,Cluj-Napoca, 1977) a fost comentat cu entuzism în anii aceia de răscruce când începea să prindă contur un nou canon: cel optzecist.

Volumul este alcătuit din ciclurile *Manuscrisul de la Piatra Roșie, Celestul scrib* și *Rosa canina*. Din primul ciclu fac parte și poeziile *Fragment dintr-o cronică regală: Boerebistas, Creanga de aur* și *Balada Lukanthropiei.* Chiar dacă ilustrează orientarea protocronistă a vremii, aceste poezii lungi, alcătuite din mai multe fragmente, se remarcă în primul rând prin rafinamentul lor retoric: <<Și se mai zice că femeile erau frumoase//Cruce roșie aruncată în soare,/Dimpreună cu pixul meu/Și chipul zeiței Bendis (Zeița lunii, a pădurilor și a farmecelor)/Sau al regelui Boerebistas./(Boerebistas, ,,Țara de dincolo de negură,,)/(...)// Să-l lăsăm să vorbească el, Strabon, vrednic scrib,/Din ,,Geographia" cea învelită în ramuri de brad./(...)//Scribul mărturisește c-a intrat în văgăuna acestui munte/și nu mică i-a fost bucuria și spaima./S-ar fi speriat de dulcile chemări ale Fecioarei crude/din Bosforul cimerian,/a acelei Aphrodita Urania, Artemis ,,Regala",/Diana Regina, Bendis Barbara /(...)//Și la ce bun înțelepciunea adusă din Egipt,/și ce folos că-i văzu pe faraon, Mumie a Mumiilor,/și Marea Roșie și Marea Albă de la marginea lumii./Pe dacul Rholes îl fericește Zamolxis"...>>.

Scriitura se împlinește pe coordonate inedite în poezia noastră orientată ,,ossianic" spre *idealizarea trecutului.* Enumerările ample, schimbările de ritm, de planuri și de stil, fluctuația atitudinii auctoriale și insertul meditativ și cel livresc conferă acestor texte o binevenită modernitate stilistică. Scriind despre Boerebistas și despre Creanga de aur, poetul își plasează textele în moderna tematică numită *în căutarea timpului pierdut* pe care o abordează din unghiul dublei asimilări a fabulației: de memorie, care îngăduie o dedublare a prezentului, și de gândirea poetică interesată în primul rând de efectele stilistice, cu un ușor suflu epopeic, ale discursului. Sensibilitatea nostagică este exprimată într-o altă clasă discursivă și într-o manieră ce sabotează/discreditează practica scripturală impusă de modelele anterioare cu valențe paseiste. Cu alte cuvinte, poetul răspunde polemic unor texte tradiționale nu printr-o uzurpare fățișă a lor, ci printr-un text a cărui miză este rectificarea/recondiționarea estetică, în spirit posmodernist, a unui erodat topos literar.

În celălalt plan, cel al semantismului, textele referitoare la o lume autohtonă împietrită în *illo tempore* atestă o *structură istoricistă* a imaginarului. Contemplarea lirică - ce amintește pe alocuri, stilistic, de unele *Cantos*-uri ale lui Ezra Pound – a autohtonului timp mitic ia înțelesul de negare a devenirii, a timpului în heraclitiana și devoratoarea sa scurgere, înțeles prin care textul se rupe de cele ce glorificau, anoste - și doar de dragul de a glorifica prin intermediul unor clișee - îndepărtatele noastre vremuri istorice. Prin scriitura și prin sensurile lor freatice, aceste poeme sunt asimilabile așa numitei poezii fără vârstă.

În spirit polemic, volumul **Ochii lui Homer** conține și o poezie intitulată *Patria*, pe care o reproducem în întregime, spre a sublinia diferența dintre această poezie – în care discreția învățată de la Kavafis se împletește cu prospețimea imageriei - și clișeizatul discurs patriotard din anii socialismului: ,,Despre Patrie numai în șoaptă!/Șoapta însăși pe buze poate încremeni./Poate aduce răsăritul pe față.//Mai bine să taci, dar să ții seamă.//Doar cu o șoaptă Ilustrele Umbre-s trezite./Se spală cu dimineața pe față.//Frumusețea își întreține neîntrecuta-i frumusețe pe ascuns./Departe de privirile oamenilor//Întreaga zi o vezi, luminoasa, surâzătoarea, fericita.//Muntele nu e decât durerea mai verde și mai înaltă./Câmpia nu e decât o bucurie mai verde și mai întinsă./Patria nu e decât o durere și o bucurie mai înaltă și mai întinsă".

În *Balada Lukanthropiei (*o replică la poeziile despre lupi ale lui Vasko Popa, din volumul *Sare de lup*, 1975?!*)*, lupul este evocat din perspectiva enigmaticei lui ipostaze de *făptură lunară*, într-o modalitate care îngăduie amalgamarea semnificațiilor simbolice ale sale: de la cea mitico-totemică la aceea de tragic vânat obișnuit și, totodată, de la cea de vânător (carnasier) la aceea de epifanie a *timpului devorator:* ,,lupii, lupii, de câteva ceasuri pândesc/un pui de ciută și o ciocârlie/în ochii lor aproape adie moartea și luna./Carnasieri, vânători, războinici/carnasieri, vânători, războinici/gâtul femeii e mângâiat de un tânăr lup/picioarele ei demult au pornit singure/spre muntele verde (muntele nu e decât o durere/mai verde și mai înaltă)/lupii lupii lupii/(...)//Preț de câteva vieți vânătorul își hăituie prada,/și tânărul lup, superbul învins, își știe soarta"...Așadar, nu despre amărâtul sau înfiorătorul lup concret scrie Petru Romoșan, ci despre lupul imaginar aureolat de simbologia sa. Actul de amalgamare poetică a acestor înțelesuri este susținut de o retorică orchestrată în așa fel încât să asigure glisarea firească de la sensul propriu al lupului, ca *semn* în textul naturii și al istoriei, la poliedrica semnificație a sa. Acest elogiu (romantic) și în același timp această elegie (expresionistă), care au ca pretext lupul, se întâlnesc în punctul în care simbolismul lupului ilustrează de fapt dualitatea *timpului:* cel pozitiv și cel ,,carnasier*".*

Spiritul optzecist este evident în poezia R*omantica epistolă a domnului Victor Hugo,* prin limbajul colocvial, prin coborârea în cotidian și prin trimiterile intertextualiste (la Eminescu și la Virgil Mazilescu): ,,Desigur mai există moartea durerea/mai există echipe de handbal de fotbal/dar tot mai singur în camera vopsită în roșu/tot mai singur rămân în camera vopsită în roșu/rămas bun o mie și unul de prieteni/o mie și una de nopți și zile/eu voi muri la marginea mării Bunule Eminescu/fără speranțe și fără luzii/scumpule mie Virgil/,,sînt singur am inventat poesía/și nu mai am inimă,,/și iarăși și iarăși despre o întindere verde fără cărare/desigur mai există moartea durerea/dar în mine însumi plâng cristale roșii frunzișuri"...

În volumul **Rosa canina** *(*Cartea Românească, 1982) au fost reluate mai multe poezii din **Ochii lui Homer,** iar ineditele sunt centrate pe tematica chinuitoarelor metamorfoze ale eului și pe cea a dramaticei ipostaze auctoriale de *comediant* tragic. Măscăriciului i se retează picioarele cu o coasă, scribul este ,,un șoarece nemuritor (,,mort este regele Claudius, morți sunt supușii/Trăiască scribul, șoarecele nemuritor!" - *Celestul scrib*), iar bufonul este mândru de faptul că a fost ales să moară prin lovirea cu fulgerul (vezi *Cap de bufon I*). Bufonul, măscăriciul, scribul, nebunul (,,Iarăși te întreb, Constantin P.Kavafis,/ poemul dumitale despre Alcibiade e în sfârșit gata?/Alcibiade a ieșit destul de nebun?/ Despre Frumusețe și Înțelepciune știi totul/ Dar Alcibiade al dumitale e destul de nebun?" - *Marele grec*), versificatorul, Hamlet (în poemul *Yorick, Yorick, Yorick, sau despre cum dumneata cititorule îmi ții în mână scăfârlia* din **Rosa canina**) sunt figuri ale eului poetic, ce provoacă în mod special imaginația poetului.

În rolul de *regizor*, poetul inventează cu voluptate scenarii al căror sens subiacent tinde să definească indirect propria artă poetică ale cărei mărci esențiale sunt teatralitatea și retorismul rafinat. Cizelate la maximum, în cele mai mici detalii, până la transformarea textului într-o bijuterie, aproape toate poeziile lui Petru Romoșan se circumscriu alexandrismului (manierismului). Între cele mai frumoase poezii de factură alexandrină se află, prin substanța sa galantă, cea care este intitulată *Muza – poveste de dragoste la Marea Moartă*: ,,Teme-te de zeița capricioasă!/Ea vine și pleacă după bunul ei plac.//Și eu am văzut-o, nu e mult de atunci,/mâna mea toată încărcată de rubine/s-a înălțat din apele sărate, această întindere verde,/i-am prins glezna.//,,Marea Moartă va mai muri o dată!, a râs blestemata.//Rezemat cu fruntea pe genunchii ei:/,,Te rog, zeiță!"//A șoptit (cine a mai auzit-o?):/,, Ascunde-te sub Marea Moartă/și privește-ți glorioasele mâini palide..."//Hei! Marea Moartă a mai murit o dată".

În rolul de regizor, poetul inventează cu voluptate scenarii al căror sens subiacent tinde să definească indirect propria artă poetică ale cărei mărci esențiale sunt teatralitatea și retorismul rafinat. Cizelate la maximum, în cele mai mici detalii, până la transformarea textului într-o bijuterie, aproape toate poeziile lui Petru Romoșan se circumscriu alexandris-mului (manieris-mului).

În antologica poezie *Descrierea după natură*, descrierea, care are o funcție malefică, nimicitoare, integrează, în linia poeziei dirijate spre finalul cu poantă, anecdotic, și letala *autodescriere:* ,,Cândva eram grozavul descriptor al Florii de Măceș, Rosa Canina, Rozalia:/nu începeam bine să descriu,/afurisita îmi apuca mâna, gura, capul//Vinerea trecută:/descriu un cocoș, cocoșul nu mai cântă,/se face hârtie motolită, cade sub masă;/descriu un câine, câinele nu mai latră, schelălăie,/se duce dracului.//Pe masa de scris, roșu, alb, verde, măceșul./Il privesc cu poftă, îl mângâi nebun./Mărețul descriptor reîncepe descrierea./Scriu : Floarea de Măceș.../Florile de măceș - scrum !//Nici bucurie, nici spaimă, cu capul pe masă,/hotărăsc autodescrierea".... (*Descrierea după natură*).

Anumite poezii sunt brodate, precum *Scrib bufniță reptilă bufon cârtiță șoarece măscărici,* în jurul unei idei fără contur, mizându-se pe mișcarea textului, ce constă în contracții și expansiuni ale ficționalului menite a enigmiza atât mesajul, cât și corelativul real al său: ,,Întotdeauna există un ins care gândește limpede totul.//Mintea lui e balanța lumii.//Chiar beat, cu un pumnal verde,/cu cianura, cu ștreangul pe masă, lângă hârtiile sale,/el transcrie limpede totul./Vă aduc aminte: el e onoarea, faima, salvarea noastră./Scrib Bufniță Bufon Cârtiță Șoarece Măscărici".

Un loc aparte între textele cu valoare de artă poetică îl are *Bătrânii maeștri*: ,,Nu mă mai speriați cu bătrânii maeștri,/îi cunosc prea bine, sunt prietenii mei,/oameni și ei acolo,/răsfățații, copilăroșii, iubitori de moarte./,,Nebunie cu fragi,, , aceasta-i formula, zic ei./Nebunie cu fragi./Iar voi rămâneți cu gurile căscate. Albiți de spaimă.//V-am adorat destul,/Hai acum să stăm de vorbă pe îndelete".

Frumusețea poeziei *Bătrânii maeștri* constă în subtila fuziune dintre dorința desfacerii de influența maeștrilor și intacta venerație față de ei. Textul lui Petru Romoșan oglindește teoria lui Harold Bloom (**Anxietatea influenței**, Paralela 45, 2008) potrivit căreia precursorii ,,sunt versiuni mai timpurii" ale unui poet, iar poemul exprimă în primul rând ,,melancolia poetului față de propria lipsă de întâietate" (ibidem, p.141). Principalul concept al teoriei influenței poetice elaborate de Harold Bloom îl constituie *clinamenul* (abaterea ,,revizionistă" de la model). Orice poet are unu sau mai mulți porecursori (Tată poetic, Tați poetici) de care simte nevoia, la un anumit moment, să se despartă printr-un firesc revizionism creator.

Petru Romoșan este proprietarul unei singulare și cuceritoare formule lirice.

Mircea Bârsilă

eseu

Dumitru Augustin Doman

Adevăratul Constantin Preda?

Spectacolul poeziei

Poetul este un cântăreț nativ de melopei, cântăreț pe-o singură coardă al iubirii de femeie sau de mamă sau de natură, de natura satului din câmpia Olteniei, autor de pseudobalade, de false jelanii, aflat într-un fel de transă, de inspirație continuă, înșirând metafore și imagini și poezii cantabile, parcă văzându-l pe poet recitându-le artistic pe scene în aer liber, luat de valul cântării, recitându-le cu gesturi ample, largi, de dirijor de fanfară.

Adrian Păunescu, poetul român cel mai stufos din toate timpurile, cel mai industrios în sensul de harnic peste măsură, a inventat la începutul anilor 80 volumele de poezie de peste 1000 de pagini, în care intra tot ce-i ieșea de sub condei, fără vreo selecție, convins că tot ce scrie el e genial. E adevărat că probabil contau și drepturile de autor, el fiind plătit cu 800 000 sau un milion de lei de pe vremea lui Ceaușescu, când ceilalți poeți primeau 10 000 - 20 000. Dar, nu despre Păunescu vreau eu să scriu aici. Am pornit însă așa pentru că Păunescu a fost luat drept model, în sensul de industrios, de poeți de azi, unii foarte talentați. Unul dintre aceștia este Constantin Preda – fost prieten cu Păunescu, de altfel - care publică un asemenea volum: *Celălalt Constantin* (*Autograf MJM*, Craiova, 2014). Este vorba de o antologie de autor, cuprinzând poeme scrise în perioada 1983-2014 publicate în 18 volume, adică 30 de ani de poezie. N-am verificat, deci nu știu dacă e o antologie propriu-zisă sau e punerea laolaltă, în ordine cronologică, a tuturor cărților/poeziilor publicate până atunci. Între timp, în doi ani, așadar, autorul a mai publicat numeroase plachete și încă o antologie în trei volume, însumând peste 1600 de pagini. Dar, cum cantitatea nu e totuși un criteriu estetic, ci unul de discutat și discutabil doar ca etică scriitoricească, trebuie să ne aplecăm asupra poeziei autorului, mai ales după o experiență de cititor de anduranță, cum am fost eu în acest caz. Mai e de spus în această introducere, că volumele toate au tiluri metaforice, fiind alcătuite dintr-un vers sau chiar dintr-un distih: *Sora mea înserarea; Fruntea mea, în cătarea puștii; Ești cea mai frumoasă femeie/care m-a iubit vreodată; Aș veni să dau nume de flori genunchilor tăi; Cea mai frumoasă icoană? Cerul privit pe sub rochia ta; Am fost cândva egalul zeilor*... Textul de la pagina 51 poate fi luat ca o artă poetică într-un autoportret: „ăsta sunt eu/jumătate lebădă – jumătate flaut/și trece îngerul în fiecare seară călare/pe-o rază de aur și nani, nani/îmi așază pe frunte coroana//adorm cu capul pe butucul călăului/și butucul înverzește". E una din bijuteriile lirice ale lui Constantin Preda, strălucitoare fără îndoială, în numai șapte versuri arătându-se ca un poet cu acces la metafizică, la viziuni lirice superioare. Contracarează apoi cu câte un autoportret mai jucăuș, de cabotin, în notă veselă și autoironică, ca-n acest *alint*: „truver imberb singur cuc/eu plâng la masa mea de nuc/sub cerul liber, în surtuc/nici nu știu pe un s-apuc//și e o liniște de birt/până și ceasornicele mint/fumăm aloe tei sau mirt/ca-n „băutorii de absint"//s-au tras și ultimele storuri/soldații cântă viața-n coruri/ce artilerii și onoruri/mă-mbăt și paul verlaine mă cred sub boruri". În aceeași notă, putem consemna alte nenumărate arte poetice cu distihuri memorabile: „trăiesc așa cum scriu/pe muchie de cuțit, beau vin sfințit, o, vin mieriu//fac dragoste așa cum scriu/ca un patriarh deghizat în camionagiu//...// trăiesc, ca dimitrie stelaru, așa cum scriu/și umil, și genial, și zurbagiu..."

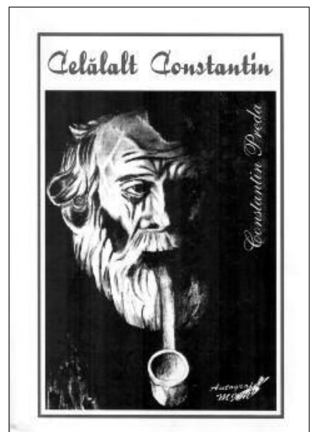
Constantin Preda a apărut la începutul anilor 80 ca un copil teribil, ca un poet de-o autenticitate și de o prospețime manifeste, o seamă de scriitori, critici, redactori sărind imediat să-l debuteze, să-l publice sistematic în presa literară, să-l elogieze, în primul rând, înainte de a-l analiza propriu-zis, lucru care nu se mai întâmplase de la debutul lui Mircea Dinescu. Elogiile au curs gârlă, de la Geo Bogza, la Fănuș Neagu („cel mai talentat poet tânăr din România"), de la Constanța Buzea la Adrian Păunescu („cel mai strălucit reprezentant al generației lui"), de la mitropolitul Olteniei Nestor Vornicescu la regretatul Grigore Vieru etc. etc. S-a bucurat deci de o mare popularitate încă de la începuturile sale prin versurile simple, pline de candoare, de bucuria de a trăi, prin atitudinea vitalistă și solară, prin metaforele strălucite care-ți săreau imediat în ochi de la prima lectură. Și nu se putea altfel, când iată cum arată prima poezie din antologie, această *taniușa*: „se înserează/ca anul trecut când taniușa a spart farfuria cu vișine/era într-o vineri și amurgul picura liniștit/peste grădina năpădită de ierburi/cineva deschisese o fereastră și scutura realitatea/în cealaltă parte a zilei/era într-o vineri taniușa și-a schimbat rochia/apoi a plâns/neputând înțelege tristețea câinelui/adormit sub stiva de lemne". Atmosfera aceasta de așezare mai curând rusească, cu un personaj candid cu nume rusesc te cuceresc de la început. Iar lipsa de punctuație nu e deloc supărătoare, dimpotrivă, face textul cursiv la lectură.

Poetul este un cântăreț nativ de melopei, cântăreț pe-o singură coardă al iubirii de femeie sau de mamă sau de natură, de natura satului din câmpia Olteniei, autor de pseudobalade, de false jelanii, aflat într-un fel de transă, de inspirație continuă, înșirând metafore și imagini și poezii cantabile, parcă văzându-l pe poet recitându-le artistic pe scene în aer liber, luat de valul cântării, recitându-le cu gesturi ample, largi, de dirijor de fanfară. Cum altfel ar putea fi recitată o poezie ca aceasta?: „vine uneori și plânge pe umărul meu/cu lacrimi de copil chiar dumnezeu//cu lacrimi de copil uimit de lume/din țara primăverilor postume//vine uneori umil și calm/ca un cireș cu aură de psalm//ca un cireș fugit dintr-o livadă/cu cârja albă de zăpadă//vine uneori și-mi plânge peste umăr/trec cârduri de cocori prin inimă și-i număr//trec cârduri de cocori peste livadă, în amurg/îl dojenesc pe dumnezeu, mă minunez și plâng".

De multe ori, poetul e un romantic întârziat, relatând fapte melodramatice în versuri armonioase, de pus pe muzică în ritm de romanță: „s-a sinucis o soprană în munți/într-o mansardă pe valea frumoasei/înflorise ghinda, era o toamnă cu nunți/era o toamnă cu lună plină la temelia casei//veverițe albe furau ghinda și o duceau/în alte păduri pe sub pădurile de pe pământ/doar ochii cerbilor mai străluceau/în toamna-aceea cu coarne de vânt//s-a sinucis o soprană azi-noapte/ziarele vor întoarce pe toate fețele cântecul ei/procurorii au găsit la locul faptei o armă cu șoapte/și o nedeslușită mireasmă de tei//nicio scrisoare de adio sau nici măcar/vreun indiciu, vreun bilețel de zahăr vanilat/toată enigma morții sale stă în zborul unui fluture de var/sau în lumina poeziei lui ion pillat". Se observă că poetul scrie cu plăcere, cu fascinație, presărând potop de metafore și imagini ...frumoase prin texte, cu o falsă indiferență, cu o falsă modestie, altfel bine calculate.

Erotismul reprezintă o dimensiune importantă a poeziei lui Constantin Preda. Ca și Emil Brumaru, poetul dă frâu liber imaginației, nimic din ce e carnal nu-i e străin, fanteziile erotice sunt etalate/exhibate fără rețineri, dar el nu devine în niciun moment vulgar sau obscen, îl salvează o anume candoare și „naveta" de la carnal la metafizic, de la erotic la mistic: „pune-ți-aș căpșuni pe sâni/peste sfârcuri, rugăciuni//să-ți pun fragi, trifoi pe pântec/trupul tău să fie-un cântec//să-ți pun fragi pe sfârcul stâng/lângă inimă să-ți plâng//să-ți deschei bluza cu gura/sfârcul drept mai cald ca mura//să-ți ridic fusta cu pleoapa/îngerii să tragă grapa//să-ți ridic poala cu geana/zmeură de la tismana//să te ar de primăvară/cu un plug de trestioară". Sau: „te-am dezbrăcat de o mie de ori/cu privirea/ți-am cumpărat o rochie de nori/mai frumoasă decât nemărginirea//te-am dezbrăcat de o mie de ori/fără să știi/ți-am cumpărat o țară de bujori/din țara marilor melancolii..." Pe această temă, putem face o adevărată antologie de imagini: „când plouă fetele se lățesc în șolduri"; „erai frumoasă ca un asfințit în munți", „femeie goală luminând prin cărți posace" etc. etc. Uneori, în poezia de dragoste, poetul devine ludic, face jocuri de cuvinte sau jocuri lingvistice: „cândva, demult, cândva, cândva/tu ai fost pentru mine lumina literei A..." Aici e momentul să spunem că în cele mai recente volume, Constantin Preda devine manierist, cultivând cu ostentație o anume redundanță, uzând de repetiții care nu mai sunt figuri de stil propriu-zise, ci obositoare reluări de versuri în n variante, ca-n celebra poezie din anii 50 a lui Dan Deșliu: „Ce-i patria?" urmată de o definiție într-un catren, încă o dată „Ce-i patria?", iar un catren și tot așa zeci de strofe. Așa scrie poetul de față, de pildă, un poem în 14 distihuri în care primul vers din fiecare distih e „ce femeie nu și-ar dori un fluture..." Și mai are zeci de astfel de poeme. Constantin Preda devine în ultima vreme un manierist și încă în sensul rău, nu ca un Cezar Ivănescu să zicem, un manierist în sensul în care lirica sa se alimentează prin repetiție din poezia lui mai veche. Și asta, în condițiile în care poetul știe să scrie poeme antologice concentrate într-o imagine cu acces la metafizică: „ceasuri/în care se-aude clar/bătând/ pustiul" sau: „prăbușit în iarbă/cu rochia ta deasupra frunții/aștept un val nebun ca să mă soarbă/să-ți pot muta sub poale-nmiresmate munții" sau: „dacă aș pune capăt la capăt toate tristețile mele/o, dacă aș pune capăt la capăt toate tristețile mele/s-ar umple de bătăi de clopot toate sihăstriile din stele" sau, o altă artă poetică, memorabilă: „scriu/de parcă un zeu orb/ascuns în lumină/îmi fură timpul" și altele, și altele. Și, tot așa, în condițiile în care poetul Constantin Preda are acces la imagini suprarealiste: „o gară zboară peste târgul surd/un inorog plutește în absurd/.../e noaptea lungă, hăuri se deschid/cerbi lopătari boncăluie prin vid" sau „șapte vipere pe-un deal/țineau luna sub un șal" sau „sublimul trage după el un cătun de lacrimi" sau „toate casele au ușile în cer/și ferestruicile cât o gutuie" sau „un fel de asfințit cu ușile de vin" ori „am auzit cum plânge întunericul din morți" (!)... Dar, și când nu exagerează, când folosește cu măsură repetiția, poetul creează poeme notabile ca această *întâmplare veche pe malul dunării*: „cele mai frumoase volute/le creează aerul/la întâlnirea cu tremurul sălbatic al sânilor tăi/cele mai frumoase sculpturi, cele mai frumoase hieroglife/le creează aerul/când faldurile rochiei îți dezvelesc genunchii/cea mai frumoasă ceremonie/o creează aerul, ca un rabin,/când eu, deasupra ta,/te cercetez ca pe un cer cu stele".

Poet de real talent (sper că am dovedit-o mai sus prin excesul de citate), Constantin Preda face risipă de versuri frumoase – în sensul bun al cuvântului, dar uneori și în sensul mai puțin apreciabil - , atmosfera perpetuu paradisiacă a poeziei sale dă la un moment dat senzația de saturație, de diabet liric. Dar, cel mai supărător în masivul volum e manierismul din partea ultimă, manierismul găunos. Cu două antologii masive, însumând împreună vreo 2500 de pagini, poetul a dovedit că scrie mult și continuu, că scrie cum respiră. Dacă ar avea înțelepciunea de a face o antologie adevărată de 150 de poezii strălucite (îngropate acum în materia masivă a acestor cărți), ar avea șansa de a rămâne un poet remarcabil în poezia română contemporană, cu adevărat celălalt Constantin (Preda).

cronici

Adrian Alui Gheorghe

Cartea de poezie

Poezia lui Vasile Dan de la „melancolia lucidă”, la controlul universului centripet

Ultimul volum al lui Vasile Dan, „Lentila de contact” (Editura „Mirador”, 2015), ne prezintă o faţetă nouă, atractivă, a unui poet care are puterea de a se reinventa de la etapă la etapă, pendulînd de data aceasta între un fals biografism şi oniricul ridicat la rangul de realitate secundă. Dacă în volumele precedente, „Pielea poetului” (2000) şi „Carte vie” (2003), poezia lui Vasile Dan luneca spre manierizare şi „clasicizare” a mesajului, ceva „între fericire şi decepţie”, cum spunea Al. Cistelecan, de data aceasta introspectivul care închide de obicei orizontul textului poetic, devine o atmosferă pe deplin permisivă, generoasă ca desfăşurare, ample viziuni transcend spaţiul strict al poemului: *„Aşa cum se scufundă încet în pămînt, cîte un centimetru pe an,/ edificiul cel alb al primăriei cu donjon-ul ei cu tot,/ cu primar cu tot,/ iar ferestrele de la parter sînt acum cu luminile/ jumătate aprinse în pămînt/ şi fără perdelele tremurînd în aer/ după care cîte un funcţionar întîrzie îmbătrînind/ singur,/ iar vîntul sărbătoreşte tot singur pe turn înfoind steagul său ud./ Degetele deasupra tastei într-o coregrafie ce se prelungeşte în/ sincope/ deasupra fiecărui cuvînt/ încît tăcerea îl închide etanş într-o crustă ermetică/ iar gura e şi ea ca un clopot cu limba tăiată/ precum în eboşa lui Hokusai/ cel care şi-a vîndut numele la bătrîneţe/ unor discipoli fideli./ Dar iată că noaptea se adună toate la locul lor/ precum pe etajere imaginare,/ chipul tău stă deasupra în spatele meu/ căci scriu cu spatele la tine/ precum aş purta o cocoaşă zilnic în scris,/ iar tu eşti aceea, o, zeiţă grea,/ căci astăzi este ieri cînd am plecat de acasă/ fără să mai întorc capul înapoi,/ iar ieri este ceea ce o să vină de la apus,/ ori de la răsărit,/ de sus ori de jos,/ de aici ori de oriunde cîntă/ ceasurile/ liniştite/ nu adormiţi:/ ah, surîsul tău de bărbat apt să nască o idee,/ femeie atunci, grădină a simţurilor,/ dimineaţă la miezul nopţii/ tăcere gureşă într-o limbă moartă, boală/ a atleţilor imponderabili,/ pasăre la purtător/ în coşul pieptului,/ ploaie de aur irigînd, pic, pic, pic,/ celulele noi,/ lună de la început îngropată/ deasupra.”* (Lumină lună). Discursul poetic e, după cum se vede, unul „îndrăgostit de sine”, care se autogenerează printr-o metaforizare abundentă şi care excede planurile imediate pentru a atinge, în final, un orizont al jubilaţiei poetice. O „fiinţă lingvistică”, vorba lui Umberto Eco, conlocuieşte fiinţa poetului, care se risipeşte în text.

Expansiunea eului în „peisajul poetic” se face din aproape în aproape, ca şi cum imaginaţia s-ar afla pe urmele imaginii, în final constituind o topografie contingentă, care să cuprindă atît căutarea cît şi rezultatul, în general imprevizibil: *„Era o zi întunecată, era o zi senină, era o zi scurtă, era o zi nesfîrşită,/ cineva citea totul, apa, vîntul în creştere,/ cutremurele din aer, de pe/ acoperişuri/ mai ales bătăile inimii singure, singure, am putea spune uitată acolo ca/ într-un turn,/ era o zi nouă, era aceeaşi zi dar în altă săptămînă,/ în altă lună, în alt an, era peticită stîngaci pe margini cu nori roşii/ şi albicioşi, îmi amintesc/ cineva asculta chiar atunci sonata lunii stînd singur de-o parte,/ cineva învăţa pe burtă din greu iarăşi lecţia de anatomie,/ cineva îşi îndoia genunchiul,/ cineva închidea ochii pe jumătate,/ cineva nu adormea încă din seara trecută,/ cineva deschidea larg o fereastră chiar deasupra,/ era o zi căzută din senin cum am apucat să spun,/ cineva n-a zis însă nimic niciodată despre asta, s-a aplecat puţin,/ a plecat”* (Era o zi întunecată, era o zi senină).

E, în poezia lui Vasile Dan, o melancolie lucidă, o înţelegere a contextelor în care viaţa se subsumează total poeziei, în general nu există întîmplare, ci doar o muncă susţinută a tot ce ne înconjoară pentru a (se) poetiza fără oprire, pentru extragerea subînţelesului poetic din orice gest, din orice lucru sau fiinţă care ne apar în peisaj. Viaţa este, în general, o dramă suportabilă. Şi dacă tot vorbeam de oniric, ca realitate poetică secundă, trebuie spus că la Vasile Dan raportarea la vis nu este una freudiană, visul este doar o posibilitate de potenţare a imaginaţiei, în vis totul este familiar şi străin în acelaşi timp, ilogicul e logic, trupul se spiritualizează şi spiritul prinde contur: *„Nu mai văzui o mireasă atît de bătrînă./ Aştepta puţin ameţită, nerăbdătoare în alcoolul tare/ al nopţii./ Ne aflam în cel de-al doilea echinox din chiar acel an./ Îmi amintesc: se scuturau stelele mari, coapte de toamnă/ peste părul ei bogat, despletit. Ce căutam însă eu/ acolo, singur cu ea, nu ştiu nici acum./ Nici ce îi spuneam încet, parcă înecat, cu toate cuvintele/ deodată în gît. Scuipam mai exact/ cu fiecare sunet, vărsam cu fiecare cuvînt/ fierbinte pe faţa ei albă, rece, inconsistentă de nea./ Îi topeam cu propria mea răsuflare chipul înzăpezit./ Căci mă grăbeam să termin. Dar nu eram eu însumi,/ cum nu sînt, vai, nici acum/ acel chipeş subţire, aproape imberb,/ împiedicat la limbă, timid, irezistibil atras/ şi pierdut în focul ei aspru de gheaţă ce te devoră atît de încet./ Mai întîi jupuindu-te. Apoi/ de carne, de trup./ Oscioarele însă poartă mult mai uşor amintiri.”* (Mireasa)

Poemele de notaţie, parte dintr-un jurnal liric, sunt mici parabole cu o oarecare dinamică epică, care au „rezolvări” imprevizibile şi cu atît mai pregnante. Sunt de reţinut multe asemenea „respirări” în care detaliul ia faţa întregului: *„Cu gura uscată şi limba pierdută/ ca a unui clopot îngropat în pămînt/ adorm aici în propriul meu trup./ Din gît urcă fără sunet cîte-un cuvînt vechi,/ mai vechi decît mine însumi,/ mai tulbure decît sîngele meu gîlgîind prin artere/ pe care-l ascult cum sporeşte înspumat/ ca apa într-un puţ/ ce singur umblă prin lume/ nedestupat.”* (Întîmplări crepusculare şi alte poeme la Colibiţa, III). Reţin şi acest tip de meditaţie pe seama derizoriului deturnat de resemnificarea poetică: *„Mă gîndeam: morţii îi plac mai ales poeţii tineri toţi/ fără vîrstă fără să îmbătrînească vreodată/ cum le mai trosnesc atunci oasele precum nişte versuri/ nou-nouţe sub pneurile ei/ foarte, dar foarte critice/ apoi brusc sar ei iar în picioare”* (Poeţii tineri).

Dacă Al Cistelecan spunea cîndva că Vasile Dan scrie „o poezie frumoasă, poate chiar prea frumoasă” şi că ar fi ieşit „dintre coastele îngereşti ale lui Ioan Alexandru”, în recentul volum există o accentuată atitudine anticalofilă, un soi de eliberare a imaginaţiei, ceremoniosul este subminat din interior, ritualul s-a terminat, de acum putem să ne întoarcem la firescul de fiecare zi: *„Poet beţiv e un pleonasm, dă din mînă grămăticul./ Vierme scîrbos, scuipă uscat slăbănogul./ Cîine slobod din lanţ, ţipă femeia sfîşiată dimineaţa./ Bătrîn libidinos, plînge fetiţa printre sughiţuri într-un colţ./ Soare al dreptăţii, declamă nebunul de după gard, printre gratii./ Seara e linişte se închide cimitirul/ cu un lacăt la care iarăşi i-am pierdut cheia,/ rîde administratorul./ Cercul e pătrat ca soarele în apă, suspină miopul./ Stîngaci de două mîini precum ai muta oul/ ăsta de colo colo, ezită orbul./ Să vorbeşti cu inima nu-ţi plescăi doar buzele, făcea supărat mutul./ Fugi într-un singur picior precum vîntul/ iscat din senin, căzu în şotron copilul./ Înalt ca iarba în care se pierde repede şi regele cu calul/ lui cu tot, chiţăi de pe casă somnambulul./ Alb ca zăpada în care îşi spală mai întîi picioarele morţii,/ se lumină cu gîndul aiurea gospodina./ Zorit ca focul ce roade repede totul de jur-împrejur,/ pufăi din pipă de unul singur în casă bătrînul./ Copil din flori precum un text apocrif,/ vorbi celălalt, cel din oglindă sau tu,/ cititorule”* (Aporie).

„Pielea poetului” este, în continuare, una mult încercată, poezia duce la o accentuată oboseală existenţială, sintaxa poetică se ofileşte în glastra paginii neglijată de cititor. Ce e, în acest caz, poezia? E un panaceu care poate fi administrat în orice doză, fără niciun risc, în faţa iminenţei finitudinii e o amînare, o minciună convenabilă. Poet monofonic, Vasile Dan topeşte în magma poetică aluziile livreşti, metafora este forma de idealizare a lumii imediate, de iubire necondiţionată chiar şi totul se petrece într-un univers centripet în care creatorul este demiurg şi victimă, în acelaşi timp: *„Sînt, ştiu, un poet sceptic./ Nu-mi fac absolut nici o iluzie/ cu poezia mea./ Numărul celor care o vor citi nu mă obsedează deloc./ Nici tirajul vîndut al cărţii noi de poeme/ pe care mi-o smulge doar editorul./ Ele sînt afacerea mea subterană. Ascunsă. Incestuoasă./ Ştiu doar eu că le scriu./ Iar acest lucru scapă întîmplător/ spre cititor. De cele mai multe ori/ prea tîrziu pentru mine. Sau fără să ştiu./ Dar pentru el, nu, e proaspăt, nou-nouţ:/ poemul meu îl poate salva de ceva în ultima clipă./ Cumva ca într-un transplant de organe rar compatibile./ El e chiar asta, o donaţie de organe./ De inimă. De ficat. De piele. De suflu./ O parte vie din mine cel nevăzut/ trece atunci direct în el./ Ori precum morţii îngropaţi în cer, în Tibet,/ daţi la vulturi.”* (Sînt un poet sceptic).

Vasile Dan pare a fi, astfel, adeptul fervent al unui cult rar, dar care în secret, în urma unei severe introspecţii, se îndoieşte de valabilitatea demersului şi chiar a destinului său. Dar cu cît se îndoieşte mai tare, cu atîta îşi consolidează, în final, credinţa originară.

Piatra Neamţ, 25 aprilie 2017

„Pielea poetului” este, în continuare, una mult încercată, poezia duce la o accentuată oboseală existenţială, sintaxa poetică se ofileşte în glastra paginii neglijată de cititor. Ce e, în acest caz, poezia? E un panaceu care poate fi administrat în orice doză, fără niciun risc, în faţa iminenţei finitudinii e o amînare, o minciună convenabilă.

cronici

Echivalenţe

George Bacovia
(n. 4 septembrie 1881 – d. 22 mai 1957)

Nervi de primăvară

Primăvară...
O pictură parfumată cu vibrări de violet.
În vitrine, versuri de un nou poet,
În oras, suspină un vals de fanfară.

O lungă primăvară de visuri si păreri ...

O lungă desertare zvoneste împrejur,
E clar si numai soare.
La geamul unei fabrici o palã lucrãtoare
Aruncă o privire în zarea de azur.

O nouă primăvară pe vechile dureri ...

Apar din nou ţăranii pe hăul de câmpie,
În infinit pământul se simte tresăltând :
Vor fi acum de toate cum este orişicând,
Dar iar rămâne totul o lungă teorie.

O, când va fi un cântec de alte primăveri?!...

Spring Neurosis

By George Bacovia

Translated by PROCOPIE CLONTEA

Spring...
A painting perfumed with vibrations violet,
In shop windows, poems of a new young poet,
A brass band which fills the town with sobbing bars of waltzing.

Another spring of vague opinions and dreams...

A long awakening resounds inviting like a lure,
The sky is cloudless, the sunrays downwards aim:
A factory window displays a working flame
Which looks out curious at the skyey azure.

Another spring over the old pains...

Again the peasants show up on the endless plain,
The earth in turn starts up for distance infinite:
There'll be plenty to drink and plenty to eat,
But, alas, all of it is theorising in vain.

Oh, when will birds' singing be heard after a new spring's rains ?!

Viorel Nica

Printre cele decantabile și cele nedecantabile

Jacques Brel (1929-1978) este cel mai cunoscut şi mai popular poet belgian din secolul XX. În măsura în care aparţine modernităţii târzii, poezia sa (tradusă în limba română de Paula Romanescu şi publicată de Tipo Moldova în 2015 în volumul selectiv Sosesc!), izvorăşte dintr-o intenţie precumpănitor recuperatoare, propunându-şi să reactualizeze frumuseţea liricii trubadureşti, să-i redea cantabilităţii farmecul original, să aşeze melopeea într-o poziţie privilegiată, să propulseze iubirea (cu tribulaţiile-i inevitabile) în prim-plan, să creeze o ambianţă microarmonică (din când în când tulburată de către unele note disonante), să impresioneze prin caracteru-i profund-vibrant, să-i inducă cititorului receptiv, maleabil sentimentul că-i este dat să participe la treptata dezvăluire a unui mister veritabil, că-i este îngăduit să se desfete în cel mai înalt grad estetic cu putinţă.

Străduindu-se să-şi construiască un spaţiu liric inconfundabil, întrucâtva mitologizat, poetul mai degrabă nomad decât sedentar se simte solidar cu fascinantul „Ţinut Plat", pe care îl cântă într-o manieră exuberantă, identificându-l ca pe un „loc fermecat", plin de vrajă ancestrală, situându-l în nebulosul „nord îndepărtat", locuindu-l într-un chip imaginar, apreciindu-i geamătul neîncetat, fina-i aşezare „sub soarele bălai", caracterul prin excelenţă natural, „cum nu-i altul pe lume" (evident într-o lume ce, sub desvrăjitoarea presiune tehnologizantă, se denaturalizează pe zi ce trece). Cu siguranţă că numai aci putea el unul să-şi petreacă fericita copilărie, tematizată adesea cu entuziasm şi cu bucurie, într-o notă exaltant-feerică, de o simplicitate admirabilă. Demne de a solidariza cu ele sunt şi fiinţele bătrâne pe care autorul poemelor *Bătrână, Bătrânii* le portretizează într-un mod condescendent-simpatetic, surprinzându-le în precaritatea vârstei lor nu tocmai de invidiat, exprimându-şi compasiunea faţă de ele, dându-şi silinţa să le înţeleagă inevitabila degradare, să le prezinte in comoda viaţă în drum spre moarte, să le evidenţieze muţenia austeră, incapacitatea de a se mai iluziona, plânsul tremurat, lipsa viselor, mersul încetinit, orizontul din ce în ce mai îngustat, aidomarea cu nişte jalnice „vreascuri umblătoare", somnul prelungit, nerevigorator, insistenţa de a face umbră pe lume, de a i se ataşa vieţii cu îndărătnicie, pendularea neîntreruptă, măcar că inconsistentă, lipsită de perspectiva înseninării, redresării, reconectării la circuitul celor exploziv-vitale, pururea debordante.

Cântând iubirea, perseverând în a o înfăţişa într-o modalitate recuperator-trubadurească, onorând-o necontenit, prezentând-o ca pe o chintesenţă a existenţei fericite, foarte multe poeme breliene (*N-ai înţeles nimic, Nu mă părăsi!, Tandreţe, Îndrăgostiţii, Iertare, Spune-mi de-ar fi adevărat* etc.) se dilată considerabil, devin patetice, recurg la o anumită retorică neoromantică spre a se desfăşura într-o manieră cât se poate de dezinvoltă, se dramatizează cu lejeritate, captează melos-ul suav, diafan, consonant, zăbovesc asupra îndrăgostiţilor, străduindu-se să-i facă îndeajuns de credibili, să atragă atenţia asupra inocenţei, demnităţii, gingăşiei lor, să-i surprindă fericiţi sau nefericiţi, să-i înfăţişeze într-o lumină de cele mai multe ori mângâietoare, caută să se molipsească de tandreţea-i inepuizabilă, recurgând la expresii fine, la subînţelesuri tainice (dacă ni-i permis să tautologizăm cu intenţia de a sublinia caracterul misterios al fenomenului erotic), la ritmuri alegre, la metafore temerare, la versuri cizelate cu multă răbdare, cu subtilitate interconectate în cadrul unor strofe bine strunite, la imagini vioaie, de o varietate apreciabilă, la simboluri vibrante, destul de uşor de interpretat.

Alteori în orizontul poematic uşor dilatat îşi face apariţia credinţa creştină, intens asumată de către evlaviosul eu liric (în compoziţiile *Dumnezeu, Sfântul Petre*) care simte nevoia să I se adreseze Creatorului suprem dintr-o postură smerită, să-şi exprime recunoştinţa creaturală, să-şi mărturisească neţărmuritul respect faţă de transcendenţa minunată. Sunt şi situaţii însă când credinţa se preschimbă, pe nesimţite, în tăgadă virulentă, degenerând într-un soi de provocare insolentă. Probabil că unde vrea să fie în pas (şi în ton) cu epoca secularizată, poetul îşi permite să-l ia peste picior pe Sfântul Petru, prezentându-l (dintr-un unghi ireverent) într-o postură caraghioasă, desacralizată, rătăcit prin Calea Lactee, dezaureolat, frizând prozaicul riscant.

Trecând dincolo de hotarele liricii trubadureşti, pătrunzând în „aria prostiei" puternic ataşate condiţiei umane ca atare, J. Brel îşi ridică investigaţia poetică pe o înaltă cotă epigramatică, scoate în relief puternica tentaţie a omului spre prostire, acut manifestată ori de câte ori existenţa i se deregleză, se malformează, se lasă copios corodată de fel şi fel de excese nocive, admite să se degradeze în fel şi chip, ba chiar să regreseze în cel mai lamentabil mod cu putinţă câteodată, renunţând la minimum de circumspecţie, lăsându-se copleşită de arbitrarul zănatic, frizând absurdul mai mult sau mai puţin monstruos, făcându-se complice cu caraghioslâcul oripilant, căzând pradă abstrusului şi derizoriului (după cum ne face cunoscut în incisivele poeme: *Aria prostiei, Maimuţoii* etc.).

După o imersiune atât de dezagreabilă în ceea ce-i displace mai mult decât orişice, în ceea ce-l irită enorm, în ceea ce-l dezgustă din cale afară, el simte nevoia să sondeze inefabilul (prezent în *Odă nopţii* sau în *Nu ştiu de ce*), să voiajeze pe nişte tărâmuri eterice (precum *Insulele Marchize* unde „Seara se aprind focuri tăcerea e adâncă/Luna pe cer apare şi urcă urcă urcă/Marea parcă se sfarămă valurile-s strivite/De stâncile cu nume de dor şi de ursite"), să descopere o seamă de lucruri mai acătării, înzestrate cu o puternică rezonanţă simbolică, să facă saltul de pe tărâmul realului dizgraţios pe cel al idealului graţios, să se lase în voia aspiraţiei de dezmărginire spre a putea accede, prin mijlocirea imaginaţiei avântate, altundeva, aiurea, te-ai mira unde, să se pună în slujba evanescenţei misterioase, să exploreze depărtarea mai mult sau mai puţin nebuloasă, să le deceleze pe cele imponderabile, să cerceteze chipurile inocente ale copiilor de pretutindeni, în al căror cântec suav, plăpând, minunat „se-aude mierla cum îşi depune perla/Pe o margine de vânt", să se gândească la un cu totul alt mod de viaţă, bazat mai degrabă pe demnitate decât pe laşitate, constituit de mult mai multe ori într-o manieră lejeră decât în una împovărătoare, susţinut într-o mai mare măsură de omenia luminoasă decât de neomenia întunecată.

Pe măsură ce se decantează, lirica breliană ne încredinţează că „E bine să vedem tot ce-i frumos şi pur/Seninul din înalt limpedele azur", ne îndeamnă să auzim doar „cântecele de leagăn şi ruga de copil", ne propune să murmurăm „litanii pentru o iubire" pură, armonioasă, ne sugerează să insistăm „În încercarea de-a atinge/Steaua de neatins", ne face cunoscut faptul că „orice om are-o Dulcinee" resimţită mai degrabă ca dor impalpabil decât ca realitate palpabilă, că „dragostea ne este împărăţie sufletească, pe care s-ar cădea s-o purtăm de-a pururi în conştiinţa noastră fericită, ne dă de înţeles că am putea fi blestemaţi în eventualitatea că ne-am hotărî să-l preferăm pe a avea lui a fi (ceea ce facem, evident, ori de câte nori ni-i aminte să ne comportăm într-o manieră mai degrabă prozaică decât poetică, alegând să strângem o grămadă de lucruri, să intrăm neapărat în posesia celor râvnite cu tot dinadinsul, să ne reificăm fără a sta prea mult pe gânduri).

Dincolo de orice tentativă decantatorie (ce-o obligă să dea un „sens mai pur cuvintelor tribului", să se înscrie pe o traiectorie esoterico-simbolistă), ea nu-şi ignoră câtuşi de puţin obligaţia de a cuprinde, în câmpul său lărgit, şi pe cele nedecantabile, de a ne introduce în orizontul celor tulburi, vâscoase, răvăşitoare, de a ne face cunoscute tracasantele tribulaţii erotice, cărora le cad, din când în când, victime amanţii neloiali, iritaţi, nestatornici, de a se face francă purtătoare de cuvânt a prieteniei atât de plăcute, totdeauna binevenite şi reconfortante, de a evoca o seamă de figuri atrăgătoare, gata să-şi petreacă viaţa într-o manieră relaxat-boemă, mai plastic spus „Între absint şi rugăciune", de a depune mărturie (în cunoscuta accepţie gadameriană, ce-i conferă artei lirice privilegiul de a se raporta constant celor petrecute pe diferitele paliere ale realităţii inepuizabile) despre penibilele vremuri de decadenţă, în care foarte mulţi oameni se dezumanizează de la o zi la alta, se pomenesc „de vise-abandonaţi", lipsiţi de speranţă, de virtute, de reperele esenţiale, plictisiţi nevoie mare, rupţi unii de alţii, incapabili de a-şi mai înţelege în profunzime semenii, constatând, cu amărăciune, că „O frângere-i fiinţa lor întreagă", sesizându-se aşadar dintr-o postură tragică, sfâşietoare, accentuat-desfiinţătoare.

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: *„că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă"* (*Levantul*).

Omne simile claudicat

Într-un text despre *Moarte şi demnitate* din volumul de „gânduri rapide asupra unor subiecte esenţiale", intitulat *Despre frumuseţea uitată a vieţii*, Humanitas, 2014 (ediţia a doua), Andrei Pleşu stigmatizează conceptul *„moartea asistată"*: „Un «expert» binevoitor te trece profesionist dincolo, sub privirile duioase ale familiei. Cei care pledează pentru acest fel de a muri folosesc frecvent sintagma «moarte demnă», moarte care reuşeşte să evite mizeria umană asociată, de obicei, sfârşitului" (p.121). Atât îi repugnă distinsului moralist termenul consacrat, *eutanasie*, încât îl face inexistent. (Pe bună dreptate: neplăcându-mi realitatea pe care o acoperă un cuvânt, nu-mi place nici cuvântul. Dacă – să zicem – o atare „idiosincrasie", cultivată sistematic, ar deveni normă a limbii, ar putea fi împiedicată astfel proliferarea unor lexeme greu de digerat).

O comparaţie între moartea Mântuitorului, cortegiu al suferinţei în triumf şi moartea „sterilă" a lui Socrate îl plasează pe filosof în plutonul *sinucigaşilor*.

Nu de adevăr vorbim, ci de îndreptăţirea comparaţiei.

Experienţa vieţii *umane* a lui Iisus Hristos epuizează sensul ultim al cuvintelor. Parametrii trăirii Lui pe pământ sunt perfecţiunea, desăvârşirea, scopul *ultim, desăvârşit* al misiunii Lui în lume fiind mântuirea acesteia, sfinţirea ei. Virtutea lui Socrate însă este respectarea cu religiozitate (*religio = iustitia erga deos*, „dreptatea faţă de zei", la Marcus Tullius Cicero) a legilor (legile fiind privite şi ele cu evlavie similidivină). Andrei Pleşu zice: „Dacă Iisus ar fi ales moartea «demnă», în accepţiunea de azi a termenului, ar fi intrat în impunătoarea galerie de sinucigaşi de elită, de la Socrate la Petroniu şi Seneca, însă n-ar fi mântuit pe nimeni" (p.123).

Se impune aici, credem, o *orto-grafiere*: ghilimetarea lui *sinucigaş*. Pentru că Socrate nu avea de ales: ori moartea fizică şi păstrarea credinţei în inviolabilitatea legilor cetăţii sale, ori sperjurul. El a ales să-şi păstreze *cu religiozitate* credinţa în legi, aşa cum Iisus Hristos şi-a păstrat *cu sfinţenie* credinţa în Lege.

Despre Dumnezeu – Omul nimic de spus; despre Socrate, om fiind, avem dreptul să vorbim. Ce este nedemn în postura lui sublunară? În lotul lui, acela al înţelepciunii lumeşti (*saecularis sapientia*), alegerea lui este desăvârşită; numai că aceasta (*profana sapientia*) este „o prostie în ochii lui Dumnezeu", spune Apostolul Pavel într-o retorică nu departe de genul apofatic al rostirii, iar înţeleptul (filosoful) - „un animal de glorie" (Tertullian).

Ar mai fi ceva. Fiecăruia „îi vine bine" moartea pe care o are. Cum i-ar fi stat (*sit venia verbo*) lui Iisus Hristos sfidând moartea ori tratând-o cu înţelegere co-fiinţială? Ce-ar fi zis omul, cârcotaş cum îl ştim: „ – Păi da, ştiind Tu că moartea pentru Tine e o chestiune doar de trei zile, ai găsit resurse pentru a-Ţi da un sfârşit în demnitate ..." Cât despre Socrate, filosoful ar fi fost calul de bătaie al batjocurii vulgului – care-i caută cu lumânarea şi dintotdeauna nod în papură înţeleptului – dacă moartea lui n-ar exclude suferinţa fizică. Fiind vorba de condamnarea unui om liber şi nu a unui tâlhar de obşte ori a vreunui sclav înrăit, Socrate intră într-o moarte cu blazon. Dar nu prin negociere compromiţătoare, ci conform legilor poliade (pe care oricum nu le-ar fi încălcat). Cât despre sinucidere, gândul acesta îi era străin filosofului. Mai curând accepta invitaţia la un banchet ori la frumoasa hetairă, unde se comporta – încă şi aici – cu demnitate. Datorită acestei disponibilităţi de a le îmbrăţişa – cum s-ar spune - şi pe cele ale Martei şi pe cele ale Mariei, demosul îl îndrăgea, căci se regăsea în chipul lui de satir. Iisus Hristos însă susţinea sus şi tare că El nu aparţine lumii acesteia. Iar norodul nu acceptă să nu-i semene.

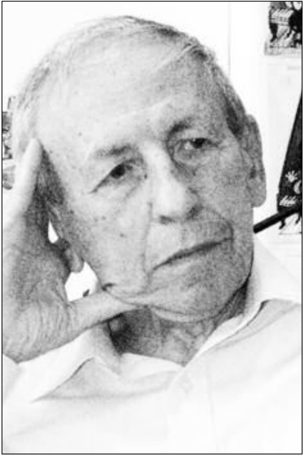
Cu toată această condiţie umană, asumată de Fiul lui Dumnezeu, în pofida dreptului la ultima suferinţă, diferenţa de statut existenţial de la om la Dumnezeu impietează demersul unei comparaţii Socrate – Iisus Hristos, de vreme ce, chiar şi într-un univers ontologic unitar, *orice asemănare şchioapătă*.

Fiind vorba de condamnarea unui om liber şi nu a unui tâlhar de obşte ori a vreunui sclav înrăit, Socrate intră într-o moarte cu blazon. Dar nu prin negociere compromiţătoare, ci conform legilor poliade (pe care oricum nu le-ar fi încălcat). Cât despre sinucidere, gândul acesta îi era străin filosofului. Mai curând accepta invitaţia la un banchet ori la frumoasa hetairă, unde se comporta – încă şi aici – cu demnitate. Datorită acestei disponibilităţi de a le îmbrăţişa – cum s-ar spune - şi pe cele ale Martei şi pe cele ale Mariei, demosul îl îndrăgea, căci se regăsea în chipul lui de satir. Iisus Hristos însă susţinea sus şi tare că El nu aparţine lumii acesteia.

litere

Marin Ioniţă

De ce, Doamne, atâţia dumnezei?

Şi iar mă trezesc cum împung în platoşa uitării mele întrebări pe care le credeam înăbuşite. Şi iar de ce Ra, de ce Osiris, de ce Marduk, Brahma, Budda, Iahve, Zeus, Jupiter, Zamolxis, Odin, Allah şi câţi mai erau pe când tu pluteai singuratic peste apele tăcerii?...

- Nu, nu, nu !...

Mă trezesc scăldat în sudoare. Mi se zbate carnea pe oase, privirea pe pereţi, creierul în ţeastă. Saltă patul sub mine.

- Nu vreau, nu vreau, nu vreau! Pleacă, lasă-mă!, strig de m-ar auzi şi morţii în cimitire.

- Frica, omule, frica...

- Taci !

- Eu tac. Dar vin ăia cu tranchilizantele. Şi nu fac altceva decât să-ţi prelungească la nesfârşit coşmarurile.

Încerc să mă stăpânesc.

- Un monstru? Un demon?

- Mi-am petrecut noaptea cu o zeiţă. Prea frumoasă. M-a năucit cu strălucirea ei.

- Te-a acceptat? Te-a agresat? Aţi făcut dragoste?

- A vrut să mă ia! Să mă ducă nu ştiu unde!

- Ispita. Născută din dorinţă. Amăgire...Toţi zeii, o minciună...

Cinicul. Filozoful de salon. Salonul dintr-un spital de smintiţi.

- Omul, omul, omul! Omul şi frica!

- Eşti nebun?

Cinicul se scarpină în barba lui rară. Tace adâncit în cugetări. Parcă ar dibui cu gândurile legăturile nodului gordian.

- Frica, omule... Venim cu ea încă de pe când nu ne desprinsesem bine de maimuţe...

- Frică de ce?

- De tunete, de fulgere, de trăsnete, de întuneric, de vânt, de zgomote, de furtună, de fiare sălbatice, de ceilalţi, de tine însuţi. Întrebări fără răspuns: Cine tună? Cine ninge? Cine face ziua, cine face noaptea, cine stârneşte furtuna, de ce îmbătrânim, de ce murim, unde ne ducem, de unde venim, ce am fost mai înainte, ce o să mai fim?

....

- Zeii, zeii, ce e cu ei?, îl somează o voce imperativă.

- Păi, s-o luăm pe îndelete: omul nu ştia la vremea aceea de ce se întâmplă tot ce se întâmpla. Şi a ajuns la concluzia că există nişte puteri nevăzute şi necunoscute. Dar unde se aflau ele? Poate într-o piatră, într-o stâncă, într-o movilă, un cot de deal, o baltă, o buturugă, un mal, un copac, o fiară sălbatică. Şi aşa au apărut superstiţiile, miturile, legendele, basmele, poveştile. Dar nu a fost de ajuns. I-a făurit pe zei. Aidoma cu el, dar nemuritori.

- De ce?

- De frică! Şi din nevoia de protecţie. Se simţea neputincios. Avea nevoie de ocrotire. Şi i-a creat pe zei, ca să se supună lor şi să se roage să-l apere.

Nu ştiu cine îl mai ascultă. Eu trag pătura peste cap. Dar el nu se lasă.

- A început apoi să construiască pentru ei. Mai întâi un stâlp, axa lumii. Apoi, doi. Peste care a aşezat o grindă. Prima poartă de trecere în lume. Altarul din pietre aşezate în cerc pe iarbă. Apoi, construcţiile. Până la cele uriaşe. Megaliţii. Piramidele... Mai încoace, bazilicile, catedralele, moscheele, templele de tot felul.

- Pentru cine, dacă zeii nu existau?

- Ba da, ba da, în închipuirea noastră. Am zis asemenea cu noi. Dacă omul ar fi avut alt chip, altfel ar arăta zeii. Cai, lupi, urşi, balauri, broscoi. A spus-o şi un confrate din Antichitate... Dar omul a evoluat. De când a pus piciorul pe lună, ce mai contează măgura, piatra, stânca, balta? A sosit Amurgul Zeilor.

Vreau să-l desfiinţez. Chiar în clipa asta. Să-l arunc în adâncul neantului fără fund. Nu pentru că stă în butoi, că profanează sanctuarele şi umblă cu lumânarea aprinsă ziua în amiaza mare. Ci pentru cugetările lui nesăbuite, care uneori nimeresc la ţintă, tăind ca bisturiul până în măduva conştiinţei.

Mă tem să nu sară şi la Dumnezeu. Nebunii nu au discernământ!...

*

Ţinut cu forţa în pat. Legat.

Forţele. Forţele. Cine sunt ele? Cine le ştie?

Sunt copilul forţelor. Produsul lor. Dar nu le-am cunoscut. Nu ştiu cine sunt. N-au chip. N-au glas. N-au sentimente. Dar raţiune? Sunt inconştiente? Şi pe ele cine le-a zămislit? Cine le-a plămădit? Cine le-a născocit? Şi când? Au şi ele un început? Vin din nimic? S-au născut din ele? Din hău? De nicăieri? Puteri? Forme de energie?

Şi, dacă n-au substanţă şi dacă n-au materie, din ce sunt făcute? Şi ce sunt? Putere? O formă de energie? Nimic mai mult? Nimic mai puţin? Nimic mai clar? Toate încercările noastre de a le defini rămân în zadar.

Forţa care face sămânţa să încolţească. Floarea să rodească. Embrionul să crească. Forţa vitală. Care te ţine în viaţă. Care face lumea să nu se risipească. Universul să nu se piardă în expansiune. Universurile...

Gravitaţia. Atracţia planetară. Universală. Legi precise. Nicio abatere... De la începutul lumii... De dinaintea începutului...

Geotropia. Fototropia... Oricum ar cădea grăunţa când germinează, rădăcina se îndreaptă spre centrul pământului. Tulpina numai în atmosferă. Şi această forţă nu e nici gravitaţie, nici câmp magnetic, nici atracţie universală! Atunci ce să fie? Şi câte alte minuni, cu nume, fără nume... Savanţii încearcă să le explice de mii de ani. Nu au reuşit.

„Închide gura, ce ai rămas ca la dentist!?“

Într-o boabă ca de rouă, viitoarea fiinţă. Cu tot al ei. Până şi culoarea părului şi a ochilor, statura, organele toate în aşezarea lor, venele, arterele, glandele, nervii şi acea uzină numită creier. Care e misterul informaţiei genetice?

Până şi numărul de ani normali. Ce forţă ne programează înfăţişarea, uzura, sfârşitul?

Filozoful spune că mă aflu aici prin forţa împrejurărilor. Într-un pat de spital. Spital de nebuni. Iată că şi împrejurările au forţa lor.

De data asta, eu am vrut. Forţa voinţei. Forţa gândirii. Forţa nebuniei. Forţe oculte. Demonice sau sfinţite? Forţa putinţei, forţa pietrei nesfărâmate, forţa pietrei aruncate, forţa pumnului... Forţa fericirii, forţa pizmuirii, forţa căinţei, forţa credinţei, forţa tăcerii, forţa urii, forţa iertării, forţa iubirii, forţa morţii, forţa învierii, forţa clipei, forţa eternităţii...

*

Credeam că mi-a trecut demult această boală. Care mă stăpânea din tinereţea anilor de liceu. Am ţinut-o înăbuşită. Dar, ca un blestem, întrebarea îşi adună toate puterile...

De ce, Doamne, atâţia Dumnezei? Să se lupte între ei? Să se sfâşie? Să-şi cucerească teritoriile? Cerul, pământul, lumea? Oamenii, care să se ucidă pentru ei? Şi care e mai mare? Cine e mai sus? Cine este Dumnezeul Dumnezeilor? Cine pe cine a născut? Cine pe cine a făcut? Şi când? Şi din ce l-a zămislit?

Mirat că nu am fost trăsnit când căutam acest răspuns, mă aştept acum la orice. În acest pat de spital. Spital de nebuni. Dar n-aş vrea să înghit găluşca până nu aflu răspunsul şi la întrebarea asta.

De ce Ra, de ce Osiris, de ce Marduk, Brahma, Budda, Iehova, Zamolxis, Zeus, Jupiter, Odin, Allah şi câţi mai erau pe când Tu pluteai singuratic peste apele tăcerii?

Ţi s-a urât să fii singurul? Să fii unicul?...

Biblia ne spune cum ai făcut lumea, cum ai despărţit lumina de beznă, tăria pământului de apele stătute, cum ai creat toate fiinţele. Şi perechea de oameni. Dar dumnezeii ceilalţi tot Tu i-ai plămădit? Sau se ascundeau demult prin unghere de universuri?

Care al cărui zeu? Zeul meu, zeul tău? De ce să ne batem? De ce să ne decimăm? De ce să ne împuşcăm? De ce să ne decapităm? De ce să ne măcelărim? De ce terorişti? De ce sinucigaşi? De ce kamikaze?

Doamne, ce de lume a murit pentru Tine! Pentru ei. Şi mai moare...

Mie îmi ajunge Dumnezeul meu!...

Eu ştiu de la început că am fost botezat creştin ortodox. N-am avut de ales. Acesta este Dumnezeul care mi s-a dat. Cu el am rămas. Şi rămân până la ultimul ceas. Şi-I ascult porunca: *„Să nu ai alţi Dumnezei în afară de mine!“*...

Nici nu mă mai interesez cum am venit noi, oamenii, pe lume. Din ţărână? Frământaţi din apă şi din Duh? La început bărbatul? Apoi, dintr-o coastă a lui, femeia? Şi a văzut Stăpânul Cerului şi al Pământului că e bine? Şi a făcut pasul următor?

Nu-mi urăsc părinţii. Pe Adam şi pe Eva. Că nu au rămas în Rai din cauza nesăbuinţei lor. A dorinţei de a voi mai mult. Că au muşcat din fructul interzis. Ca să cunoască. Ca să ştie. Ca să fie egali cu zeii.Nici nu m-am întrebat de ce nu în alt fel. Aleagă cine ce vrea! Eu am luat lucrurile de-a gata...

Veneam dintr-o casă cu icoane. Dintr-o biserică sătească unde nimeni nu punea sfinţenia la îndoială. Dar iată, pe coperta cărţii mele de zoologie, nu se află semnul divinităţii. Portretul lui Darwin! Cu barbă...Şi faţa nu prea departe de cea de maimuţă...

Viaţa pe pământ, zice filozoful din Galapagos, a apărut nu din porunca divinităţii. A lui Dumnezeu, care plutea pe ape, sătul de singurătate. Şi biologul susţine că a apărut, aşa, spontan, din oceanul primordial. Schimb de materie şi energie. Moleculă. Celulă. Puls. Reflux. Impuls. Prima celulă. Cu asta a început lumea...

Îndoieli. Convingeri. Minte de copil. Totul e bine, când se termină cu bine...

Originea şi evoluţia omului. Munca. Uneltele. Proteina superioară de origine animală. Omul maimuţă. Hominidul. Hommo erectus. Primul care se ridica pe verticală, în două picioare, ca să privească lumea din zare în zare. Omul abil. Omul făcător (faber). Omul cutezător. Şi tot aşa până la hommo sapiens. Dar şi hommo religiosus, fără de care nu se putea.

Şi iar mă trezesc cum împung în platoşa uitării mele întrebări pe care le credeam înăbuşite. Şi iar de ce Ra, de ce Osiris, de ce Marduk, Brahma, Budda, Iahve, Zeus, Jupiter, Zamolxis, Odin, Allah şi câţi mai erau pe când tu pluteai singuratic peste apele tăcerii?...

Încă o dată, pe ei tot Tu i-ai plămădit? Mai înainte de perechea ancestrală Adam şi Eva? Oricum, mie îmi convine. Nu se putea o legendă mai frumoasă. N-aş fi vrut să zac mumie într-un sloi de gheaţă sau de sare, pe care să-l topească o bovină cu limba ei lungă şi aspră, chiar dacă ar fi fost vaca primordială.

Ţine-mă, Doamne!

Sterian Vicol

Cum să scriu?

Când baţi floarea-soarelui şi seminţele
cad, luate de vânt, pe alte meleaguri,
când mama şterge icoana de praf, fiinţele
abia născute, oarbe, sunt hrănite cu leacuri –

Sub duna de nisip, sămânţa, şi ea oarbă,
se rupe pe sine să-şi capete vederea-ntâi,
apoi, trupul ei subţire, ca un vârf de coarbă
perforează câmpia şi-i pune luminii căpătâi!

Dar cade, oh, spicul în gura coasei, târziu,
cum şi sângele cade din pasărea-mpuşcată,
şi-atunci, sub creanga stejarului, cum să scriu
că tot mă mir, că mâna-mi încă e curată?

Călătorind, tot călătorind, tot prin vamă,
cu floarea-soarelui la piept, cu spicul greu,
cineva drumul şi sângele-mi destramă
cum însăşi cărarea cernelii din versul meu.

Salcâmul american

Crescut în gardul cu nuiele de gutui
şi de salcie, împletit de tata,
salcâmul american, fără niciun cui,
salvează ograda şi iarba, şi roata!

Ce are totuşi, doamne, sârma de rufe
cu salcâmul de care-i legată în zori,
când biciul cărării trece prin tufe
direct spre cuibul de privighetori?...

Copiii au, sau nu, rufe murdare,
aruncate pe sârma de-o creangă atârnată,
numai atunci, fântâna, iată, îmi pare
că dă afară pân la linia ferată!

Crescut la gardul din nuiele de plopi,
de gutui şi sălcii împletite, ca-ntr-un cult,
salcâmul american te sună când dezgropi
clopotul ascuns de tata, mai demult!

Oul de lut

Cuib bătut de lună plină,
în oval ca ou de lut,
unde norul n-o să vină
fiindcă-i leagăn de-nceput –

Cad şi umbre peste dânsul,
sunetu-i doarme în fruct
ascunzându-i noaptea plânsul
apei de prin viaduct –

Dacă nimeni nu-i pe-afară,
şi să-l vezi şi să nu crezi,
cuibu-i cheag sau poate gheară
putredă de la amiezi –

Că e sus tăiat de lună,
jumătate ou de lut,
doar cu norul se-mpreună
leagăn dulce de-nceput!

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Ce este un filosof?

Originalitatea lui Yves Cattin în *Înțelegerea filosofiei* (trad. de Raluca Arsenie, Ed. Institutul european, Iași, 2000) constă în faptul că în loc să încerce un răspuns direct la eterna problemă: ce este filosofia?, el meditează la întrebarea: ce este un filosof? În felul acesta se ajunge, indirect, și la o înțelegere a filosofiei, nu doar la cunoașterea unor definiții care nu prea mai spun mare lucru, în special neinițiaților, de felul: "iubire de înțelepciune". În formatul colecției *Memo*, unde apăreau în anii '90 ai secolului XX și în primii ani ai noului mileniu multe cărți importante despre varii domenii ale culturii, cartea nu este una masivă, însă intensitatea gândirii și concentrarea expresiei nu o fac ușor de citit. De fapt, ca să înțelegi o carte de sau despre filosofie trebuie să gândești împreună cu autorul ei, nu doar să-l lași pe el să gândească pentru tine, ceea ce nu-i întotdeauna confortabil.

Disconfortul pe care-l provoacă apariția filosofiei celor care nu sunt filosofi (non-filosofii) este chiar tema centrală a cărții lui Yves Cattin. El pornește de la contradicția dintre pretențiile de cunoaștere absolută a adevărului emise de fiecare filosof important, dar contrazise de alți filosofi, și simțul comun al celor care nu sunt filosofi și care văd în speculațiile filosofice o distragere de la activitățile serioase. Este chiar unul dintre motivele condamnării filosofului grec Socrate. Atunci, dacă e atât de greu ca filosofia să pătrundă în lume și să ofere soluții la problemele vieții, de ce este ea necesară?, se întreabă autorul. Răspunsul dezvoltat în întreaga carte este că doar ea poate da seama de umanitatea omului, ocrotind-o în felul acesta. Totuși, filosofii au fost întotdeauna niște marginali, iar astăzi mai mult ca oricând. Să fie tocmai ei purtătorii umanității?

Este evident că între filosof și non-filosof există o ruptură, accesul la filosofie, se știe încă de la Platon, realizându-se printr-o convertire similară celei religioase, adică o mutare a centrului existenței și o schimbare a felului de a trăi și de a vedea lumea. Dar în felul acesta, depărtându-se de majoritatea semenilor, nu dezertează filosoful din umanitate?

Omul obișnuit își pune probleme și caută răspunsuri care să-i ghideze acțiunea, răspunsuri pe care le află la nivel strict mundan, cotidian, în datele situației de la care a plecat. Răspunsurile filosofice în schimb transcend acest plan al vieții de zi cu zi, deoarece întrebările de tip filosofic au caracteristica de a se referi implicit sau explicit la lume ca totalitate. Spre exemplu, la întrebarea centrală a metafizicii: "de ce există ceva și nu mai curând nimic?" (Leibniz), nu se poate răspunde rămânând la nivelul lumii, ci depășind-o. Dar de ce are nevoie omul să-și pună întrebări despre tot, al căror răspuns necesită transcenderea, depășirea mundanului? Poate că aici – iar aceasta este presupoziția majoră a oricărei filosofii – în nevoia transcenderii este ceva specific omului, care ține de esența sa. Atunci înseamnă că esența omului și esența filosofiei coincid. Și mai înseamnă că transcendența care întemeiază filosofia trebuie să fie umană. Transcenderea este și specificul religiei, prin credința în supranatural, dar chiar și omul obișnuit o realizează atunci când activitățile sale implică o reflecție asupra valorilor. Numai că atât transcendența credincioșilor, cât și a non-filosofilor sunt exterioare, nu imanente omului precum cea filosofică. Aceasta nu este eterogenă spiritului nostru, fiindu-ne dată, doar că o uităm și de aceea trebuie dezvăluită prin filosofare. Oricâte divergențe ar exista între filosofi, unii concepând transcendența ca dincolo de lumea de aici (Platon), alții dincoace (Kant), ei sunt totuși uniți în efortul de căutare a ceea ce a fost uitat, despre care știu că e greu de descoperit și în care e imposibil să te menții. În fapt, susține Cattin, toți filosofii se gândesc la același lucru, anume la om. Proiectul filosofiei a fost și este unul umanist.

Inainte de filosofie există viața, omul care trăiește într-o lume, dictonul latin: "*Primum vivere deinde philosophare*", rămâne mereu valabil. De aceea filosofia nu se poate întemeia niciodată pe ea însăși, mobilul său fiind mirarea în legătură cu existența care o precede. Mirându-se de existența sa și a lumii, filosoful introduce o distanță adică o negativitate și o mediere între el și imediatul vieții. "A deveni filosof, spune admirabil Cattin, înseamnă a înțelege fragilitatea și apariția neașteptată și miraculoasă a unei lumi care îmi este dată". Așadar condiția filosofului nu se exprimă nici în mirarea în fața posibilității dispariției lumii sau a lucurilor din lume, de care în anumite momente sunt capabili și non-filosofii, ci în detașarea de o lume care în felul acesta nu mai este un absolut. Conștiința, fără de care n-ar fi posibilă mirarea, îl face pe filosof să se depărteze de lume rămânând totuși în lume, un paradox deopotrivă al său și al omului ca om.

Transcenderea lumii nu înseamnă fuga de lume și statornicirea într-un absolut – acesta e unul dintre riscurile filosofării – nu e nici descoperirea unei noi lumi, ci conferirea unui nou sens lumii de aici. În conformitate cu aceasta, nici omul și nici lumea nu reprezintă absolutul, ci sunt trecere spre altceva, abia astfel putând fi creat un orizont al adevărului.

Lumea pe care o transcende filosoful fără să o părăsească este aceeași cu a non-filosofului, el doar scoțând la iveală "reflectatul din nereflectat", descoperind în certitudinile non-filosofului profunzimi nebănuite sau demascându-le ca iluzii. Deci filosoful se raportează tot timpul la non-filosof iar tensiunea dintre ei trebuie menținută nu distrusă prin gândire. Întrucât au un orizont comun care îi precede pe amândoi, cel al vieții, și întrucât nici filosoful, nici non-filosoful nu dețin adevărul acesteia, dialogul dintre ei este posibil. Devine imposibil abia atunci când fiecare crede, la nivelul rău, că posedă în exclusivitate adevărul. Dar ce este adevărul? Concepția comună celor doi despre adevăr este aceea a corespondenței dintre gândire și realitate, care implică distincția dintre un subiect cunoscător și un obiect de cunoscut. Există însă, susține filosoful francez, o experiență mai originară decât cunoașterea, anume perceperea mea ca existență în mijlocul lumii, care înainte de a fi una de utilizare a lucrurilor este una poetică. A o revela depășind condiționările cunoașterii, limbajului sau instituțiilor este una dintre sarcinile filosofiei, comună cu cea a artei. În felul acesta filosofia își croiește drum spre ființă, numai că nu o poate experia direct pe ea, ci diverse ființări ale lumii. Specificul filosofiei este de a gândi lucrurile finite în orizontul infinit, de neatins, al ființei. Exigența principală a filosofiei este de a nu renunța la absolut. Spre deosebire, cunoașterea științifică își obține certitudinile relative și limitate la diferite sectoare ale lumii cu acest preț: al ignorării experienței originare a ființei (absolutului), care de altfel o și întemeiază ca știință.

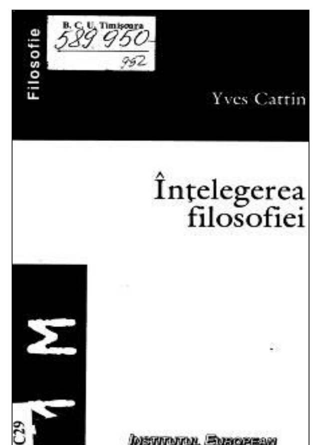
Problema este că experiența ființei nu poate fi exprimată în totalitate în limbaj care, introducând medierea, îndepărtează de trăierea ei imediată. Arta, prin limbajul simbolic și filosofia, prin cel conceptual sunt la limită indicii spre ceea ce nu poate fi exprimat. Ele se întâlnesc în încercarea de a ajusta limbajul la înfățișările lumii, căutând un limbaj care să nu mai fie despre lume, ci lumea însăși. Diferența este că arta forțează limitele limbajului pentru a atinge absolutul, în timp ce filosofia, pentru a rămâne filosofie, trebuie să-și asume voluntar limbajul, recunoscând necesitatea medierii în raport cu absolutul. Și totuși e vorba de asumarea unui eșec, căci ea nu poate rămâne în imediat, dar nu se poate mulțumi nici cu banalitatea cuvintelor în fața inexprimabilului. "În imanența limbajului, srie autorul, el descoperă o mișcare spre transcendență". În acest punct filosofia se întâlnește cu religia și tot aici se și despart. Certitudinile credinței, crede Yves Cattin, nu sunt compatibile cu neliniștile și căutările raționale ale filosofului. Astfel, creștinismul afirmă posibilitatea participării directe, nemediate a omului la viața divină, rămânând în continuare om. Despre acest contact imediat cu absolutul, prin harul Duhului Sfânt, filosoful nu se poate pronunța în nici un fel, nici afirmativ, nici negativ. Prin filosofie omul trăiește raportul cu Absolutul în negativitate (nu îl poate atinge) și mediere (a lumii și a limbajului). Credinciosul îl trăiește în schimb pozitiv și nemediat, dar aceasta nu este o cale a omului, ci darul gratuit al lui Dumnezeu. Numai astfel omul este situat în prezența lui Dumnezeu în timp ce pentru filosof el are "o poziție verticală în pragul neantului".

Concluziile lui Yves Cattin îndeamnă la asumarea unei înțelepciuni umile. Neputând accede singur la Absolut, omul își poate conștientiza limitarea, finitudinea, dar nu poate face acest lucru decât prin transcendere, care presupune tocmai raportare la Absolutul inaccesibil. Trăindu-și finitudinea proprie, omul se inserează în timp sau în istorie. Istoria și transcendeța trebuie menținute împreună în tensiunea lor, pentru ca omul să fie uman, adică să nu se piardă pe sine în opacitatea prezentului (a se citi în consumism), în seducțiile viitorului (diversele utopii sociale) sau în diverse pseudotranscendențe livrate de impostori. Modestia finitudinii, adică conștientizarea faptului că "omul depășește infinit omul", cum spunea Pascal, că viața este mai mult decât viața trebuie să conducă la recunoașterea celuilalt, căci "nu mă pot statornici decât în relație cu celălalt și niciodată opunându-mă lui..."

Morala lungii meditații despre condiția filosofului și a filosofiei a lui Yves Cattin poate părea simplă, chiar banală, finitudinea omului fiind considerată de la sine înțeleasă. Cu toții credem că ne știm limitele biologice sau ale capacității proprii de cunoaștere. Dacă privim însă lumea contemporană cu posibilitățile tehnice de intervenție la nivelul genomului uman, la nivel subatomic sau de manipulare colectivă, constatăm că tentația omului de a fi ca Dumnezeu, momeala șarpelui din Paradis, rămâne perenă, adânc înrădăcinată în firea sa căzută. Creștinismul ne învață că ei îi datorăm moartea și toate dezastrele din istorie. Evident, filosofia nu poate interveni direct în prevenirea acestora, dar în absența învățăturii sale că omul "nu își cucerește umanitatea decât asumându-și și depășindu-și animalitatea" iar "această cucerire este însă parțială, episodică și provizorie", riscurile dezumanizării tocmai prin cuceririle științifice și tehnice cu care ne mândrim atât sunt imense.

Ce este deci un filosof? "O persoană care strică cheful altora", răspunde cu un citat, nu știu din cine, autorul. De ce anume îl strică sper să se fi înțeles și din cele spuse aici.

El pornește de la contradicția dintre pretențiile de cunoaștere absolută a adevărului emise de fiecare filosof important, dar contrazise de alți filosofi, și simțul comun al celor care nu sunt filosofi și care văd în speculațiile filosofice o distragere de la activitățile serioase. Este chiar unul dintre motivele condamnării filosofului grec Socrate. Atunci, dacă e atât de greu ca filosofia să pătrundă în lume și să ofere soluții la problemele vieții, de ce este ea necesară?, se întreabă autorul. Răspunsul dezvoltat în întreaga carte este că doar ea poate da seama de umanitatea omului, ocrotind-o în felul acesta. Totuși, filosofii au fost întotdeauna niște marginali, iar astăzi mai mult ca oricând. Să fie tocmai ei purtătorii umanității?

Nicolae Georgescu

Cât despre uium, era calculat astfel încât să nici nu-l simtă omul, pentru că el venea să macine cu sacul sau traista pline, abia legate la gură – iar mălaiul rezultat se afâna, deci își mărea volumul, rezultând sacul la fel de plin: cei care reușeau să înșele vigilența morarului se trezeau că nu le mai încape în sac, și trebuia să-l lase de la sine în ladă. Din acest uium se îmbogățea tata – după ce ducea la Pitești, la moara statului, cotele săptămânale, însemnând cam două căruțe doldora de saci cu porumb de câte cinci duble sacul...

studii

Scrisori de la moara mea

Am fost cândva romani

Aș vrea, iubiți cititori, ca mai înainte de a vă spune/povesti cum băteau părinții sau bunicii voștri pietrele de moară (către țăranii deștărați de pe maluri de râuri mă adresez, desigur), să vă explic ce înseamnă un zăgaz și cum se face el. De ce mi-a venit în minte munca asta atât de migăloasă și de plăcută, în aer liber, în apa râului și pe malul lui, un fel de scăldat de-o zi întreagă dar cu scop ? Păi, uite de ce: mi-am adus aminte că am povestit lucrurile acestea profesorului Florea Fugariu, „Cerberul" meu de limba greacă pe care mă hotărâsem, într-un timp, să-l mai înduplec cu niscaiva trebușoare literare ca să mă mai ierte de Homer și Eschil... N-a fost chip, până nu i-am tradus șapte piese de Eschil și patru cărți din „Iliada" nu m-a lăsat să merg pe la reviste (să nu credeți c-a fost în timpul facultății; trebușoara asta mi-a luat vreo cinci ani postuniversitari...). Dar impactul de atunci, de la prima lectură a „Zăgazului" meu, se ține minte. M-a lăsat să citesc, să explic, să comentez (de teamă că-l plictisesc și adoarme le făceam pe toate odată) – până când m-a întrerupt cu vorbele acestea: - Bă, băiete, tu știi ce faci aici? Tu mi-l citești pe Caesar comentat de Poghirc, mă! M-am cam speriat, pentru că abia apăruse cartea lui Cicerone Poghirc, traducerea și comentariile sale la Caesar adică, și n-o citisem, în ce capcană mă mai vâră „Figaro"? (așa îi spuneam toți în gând). A reluat: - Tot ce spui tu acolo scrie Caesar despre asediile lui la cetățile lui Vercingetorix, cu aceleași cuvinte, cu aceeași tehnică a săpatului șanțurilor și devierii apelor, de unde ai tu cuvintele astea?

Ei, da, despre cuvinte era vorba, și le-am luat, apoi, pe rând: sunt latinești, folosite într-adevăr mult de către Caius Iulius Caesar. Și sunt multe rău, nu e vorba de unul sau două, și grupate calup, adică și dese, încât ai zice – adică: n-ai ce zice, așa este! – că țăranii mei de pe Râul Doamnei fac acum zăgazul de acum 2000 de ani, numai centurionii le lipsesc, dar își dau singuri comenzile din ochi.

Iată ce-ți trebuie pentru un zăgaz: berbece (nu berbec, acesta e al oii!), maiuri, pari (bine ascuțiți și vârful dat prin foc), pană la fiecare par, gratii (e o construcție specială, o descriu mai jos), scări (e burdușită polata sau acioala morii cu ele) fascine, ostreți (sau leoasbe; dicționarul vrea lozbă, lobdă, dar la noi nu zice nimeni astfel), secure, căruțe, stinghii, chișai (nisip cu pietriș mare; eu cred că de aici vine numele Chișinăului, dar nu prea știu solul locurilor ca să confirm), pietre, scripete, funii, sârmă (nu vă mirați de loc, cuvântul este dat drept tracic și de către cele mai sceptice dicționare, a existat și un rege al tracilor numit Syrmos), lopeți, hârlețe, roabe, curători, nuiele, opleți, frunziș, cange, scoabe, cuie, bătătoare, ciocane... Altele, le mai aflați pe parcurs. Cu aceste cuvinte în marea majoritate latinești – iese un „obiect" slav: zăgazul, care este un baraj în felul lui, dar un baraj permeabil, făcut să treacă multă apă prin el sau peste el – dar să și abată o mare parte din ea pe iazul morii, un canal paralel cu râul care duce la instalația de măcinat.

Ați înțeles: moara nu se face pe râu, pentru că vine apa mare și ți-o ia, are apa ei adusă pe iazul ei. Acest iaz se studiază îndelung, adică se observă unde e mai ușor să abați apa pe el, unde permite relieful, cât de drept poți să-l sapi, unde faci un cot... Iazul unei mori se schimbă cu timpul, uneori are trei sute de metri, alteori chiar opt sute, cât a avut iazul morii noastre. El trece de regulă de-a curmezișul chingilor de pământ ale oamenilor și trebuie să negociezi cu fiecare în parte pentru cât pământ îi iei (de obicei se negociază în zile de luat uiumul la moară: cine se învoiește cu zece zile, de pildă, timp de zece zile își mută locuința la odăița morii, adică își aduce aici plapumă, cearșaf și pernă, și ia uiumul – 5% de obicei, sau cum îl fixează el – din ce se macină; poți fi zece zile într-un an, dar și în doi ani, iar rotația „creditorilor" se face după un calendar bine stabilit, fie vară, fie iarnă, moara macină – iar dacă te țin curelele, adică dacă e gloată, stai și noaptea de capul ei.

Cam totul se plătește în porumb și grâu la cheltuielile unei mori pentru că, Jupâneștii fiind sat de deal-munte, ca și satele dimprejur, locuitorii își asigură cerealele din dusul pe Vlașca, merg acolo cu oale, lemne, țuică, fructe și se întorc cu sacii plini, și e mult, că au vite multe, dacă vii de pe Vlașca fără 50 – 60 de duble de porumb râde lumea de tine, și sunt mori puține pe râu, că e greu să organizezi viața dintr-o moară și din jurul ei: performanța lui tata a rămas unică în istoria locurilor, încât și astăzi, după 50-60 de ani, când îi spui cuiva de peste șapte sate de Moara lui Domnu Cice știe de ea (iar eu mă „legitimez" prin satele de pe Râul Doamnei nu ca profesor, domn de la oraș, etc. – ci la fel: sunt fiul lui Domnu Cice care a avut moara din Jupânești). El nu a fost morarul, era proprietar, avea și salariu de învățător – și el, și mămica, iar bunicii, amândoi pensionari. Trec peste invidiile invidioșilor vremii – multe, dar toate depășite – și vă spun că a fost cu adevărat respectat și chiar iubit, lucrul acesta văzându-se mai ales când era moara stricată (zăgazul rupt sau axul, roțile, etc.) și trebuia să meargă fiecare la kilometri distanță (în josul râului, la Moara Gică Marinescu de la Dârmănești, sau chiar la Moara lui Crasan de la Piscani – sau în sus, la Victor Mateescu de la Păcioiu – toate, mori mai mici și foarte solicitate), iar unde ajungeau era gloată, așteptau și două zile să le vină rândul la măcinat: atunci se rugau toți la Domnu Cice să repare mai repede ce e stricat – și, desigur, începea și micul șantaj sentimental, că e mâna de lucru scumpă, că nu se găsesc căruțași (șantaj din care mai rezulta câte un binevoitor să ajute voluntar) – dar, împins oarecum și de dorințele oamenilor, domnul învățător îi dădea zor...

Cât despre uium, era calculat astfel încât să nici nu-l simtă omul, pentru că el venea să macine cu sacul sau traista pline, abia legate la gură – iar mălaiul rezultat se afâna, deci își mărea volumul, rezultând sacul la fel de plin: cei care reușeau să înșele vigilența morarului se trezeau că nu le mai încape în sac, și trebuia să-l lase de la sine în ladă. Din acest uium se îmbogățea tata – după ce ducea la Pitești, la moara statului, cotele săptămânale, însemnând cam două căruțe doldora de saci cu porumb de câte cinci duble sacul...

Apropos, mi-aduc aminte de o farsă făcută de nea Ion Onașu, morarul din copilăria mea, unuia căruia îi luase mai mult uium: omul umblând după o țigară sau nu mai știu ce prin curtea morii, și terminându-i-se măcinatul, morarul s-a apucat să-i bage el mălaiul în sac, iar la urmă a prins motanul morii și l-a pus în completare, legând apoi sacul și strigându-l pe stăpân să vie să și-l ia. Afurisitul de motan a stat la început cuminte, că în sac era cald de la cereala abia zdrobită, dar când a luatăla ditamai povara s-o salte pe umăr a început să se zbenguie și să miaune, și s-a iscat un râs în moară printre oamenii de-i dârdâiau pereții de scândură. Pasămite, morarul a vrut să-l învețe ce înseamnă expresia „Te-am prins cu mâța-n sac!" dar – tot el a fost câștigat, că omul a dat drumul motanului dar nu s-a mai gândit că are mai puțin mălai decât trebuia...Poate chiar de aici vine expresia, mâțele fiind în general prezente prin silozurile de cereale – vezi Egiptul antic, de unde și vin ele – și, în special, foarte curioase să intre prin cutii, sacoșe, nefiindu-i de loc greu cuiva să facă legătura: pot lua din cutare recipient atâta cantitate cât este volumul acestui animal.

Nenea Ion Onașu, pentru că despre el este vorba, avea un cântec al numelui pe care noi, copiii, i-l cântam/strigam pe marginea drumului când îl vedeam venind, sâmbăta seara, cu traista plină de ciocane de la fierari (le dădea la ascuțit, ca să bată pietrele morii cu ele duminica). Cântecul este în ton cu farsa de mai sus, și sună așa, fără să știe cineva ce înseamnă în amănunt:

Ion Barabon
Bagă pisicile-n tron
Și le-ncuie cu cheița
Și le suge bășinița"

Murea morarul când și-l auzea, nu alta...

Dar să lăsăm politica fiscală și pisicile piramidelor lui Pisistrate, și să le luăm pe rând pe cale ale zăgazului, cu gândul la lucrările genistice ale lui Caius Iulius Caesar pentru cucerirea pe metru pătrat a Galiei.

Berbecele este un trunchi de aproape un metru înălțime, bine fasonat, din stejar sau alt lemn mai greu – salcâm, de pildă – care are patru urechi (toarte). Acestea sunt din nuiele de alun mai groase, cojite, fierte în ulei, și bine curbate : un capăt se introduce adânc într-o gaură a trunchiului, celălalt capăt în gaura de jos. Va fi luat de doi bărbați, de trei sau chiar de patru – fiecare de câte o toartă – și ei vor bate cu el parul în pământ, adică îl vor ridica cât pot de sus și-i vor da drumul în capul parului, înfigându-l astfel în pământ, în albia râului. Berbecele stă, de obicei, în curtea morii, la acioala povernei sau chiar în povarnă: îl folosesc oamenii drept masă sau, culcat, drept scaun. Trebuie să ai mai multe berbece, unele mai mici (mai ușoare), tot cu patru toarte/urechi dar putând fi ridicate doar de doi oameni – asta, pentru bătăile de început sau pentru parii mai mici. Trebuie, desigur, și rezerve: uneori berbecele se sparge, alteori cade în apă și nu mai este prins.

Oamenii, cei patru sau câți se prind la un berbece, stau acolo, sus, pe gratii. Acestea sunt niște „schele mobile" absolut necesare, Caesar le laudă în mod deosebit în „De bello galico". Practic, sunt ca niște aripi imense ce se sprijină pe pana parului, pană care este o stinghie solidă introdusă/pusă într-o scobitură, cam la doi coți de capătul parului. Scobitura din trupul parului este, desigur, trapezoidală, iar pana intră în locaș prin lateral și se înțepenește. Gratiile au, mai întâi, două lemne lungi ce ajung de pe malul râului până la par. În final, se îmbină ca un guler al parului, sprijinindu-se pe pana lui – și, pe măsură ce parii se îndesesc, și pe ale altora, căci penele nu se mai scot, se fixează în cuie unele de altele. În partea dinspre par, lemnele, legate și ele între ele prin stinghii bătute în cuie, desfășoară două aripi în dreapta și-n stânga, adică un pat din lați bine întrețesut, practic dintr-un lemn pleacă șase sau șapte, uneori și opt lați (lăturoaie) destul de groși, care sunt barați de patru sau cinci opleți, alte scânduri. Lucrul iese și din cuie, dar o gratie elegantă se face ca un coviltir de căruță: lemnele se întrepătrund prin găuri pătrățoase, nici n-are ce căuta fierul între ele...Ultimul oplete, cel de la margine, e mai mereu nou, pentru că se înlocuiește des, de el fiind atârnate gratiile în clădirea morii și transportate cu brațele în general. Opleții trebuie să fie din lemn câltos, care nu crapă și nu se sparge, pentru că în ei se fac găurile prin care trec lații. Aripa nu este pătrată, primele două sau trei etaje sunt mai lungi, apoi celelalte se mai scurtează.

Acesta este patul oamenilor care bat cu berbecele, trebuie făcut cu grijă, cât de larg se poate și cu ochiuri mici ca să nu scape picioarele prin ele; se alege un lemn tare, rezistent. Acestei „schele mobile", Caesar îi zice *grates*, „pe românește" ca să spun așa, iar aripilor lui – *alae*, pe latinește de data aceasta. Este indispensabilă. Mai întâi stă ridicată în sus, la înălțimea parului, și coboară treptat până aproape de fața apei pe măsură ce parul intră în pământ.

Parii sunt lungi, de cinci-șase metri și chiar mai lungi, și groși ca pe piciorul omului. Se alege fagul, pentru că pădurile noastre sunt pline de el, dar e bun și stejarul. Nu se mizează atât pe rezistența la umiditate, pentru că un zăgaz nu e făcut să dureze ani mulți – deși nu se supără nimeni dacă chiar nu se mai strică; importantă este rezistența la forța curentului, mai ales că veți vedea câtă greutate țin între ei.

Un zăgaz nou – eu am apucat și un asemenea zăgaz – se începe de obicei cu parii din mijlocul râului. Se bat doi pari, unul în susul apei celălalt în josul ei, la circa un metru distanță între ei, apoi începe țesătura spre un mal și spre celălalt, putându-se folosi chiar două echipe. Cei trei sau patru oameni stau sus, pe gratii, după ce au fixat parul în albie cu frânghii și l-au proptit în scări – foarte necesare în acest scop; dar mai mult cu umărul se mișcă și se țin locului lemnele. La un par de șase metri bați cu berbecele și o jumătate de conac. Ai zice că e greu, dar când îi vezi îți vine să și râzi. Ei își ritmează loviturile cu un cântec al lor, fără multe cuvinte dar cu interjecții strigate puternic:

Una, una, hăău!
Hai ș-a doua, hăău!
Hai ș-a treia, hăău!
Ș-o vătuie, hăău!
Ș-o gutuie, hăău!
Hai ș-a șasea, hăău!
Ș-o duduie, hăău!
Ș-o lămâie, hăău!
Iapa!

Când strigă unul dintre ei „Iapa!" , sar cu toții în apă lăsând berbecele pe gratii. E semn c-au obosit. De aceea au și vorba: „Hai să-i mai dăm de-o iapă!"

Nu vă mirați de această vorbă, mai bine amintiți-vă expresia din Ion Creangă: „O fugă zdravănă de iapă până crapă, și gata!" Și caii au ritmul lor, timpul lor de alergat. Dar atenție, vă rog, expresia din Creangă este, cel mai probabil, un joc de cuvinte (pentru filolog): să nu vă închipuiți că iapa leșină după un galop sau că-i

crapă burta la propriu. Când zicem că e ger de crapă pietrele, sau lemnele, nici ele nu se fărâmițează, nu se despică, ci doar pocnesc – iar dacă cineva crapă de foame înseamnă că-i ghiorăie mațele, de pildă – deci are nevoie de crăpelniță, leac pentru crăpat, adică hrană. Sensul prim al lui *crepare* în latinește este a face un zgomot (mare), *crepare aureolos* înseamnă „a suna banii de aur” (numărându-i), iar Plaut are chiar expresia *Intestina mihi crepant*, „îmi ghiorăie mațele” în limba română s-a dezvoltat acest sens secundar ce sugerează ruperea, sfâșierea. Vă mai amintesc *crepundia*, o jucărie pentru copii (pârâitoare) – dar și oarecum paradoxalul *crepusculum*, care înseamnă chiar crepuscul, apus de soare: se pare că anticii simțeau acustic schimbarea zilei cu noaptea, parcă auzeau cum pocnește ceva în ceruri. Și noi, când *zicem se crapă de ziuă*, la fel, parcă răzbate în limbă sentimentul lor și auzim osia universului cum scârțâie. … Așadar, iapa „crapă” după un galop zdravăn, adică începe iarba să i se agite în burdihan, pârâie dacă ați văzut cum este, adică – mai puțin elegant decât atâta nu pot să fiu – face ca turcul când „floarea iese”, cei care știți românește bine mă înțelegeți – iar ceilalți: urmăriți caii după alergare și vă veți convinge că nu cade niciunul lat…

„Iapa”, la zăgaz, durează cam un sfert de oră, dar și o jumătate – după cum e vremea de caldă și stăpânul de aproape.

Mai cântă, apoi, un cântecel care le ritmează bătăile:

Îu!
Capra-n grâu
Iedu-n râu
Nicu-n apă pân-la brâu
Îu! Îu! Îu!

Aceste cântecele nu sunt spectaculoase, au importanță mai ales pentru ritm; nu le-am găsit prin colecțiile noastre de literatură populară – și, de altfel, cred că multe dintre ele sunt improvizații. Se adună, aici, și acele scrântituri de limbă cu sens licențios care se spun în interjecție (Fluture pe punte, / Fluture sub punte, etc), și strigături de la Lăsata secului (Aoleu, mă! / Ce ți-e, mă? / A rămas Leana nemăritată, mă! / Și ce să-i facem, mă? / S-o luăm pe lopată / S-o aruncăm la Gheorghe-n vatră) – ba chiar și poezii ale numelor (Dumitre, Dumitre / Picioare sucite. / Căciulă cu dop / Hop, Dumitre, hop!). Toate aceste poezele, ei le rup în accente după cum își ritmează lovitura: își țin toți odată respirația, ridică în același timp berbecele – și-i dau drumul drept în capul parului, n-au voie să ezite; de altfel, este o concentrare în armonia lor care-i face pe toți să fie ca unul singur.

Făcutul zăgazului, lângă sat, devine o sărbătoare a tuturor, de fapt: copiii se scaldă printre pari și fascine, caii pasc ori beau apă, femeile vin cu oalele de mâncare și se opresc să privească, focul pe malul râului e nelipsit, ulcioare sau sticle cu țuică se odihnesc prin toate tufișurile…Dar mai ales instrumentele de pescuit, toate sunt la ele acasă aici – și nu mă refer la undițe și alte scule moderne. Nu; e vorba de cele necesare reverberării zăgazului, în amonte sau în aval. Mai exact, râul nostru despletindu-se în voie printre zăvoaie și prundișuri, tinerii, ajutați sau îndrumați și de oamenii de la zăgaz, secau aproape zilnic câte un crac de râu (așa i se zice, nu zâmbiți, e vorba de o răzlețire mai lungă a apei, cu bândii și răgălii proprii – care gâlgâie de pește mărunt, dar și mai măricel). Or, ca să seci acest crac de râu identificat undeva prin jurul zăgazului, trebuie mai întâi să faci un zăgaz, nu este așa, unde se formează el – dar de data aceasta unul prin care să nu mai treacă nici fir de apă, iar ce e după el să devină baltă. În jos, la gura acestui crac de râu, se face un urdiniș unde se pune leasa, o împletitură de nuiele în formă de glugă în care vor nimeri, nu este așa, peștii care vor să fugă. Prin bândii se pun vârșe, un fel de damigene tot din răchită în care peștele care intră nu mai poate ieși pentru că gâtul vârșei este întors înăuntru și vârfurile ascuțite ale răchițiilor îl înțeapă. Când cracul de râu este secat, se merge prin el cu sacul, o plasă foarte largă legată de o pliviță (lemn de alun curbat), sau chiar cu valul (două sau trei asemenea plase, una lângă alta). În bândii se aruncă var, coji de nuci verzi – sau se dă chiar cu dinamită, încât peștele este amețit sau, în cazul dinamitei, omorât prin spargerea bășicii de aer din cauza zgomotului.

În felul acesta lângă zăgaz vine încontinuu pește proaspăt, astfel că focul este necesar pentru mămăligă – care trebuie să fie mereu caldă – și prăjelniță, neapărat făcută în tigăi mari, cu untură de porc multă și pește mic dat prin mălai… Cine mai apucă, ia și pentru acasă „peștic”, să-i bucure pe cei bătrâni, dar bun ca pe malul râului, asezonat cu porumbi copți, de pildă, sau cu dovleac pus în spuză ori cartofi băgați în oală de pământ și ținuți în miezul jarului – pentru că la zăgaz se lucrează și vara târziu, sau chiar toamna, depinde când se strică – asemenea bunătăți, ziceam, sunt de întreținut cu sfânta noastră țuică numai aici, la botul calului, al câinelui, al râului…

Asta e cu parii, „dinții” zăgazului. Între timp, pe mal se fac fascine și se cară ostreți. Aceștia sunt trunchiuri groase de stejar, lungi cel puțin de doi stânjeni (stânjenul are 1,98 m), aduse cu căruțele deschiolate sau târâte cu chișerul din deal până la malul apei – sparte, apoi, în două, o jumătate abia putând fi trasă de doi cai, tot cu chișerul înfipt în capătul ei de care se leagă șleaul cu un lanț gros. Această jumătate se mai cheamă leoasbă.

Este patul zăgazului: se așază între pari, devenind un fel de cofraj pentru materialul următor.

Am ajuns, astfel, la fascine. Se iau mai întâi două sârme lungi și se întind pe pământ. De-a curmezișul se pun, peste ele, nuiele de alun dar mai ales crengi de salcie ori de ainine, cam o jumătate de căruță la o fascină. În patul rezultat se pun, apoi, roabe și lopeți și purtărețe (copăițe) – fiecare cară cu ce poate – de chișai (pietriș mare), dar și pietre ori bolovani. Peste grămadă se așterne iarăși strat de ramuri – și întregul rezultat se împachetează cât de strâns, sârmele de dedesupt servind la legarea sigură a fascinei. Se mai leagă, apoi, și cu alte sârme, desigur. „Sarmaua” aceasta este cărămida de bază a zăgazului, ea va fi aranjată în spatele ostretelui deja pus între pari. Un ostrete ține, astfel, în spatele lui, cam trei rânduri de fascine, bine îndesate, construite cu migală sub apă, unde oamenii cei mai pricepuți se scufundă (în apă e mai ușor de mișcat/manevrat lemnul cel greu, ca și fascinele, de altfel).

Nu un zăvoi întreg, ci mai mult decât atât intră la un zăgaz, încât tata și-a făcut socoteala și a găsit că ar fi mai ieftin să schimbe chingi de pământ de pe deal cu zăvoaie de lângă moară și zăgaz; a găsit repede mușterii, dar își cam înșela partenerii, pentru că de când intra în vorbă cu ei până chiar și la semnarea actelor tot își tăia tufanii cei groși din deal și-i aducea în curtea morii – pe când aceștia, de aici, nu aveau ce face cu plutele cele mari iar de nuiele și frunziș, la fel, n-aveau nevoie…

Cu ostreții și fascinele s-a pus, astfel, temelia, sau talpa, sau grinda. Urmează alt lemn greu fixat de-a curmezișul apei, între pari, alt strat de fascine, mereu pari mai mici înfipți acolo unde crezi că va ceda construcția, pari oblici de sprijin, apoi sârme și iar sârme legând tot ce se poate, scoabe legând între ele toate lemnele…

Desigur, forța apei va fi undeva în mijlocul râului (i se zice vierul apei, este vijoiul central), aici trebuind să se lucreze mai cu spor. Ei bine, de asta n-au grijă oamenii, e floare la ureche – pentru că au o metodă sigură de a dirija acest șuvoi: undeva, în susul râului, la 30-40 de metri, ei construiesc o jumătate de zăgaz, dinspre un mal sau dinspre celălalt, care va abate curentul apei către partea așa-zicând terminată a zăgazului celui mare, dându-le astfel răgaz să umple golul rămas. E treabă de minte inginerească sau de pricepere bătrânească: faci un singur asemenea zăgaz, două, încă unul și mai sus…

Zăgazul în întregul lui are cam 20 de metri lungime: în final i se face „coroana”, adică se fasonează capetele parilor, se pun stinghii între ei, chiar lemne – încât poate fi și o punte peste râu. În spatele zăgazului, imediat lângă construcție, apa este netedă și lină, aici bate podetele, de-l prinzi în undiță din zbor – dau numai cu momeală de coropișniță – , iar nisipul și pietrișul râului se tasează cu timpul, încât ai impresia, când îl calci sau când îți aduci aminte de el, că este tare și neted și lunecos ca gingiile ori, mai palpabil, ca cerul gurii deasupra dinților. Acest pietriș este inspectat adesea de către morar, să vadă dacă s-a făcut vreo gaură pe undeva și să alerteze oamenii ca s-o repare din timp. Repet: grija mare este pentru baza zăgazului, aceasta trebuie să fie solidă, prin țesătura din apă și, desigur, pe deasupra ei putând să curgă în voie râul în drumul lui: iazul și-a luat pentru sine cât i-a trebuit.

Construcția întreagă creează, însă, oarecare probleme: apa curgând la vale de sus, la început diferența de nivel este mică, de vreo doi metri să zicem, dar cu timpul se formează un scoc în fața zăgazului, la fruntea lui cum se zice, și fundul râului începe să se miște, ochiul se adâncește și se lungește – astfel că în câțiva ani te uiți la clădăria de lemne ca la ceva destul de înalt. Râul a revenit la unghiul său de cădere, după ce un timp și-a netezit curgerea. Ce mai, te gândești la altul, sau la mereu întărirea acestuia…

Iar dacă e prea multă apă pe iazul morii, lucrul nu deranjează, pentru că în sus de moară, la 30-40 de metri, se construiește lateral un stăvilar cu trei sau chiar patru stavile care, ridicându-se după necesități, lasă preaplnul să se reverse în râul stăvilarului, ce-și are albia lui, făcută odată cu moara, ducând, desigur, la râul mare.

Când le aduc aminte de iazul morii și chestiunile de mai sus, prietenii mei din copilărie insistă să le povestesc și despre întrecerile noastre pe el. Ei, da, era lung, avea adâncime constantă cam de un metru, un metru și ceva – și înotam pe el la vale de la zăgaz până la moară în grupuri întrecărețe, ca să zic așa, adică fiecare grup formându-se și luându-se la întrecere în legea lui. Nu era tocmai drept, la o salcie bătrână, prin mijlocul Ceairului, făcea un mic cot, iar aici era Ochiul vesel, locul de scăldat al băieților . De din jos de moară, la un alt cot, umbrit de data aceasta de câțiva anini înalți, era Ochiul trist, bândia fetelor; desigur, separația este foarte relativă, mai mult sensibilă… În fapt, la Ochiul vesel băieții jucau cărți „grele” (mai ales poker, cu miză ponderată, un chibrit sau 25 de bani), pe cete, ascunși pe la umbrele poienii – iar fetele își dădeau în cărți sau jucau jocuri mai ușoare, cum ar fi „Popa Prostu”.

Insist, și vă amintesc că aici suntem pe meridianul scurt al României politice, de la Bălcescu la Antonescu (prinzându-se și Ceaușescu în horă), pe această linie s-a fixat soarta țării noastre în epoca modernă, cu riscuri ce implică totdeauna ideea de joc. Amintiți-vă de ceea ce s-a numit „politica de risc a bătrânilor liberali”: ei au jucat la zarurile istoriei – spre disperarea lui Eminescu, de pildă, cu care nu pot să nu fiu de acord – chiar Țara, făcându-și, mai apoi, un titlu de glorie din faptul că până la urmă au câștigat. Da, domnule, ai câștigat, dar aveai dreptul la o asemenea provocare de destin, în numele unui popor?! Nu cumva asta ne-a schimbat soarta, ca în imnul lui Mureșanu? Or, soarta este un dat etern, cum s-o poți schimba fără a deveni altceva? Nu cumva chiar suntem altceva decât am fost?! De altfel, eu cred că la Mureșanu era „Deșteaptă-te, Române, croiește-ți *a ta* soartă”, nu „croiește-ți *altă* soartă”, și s-a preluat greșit stihul prin contaminare și rodare a cântecului.

Nu fac istorie aici, dar vă rog să mă credeți că din toată copilăria mea cele mai pregnante amintiri sunt acestea, despre jocurile de cărți: se practicau peste tot, popa Birlic (așa i-a rămas numele) juca „66” și Licitație (ambele sunt din zona Bridge-ului, pe care îl practic, și eu, încântat) cu învățătorii, primarul cu notarul jucau Tabinet, lumea la moară juca Șeptic…Nu table, nu șah, nu țintar nu barbut (Doamne ferește!) sunt alte jocuri de petrecere – ci neapărat jocuri de-acestea unde norocul se combină cu o inteligență subțire, i-aș zice chiar viclenie gândindu-mă la cacialmalele atât de des puse în calcul. Acum, privind retrospectiv, îmi face impresia că era un freamăt colectiv inconștient, toți își provocau destinul, așteptau ceva de la viitor, o schimbare de soartă… Și iată-i, pe toți, cum s-au risipit în cele patru zări, profesori, ingineri, politicieni sau politruci, militari, simpli muncitori – dar departe, foarte departe de sat, unii venind doar cu numele pe acasă (despre cei de a căror moarte știm, vorbesc), alții cufundați cu totul în nisipul istoriei…

Revin la salcia de mai Ochiul vesel: știu că tata se uita cam ciudat când trecea pe lângă ea, și odată l-am surprins stând de taină cu taică-său, bunicul meu, la un ciocan de țuică, în pivnița bătrânului, și crezându-se singuri; am surprins, adică, numai replica asta: „– Care salcie, mă, aia de am îngropat noi pușca la rădăcina ei?” Mai târziu mi s-a explicat: era vorba de arma tatii din război pe care au rupt-o și-au îngropat-o ca să nu-i găsească cineva cu ea în casă…Tocmai acolo a mâncat râul, riscând s-o scoată la suprafață – ceea ce nu s-a întâmplat, după limitata mea știință.

În fine, eu vorbesc de timpuri trecute, pentru că moara lui tata nu mai există, în locul ei este acum poiană, încă din anii 70 ai secolului trecut a fost mai întâi confiscată de către stat, apoi lăsată în paragină, apoi dezafectată și luată cu un camion tot de către stat, tata fiind despăgubit cu celebra sumă de 900 lei pentru „utilaje”. Nici râul nu mai există, l-a luat tot statul, fără zăgazuri cu fascine, gratii și alte antichități de-astea, ci simplu, prin tunele pe sub munți, pentru hidrocentrala de la Argeș (unde s-a mai luat și Vâlsanul, și Topologul… văi mai mult uscate astăzi); ce e acum, gârlița pe care o trecem cu piciorul, este un afluent al râului, Cernatul, lăsat nu fără părere de rău de către harnicii constructori din munți ca să nu rămână valea seacă de tot. Iar la noi, pe unde săpăm, prin jurul fostei mori sau al fostelor zăgazuri, ies și acum la suprafață bucăți mari de lemn înnegrit, pari groși, sârme ruginite…

Cuvintele, însă, sunt acestea pe care vi le spusei eu ca să nu se piardă și ele: ne amenință, ori nu, eu nu știu – dar e cert că ne spun că am fost cândva romani.

Când zicem că e ger de crapă pietrele, sau lemnele, nici ele nu se fărâmițează, nu se despică, ci doar pocnesc – iar dacă cineva crapă de foame înseamnă că-i ghiorăie mațele, de pildă – deci are nevoie de crăpelniță, leac pentru crăpat, adică hrană. Sensul prim al lui crepare în latinește este a face un zgomot (mare), crepare aureolos înseamnă „a suna banii de aur” (numărându-i), iar Plaut are chiar expresia Intestina mihi crepant, „îmi ghiorăie mațele” în limba română s-a dezvoltat acest sens secundar ce sugerează ruperea, sfâșierea. Vă mai amintesc crepundia, o jucărie pentru copii (pârâitoare) – dar și oarecum paradoxalul crepusculum, care înseamnă chiar crepuscul, apus de soare: se pare că anticii simțeau acustic schimbarea zilei cu noaptea, parcă auzeau cum pocnește ceva în ceruri. Și noi, când zicem se crapă de ziuă, la fel, parcă răzbate în limbă sentimentul lor și auzim osia universului cum scârțâie.

studii

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Viul şi aproapele sau comprehensibilul tomist al lui Popin

Ca datornic al hârtiei, artist apărător al transcendenţei Cuvântului, dar şi cetăţean implicat în rostirea Adevărului ca etalon moral de prim ordin, Eugen D. Popin refuză abrupt şi denunţă fără niciun fel de ezitare măştile şi orice fel de alteritate, sumeţirea, ipocrizia, insolenţa sau ipocrizia, dar şi compromisul şi slugărnicia, minciuna de orice fel, ignoranţa şi deşertul simţirii, toate hidoase faţete ale neidentităţii...

Nu mă prenumăr printre cei care au urmărit îndeaproape de-a lungul vremii evoluţia poeziei lui Eugen D. Popin, un poliglot care, nu numai că se exprimă literar ca atare, dar, este şi un dăruit traducător (în special, de poezie şi eseistică...). O calitate, desigur, care nu numai că disciplinează însuşiriile înnăscute ale unui spirit creator, dar care le şi îmbogăţeşte simţitor şi educă permanent. L-am descoperit destul de târziu, prin 2014, când frapat de frumuseţea deosebită a kaiku-urilor sale din volumul *Convergenţe*, am căutat şi am citit volumele *Anonimus Magnus* şi *Geometria focului*, ambele apărute în primul deceniu al Noului Secol la Editura Antrhopos. Care opus-uri nu sunt, fireşte, singurele din *Opera* sa: însumând, dacă nu mă înşel, un ansamblu masiv de 15-16 volume... Mi s-au impus atenţiei atunci şi am reţinut cu satisfacţie efectul la lectură al unei gramatici fireşti, cu cizelura clară a versurilor şi despletirea vizibilă a conţinuturilor ideatice; tentaţia de a da expresie unor trăiri îndelung interogate şi analizate, expurgate, la nivelul cuvântului incorporat în tot, de orice aluviuni nesemnificative. Cu rezerva, afirmată încă o dată, de a nu-i şti toate cotloanele, cred că *motto*-ul ales din Magistrul Eckhart şi pus în fruntea *Convergenţelor* (*Cu cât ceva este mai simplu, cu atât conţine mai multă vigoare şi intensitate.*) defineşte exact natura delicată (nu însă şi gracilă) a întregii poezii popiniene... Peste tot şi toate, apetenţa pentru imaginea senzorială, îndelung cristalizată (devenită aproape *semn*), capabilă să restituie o recesivă vrajă a timpului, într-un necurmat dialog al sinelui (ce se transformă perpetuu) cu ipostazele generate de sine (şi care, până la urmă, sunt expresia dezvoltării, în sensul de sporire spirituală).

La deplină maturitate, prin amprenta originală şi acumulările ştiute, dar şi prin reînnoirile pe care le-am sesizat mai întâi în câteva grupaje de versuri publicate de acest autor, în vremea din urmă, în paginile unor periodice, probate acum cu brio în substanţa sintetică a volumului *viul şi aproapele* (Ed. Grinta, 2016), expresia poeziei lui Eugen D. Popin devine tot mai concentrată, mai plină de idei şi, în acelaşi timp, mai viguroasă, ca atitudine şi mesaj general uman. *de fiecare dată*/ - scrie aproape sentenţios poetul, de la înălţimea unei înţelegeri fundamentale, revelate a rosturilor lumii - *ajungem/ dinaintea/ celor ce trebuiesc/ văzute/ auzite /aflate*" ("hotare"), pag. 66. Versul aproape că nu mai are nevoie să enunţe raportul dintre obiect şi reprezentarea sa; a re-devenit simplu *cuvânt*, entitate făuritoare de realitate virtuală, judecată înrâuritoare şi, în sens vechi, *predică* în numele celor dezvăluite. Calitatea lui esenţială este de a fixa temeinic "învăţătura" primită şi, totodată, de a o propaga cu fermitatea unei adevărate idei şi concepţii de viaţă. Ce altceva decât o atare convingere transportă în ascunzătoarea lor plină de lumină *cuvintele-versuri* din "melcul", atât de limpidul simbol al credinţei? *melcul/ e fiinţa cea mai/blândă din lume/şi cea mai gingaşă// ...la amiază/ ademenit pesemne de răcoarea pridvorului/ a urcat pe laviţă/ mai apoi pe scara tindei// când m-a privit/ de acolo de sus/ am înţeles din privirea lui/ că sunt şi eu tot melc/ doar unul mai mare// casa mea /dintotdeauna/ şi pretutindeni /a fost* ***cuvântul*** *(*s.a.*) în care mă rostesc...*

Mai mult sau mai puţin vizibil, mai mult sau mai puţin apăsat ori, pe alocuri, încă imperfect fixată şi uneori trădată, poezia mai nouă a lui Eugen D. Popin (care la această oră cred că se află într-o vizibilă schimbare de paradigmă) poate fi socotită - cu o expresie a autorului însuşi – *o întâmpinare întru Cuvânt*. O propedeutică, cu alţi termeni; o pregătire, deci, şi o asceză purificatoare (în plan etic) a fiinţei (esenţei) eului emitent pentru primirea cu bucurie, într-o deplină stare de complinire, a darurilor unui subiect disponibil, creat şi sporit în virtute de Dumnezeu însuşi în mintea şi sufletul celor aleşi. Un mod de zămislire aşadar, dacă mă pot exprima astfel, care nu desemnează şi nu are absolut nimic în comun, la Popin, cu nonidentitatea bineştiutului principiu poetic enunţat de Rimbaud. Înainte de a intra în amănunte, aş dori să subliniez că atât titlul mai puţin obişnuit al acestui volum de versuri (*viul şi aproapele*) cât şi, în bună măsură, încărcătura lui filosofică (deloc neglijabilă, fără a fi şi spectaculoasă; - redau, spre edificare, în întregime, piesa "transcendere" : *firesc ar fi/să rămânem întotdeauna* ***noi*** *(s.a.) /de prea multe ori însă/ indiferenţi/ reducem/ substituim// realitatea/la// cu o ficţiune-/ alcătuire/ absurdă/ disimulată// supravieţuind o vreme/ propriei ipocrizii/ reuşim să fim simultan victimă/şi făptaş// până la momentul/ când/ dincolo de instinct/ desluşim/* ***causa sui*** *(s.a.)/ flacăra/ inima*) trimit la doctrina antropologică a celui care a fost supranumit *Doctor Angelicus*, adică la Toma de Aquino. Pentru acesta, ca şi pentru târziul său simpatizant, în spiritele pure nu pot exista niciodată mai mult decât un individ sau o persoană (*firesc ar fi să rămânem* ***noi,*** subliniază Popin tocmai respectivul principiu identitar). Dumnezeu este perfecţiunea absolută şi Adevărul; este *Actus purus*, adică aseitatea. Prin El oamenii dispun de "legea naturii" care nu ar fi nimic mai mult decât facultatea pură şi simplă de a şti ce trebuie şi nu trebuie făcut. De cine şi de ce trebuie să ne apărăm, la o adică; cum să rămânem întegri şi să ne îmbunătăţim condiţia ce ni s-a dat sau la care ar trebui să accedem? În aceşti termeni, *viul* desemnează esenţa şi fiinţa, iar *aproapele* numele creat *de sine*, prin care lucrează atât simţurile cât şi intelectul nostru. *Viul* ar fi deci partea esenţială, iar *aproapele* partea subordonată, creată de numele sufletului în cazul lucrurilor vii, cum s-ar exprima adepţii tomismului. În "permanenţă", piesa care explică în bună măsură titlul volumului pe care îl discutăm, situată, de altminteri, chiar după incipit, Eugen D. Popin notează: "nimic/mai de preţ/nu-i poate oferi/ *viul* (s.a.)/aproapelui său/ decât/ gândul/ rostit în cuget/ căci aceea/ *des*tăinuire/ este// neîndoilenic/ singura întâmpinare/ întru *Cuvânt*". Sigur, aici, s-ar putea iniţia o discuţie privind tautologia gând-cuget; pe moment, însă, nu-mi dau sema dacă nu care cumva prin ea poetul a dorit să sublinieze şi la acest nivel identitatea ideală şi natura specifică a acelui "subiect disponibil", înviorat în noi ("cei aleşi", dar şi "cei pregătiţi") de Dumnezeu însuşi, precum o *causa sui*. Poezia, Cuvântul, în această subtilă şi rafinată artă poetică pe cale a se naşte, trebuie întâmpinate şi primite ca *identităţi şi avatar* sau, cum *sub-intitulează* Eugen D. Popin nu numai seria celor douăsprezece poeme puse deloc întâmplător sub acest titlu, ci întreg volumul – *adevăratul nume al faptelor*. Cuvântul, într-o asemenea viziune, este transcendenţa care "mă (ne) îngăduie/ lângă el (ea)/ fără să întrebe nimic", starea de graţie, născută din acestă relaţie, care-i permite omenescului din noi acel grad de perfecţiune ("îndestulare"), prin care putem lua act (prin simţuri dar şi prin intelect) de realitatea propriei condiţii.

Desluşit astfel, *viul şi aproapele* ar putea speria. S-ar putea uşor crea impresia unei poezii esoterice şi dificultoase, greu accesibile sau incifrate. Ceea ce ar fi complet fals. Susţinută, în mare, pe o concepţie melioristă de sorginte tomistă, poezia mai nouă a lui Eugen D. Popin rămâne în esenţă o poezie de expresie directă, perfect butonată, compusă dintr-o serie întreagă de ostinaţii morale pe tema condamnării falsului şi perfidului precept ciceronian, machiavelic resusciat şi alterat în ultima modernitate, sub forma scoasă din context *nihil esse malum* (nimic nu este rău). Exemplific, în continuare, cu piesa intitulată *memento et ne obliviscaris* (adu-ţi aminte şi nu uita), o secvenţă din întreg care conţine explicit, spre final, şi numele temei (aici, ca şi în alte locuri, cu o serie de străvezii conotaţii politice la zi!). "unii/ fanatici obscuri/ ai prejudecăţilor/ clamează arogant/ cât de zadarnic/ e să aduci aminte/ de vremuri/ devenite praf/ cruci/ etern// neprefăcut/ şi fără încuviinţare/ dau deoparte/ cortina vremurilor.../ ...consternat/ constat/ cât de gălăgios/ a ajuns neadevărul/ şi cât de firav/ abia auzit *sinele* (s.a.)/ căci/ pare mai firesc/ să te cufunzi în ipocrizie... // *«ei spun că s-ar cuveni/ să gonim mai întâi harpiile/ iar mai apoi/ să turnăm vin curat în pocale...»*// bineînţeles/ îndoielnica tartuferie/ există dintotdeauna// dincolo de amorţire/ *netăgăduitul* (s.a.)/ cast/ invulnerabil...// ...insolent/ renegaţii/ revin ca de obicei/ reiterând vocal/ *«nihil esse malum»*/ arborând slugarnic/ rânjetul/ celui întinat". Ca *datornic al hârtiei*, artist apărător al transcendenţei Cuvântului, dar şi cetăţean implicat în rostirea Adevărului ca etalon moral de prim ordin, Eugen D. Popin refuză abrupt şi denunţă fără niciun fel de ezitare măştile şi orice fel de alteritate, sumeţirea, ipocrizia, insolenţa sau ipocrizia, dar şi compromisul şi slugărnicia, minciuna de orice fel, ignoranţa şi deşertul simţirii, toate hidoase faţete ale neidentităţii... După modelul maestrului său nedeclarat, Popin se înhamă la un teribil act de epurare a unor asemenea tare morale cu "risc ridicat", folosindu-se de toate formele de limbaj experimentate de Doctor Angelicus, de la cel univoc şi singular la cel anlogic şi echivoc sau polemic. "e din ce în ce mai greu să crezi în făgăduială/ să crezi în ceva care de obicei nu există/ într-un guguloi/ care dacă ajunge să nască/ aduce pe lume mogâldeţe/ roşii/ portocalii/ galbene/ uneori/ gingăşii inutilizabile/ dar tot aia e/ chiar dacă se albesc/ tot li se vede ce-i pe dedesubt/ din păcate abia după/ce s-au cocoţat în jilţul/ aurit cu rotile/ pentru alergătorii/ la maratonul de patru ani/ cu pauze absoolut obligatorii pentru somn/ pentru povestit basme/ pentru golit ulcioarele pline// e din ce în ce mai greu să crezi în bine/ să disceni între mogâldeţele/ colorate multicolor/ mimând mereu ceva/ ce se vrea a fi mai mult/ decât divinul/ în vreme ce/ serenissimele/ impart la vedere/ fără de sfială/ ouă de cobră imperială/ aparenţe/

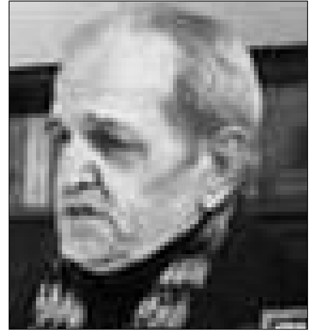
exultare/ aplomb/ înfumurare/ orânduite/ pe frunze de laur/ şi nisip auriu” (*inocenţă şi măşti*), pp. 46-47.

Cu toate că, “de obicei/ lasă în faţa pragului/ zbuciumul lumii/ şi intră în casă / dimpreună cu prospeţimea amurgului”, siderat şi obosit parcă să întreţină focul unor diatribe precum cea redată mai sus (care, deşi *faptă*, e greu de crezut că-i va întreţine vreodată senzaţia de “îndestulare” resimţită sub aripa transcedentaliilor), Eugen D. Popin găseşte alinare, cultivând în multe clipe binecuvântate poezia *Lucrurilor demne de amintire*, pentru a folosi titlul unei cărţi celebre, citate de Aulus Gellius în şi mai celebrele sale *Nopţi atice*. Notaţii de o mare acuitate şi puritate a simţirii, precum: “foşnetul nucului din livadă / înaripându-se/ cu unduirea vântului”; sau: “serafic / vălul dimineţii/ întârzie/ dinaintea ferestrei// învăluie/ colţul de lume/ şi floarea/ care se stinge/ în tăcere”, au parcă menirea de a pregăti solemnitatea plină de reculegere, în însingurare, a evocării unor chipuri (mama*, bunicul, bunica, tatăl*) şi locuri de altă dată, momente de viaţă în care Cuvântul îşi regăseşte deplin întrega vrajă şi putere a îndumnezeirii. “ograda casei/ e de-acum pustie/ nici măcar greieri singuratici/ nu mai rătăcesc pe acolo// iarba/ năpădeşte netulburată urmele paşilor/ în care nu mai intră nimeni// orfane/ orele/ rămân dinaintea porţii zăvorâte// umbrele castanilor/ din faţa casei / sunt de mult/ suspine amuţite” (*însingurare*), pp 63-64. “despre bunicu’/ am aflat că nu mai este/ abia târziu/ pe vremea când/ îndrăzneam să pun întrebări/ din cele mai neşteptate -/ şi spus doar aşa printre altele/ fără însă să se facă lumină/ în toată povestea// iar îndrăzneala aceea/ a durat/ până ce/ am descoperit/ necuviinţa/ şi am călcat peste/ mormanul de ipocrizie/ însoţind apoi flacăra lumânării/ am străbătut / fără ingăduinţa cuiva/ întunecimile/ ficţiunea/ adunând grăunte cu grăunte/ *adevărul*/ aproape stins” (*atingeri*), pp 67-68. O evlavie sau poate mai curând cucernicie rămasă permanent, prin rugăciune şi ascultare, într-un secret stadiu genuin, smerenie augmentată de clipe de revelaţie şi raţiune care se susţin reciproc, crează în aproape toate textele lui Eugen D. Popin temeiurile unei încredinţări tonice şi optimiste în rosturile adânci ale lumii, un *comprehensibil*, cum scrie inspirat poetul, “unde se întâmplă/ ceea ce suntem obişnuiţi să credem a fi *totul*”. El poate fi epifanie a sacrului pur, manifestat în măreţia şi liniştea din veac a naturii (în zori / răsăritul/ mijea ingenuu/ peste Alpii/ acoperiţi de ceţuri/ şi peste clopotul/ din turla bisericii// mai apoi/ dimpreună cu îngerii/ lăsa în urmă/ linişte/ şi roua/ peste pajiştea/ de la marginea satului”), dar şi aşteptare la vămile cunoaşterii, un teritoriu de străbătut, cât o viaţă...

Mai curând intelectualistă şi uşor conceptuală decât livrescă; deliberat directă şi polemică şi, deci, neechivocă; fidelă în continuare variilor tehnici de revelare prin cuvânt a miracolului frumuseţii supreme, reverberate sub atâtea forme în natură, poezia de astăzi a lui Eugen D. Popin se o notabilă izbândă estetico-morală şi se va citi şi în viitor cu real interes.

N.B.: Eugen D. Popin, *viul şi aproapele*, Ed. Grinta, 2016

Ştefan Dimitriu

Antologie Vasile Poenaru – „101 poeme”*

Cernute de exigenţele vârstei sale de-acum din cele şapte volume de versuri proprii publicate de-a lungul a treizeci de ani de efervescenţă lirică (1969-1999), Vasile Poenaru (n. 1965, Miloşeşti-Ialomiţa) îşi desenează cu precizie cercurile de vârstă ale trunchiului său poetic. Metaforic vorbind, un trunchi de gorun născut-crescut în Bărăgan şi trăgându-şi vigoarea atât din sevele pământului care l-a zămislit, cât şi din universul stelar, pipăit cu fiecare ramură, cu fiecare frunză a sa. Un trunchi de gorun devenit astfel o antenă cosmică, o punte de legătură între cer şi pământ, între teluric şi astral, între zborul de pasăre şi de gând, şi târâşul de şarpe şi de timp măsurat în ciclurile de vegetaţie.

O spune într-un fel poetul însuşi într-un autoportret – „Eu” – de la paisprezece ani (în paranteză fie spus, Vasile Poenaru a intrat de foarte timpuriu pe poarta de aur a Poeziei): *„O frunză a tăiat cerul;/ o pală de vânt a murit;/ un pom a supt bogăţiile Universului;/ o apă a despicat pământul.// Acestea sunt din puterea marelui zeu/ numit Transformare./ Numai eu rămân acelaşi mereu/ şi merg pe o dreaptă cărare,/ cu fruntea brăzdată de-un curcubeu”.* Altădată simte cum *„Rechinii orelor mă purtau spre poezie/ prin mările vorbirii,/ tot timpul lovindu-mă de sunete/ ca de nişte stânci dureroase”.* În timp ce, spune cu aceeaşi pură iluminare poetul, *„Îmi susură sub tălpi izvoare/ ce curg din ochiul altui soare”* şi *„Beau vânt.../Adevărul sculptează în mine dovezi”.* Simţind apoi cum în *„laptele muncii/ (...) supt de prunci odată cu viaţa/ băut în taină seara de îndrăgostiţi/ sorbit de adulţi împreună cu paşii,/ mestecat de bătrâni în unghiul lor de istorie/ (...) bolborosesc toate lucrurile/ şi urlă toate ideile”.* Idei împărtăşite *„la masa conversaţiei”,* unde *„muşcăm cu urechile/ din semenii noştri”.*

Versuri ca acestea şi multe altele din acest prim cerc de vârstă depăşesc într-adevăr aşteptările unui început de drum în care tinerii poeţi caută mai degrabă teme şi imagini domestice, duios evocatoare, din realitatea imediată, trăită sau mimată cu mijloacele la îndemână, după talentul şi puterile fiecăruia. Vasile Poenaru sare însă cu dezinvoltură peste această etapă, simţind în el puterea de a extrage din chiar primele sale creaţii lirice esenţa lucrurilor, înţelesurile adânci, filozofice ale existenţei umane şi universale, abstractizând, abstractizând şi iar abstractizând, uneori până la limita de sus a sublimării cuvintelor.

Salutând într-un „Argument” volumul „Jungla marină” publicat de Vasile Poenaru în 1971, la doar şaisprezece ani, poetul Petre Ghelmez, care are meritul de a fi relevat încă de pe atunci maturitatea artistică a tânărului aspirant la glorie literară, remarca „gravitatea şi fiorul” din versurile acestuia „pe care numai atingerea aripei miraculoase a poeziei le poate da” – aprecieri pe care timpul avea să le confirme întru totul. Recitind astăzi poemele selectate de autor din sumarul acelui volum, pentru antologia de faţă, ne apar şi mai evidente traseele întrezărite anterior, în primele sale producţii lirice.

Într-o poezie din ce în ce mai cosmică, în sensul privirii lumii pământeşti ca un colţ privilegiat din Univers, cuvintele se ciocnesc acum între ele cu o violenţă aparte, degajând, ca-ntr-o fisiune nucleară, nebănuite energii creatoare. Chiar ele, cuvintele, *„au forma boabelor de grâu deplin coapte:/ îndelung au supt înţelepciune/ de la pieptul mamei lor, tăcerea.// De aceea sunt grele/ şi ne sparg/ cum zborul sparge pasărea”.* Imaginându-şi Bărăganul natal ca pe o mare de holde sau, aşa cum o mărturiseşte însuşi titlul acestui prim volum, ca pe o *„junglă marină”,* poetul, hrănit cu *„laptele cosmic”,* numit şi *„laptele curat al depărtării”,* simte *„miros de pâine caldă/ în mustul zăpezii*” şi aude, ca pe un semn de recunoaştere a colţului său de lume, *„şoptirile duioase/ din grâul cu miresme de greieri azurii”.* În acest univers, în care *„Copaci în zbor sunt oamenii, imenşii,/ cuplaţi într-o sete cosmică şi grea”,* morţii sunt la fel de vii ca şi viii, într-o comuniune veşnică, la fel ca-ntr-un basm de demult sau ca-ntr-o legendă cu Zamolxe, tutelarul (*„Mă înclin în faţa ta, Zamolxe,/ îţi sărut smerit tălpile albe./ Am străbătut până la tine/ timpul şi spaţiul (...)/ Am nechezat în cal de bucurie/ şi calu-n mine-a plâns de dor”.)* În acest tărâm al universului său poetic, oamenii renasc mereu, ca şi seminţele aruncate în brazdă: *„Când am încolţit din nou şi verde-mi trupul/ fluiera/ şal vântului/ am îngenuncheat, m-am închinat şi-am sărutat/ chipul/ bunicului mort”.* Totul este spus cu atâta înţelegere şi candoare, încât cei duşi întru Domnul par a se încadra în ordinea firească a lumii: *„Ară păsările câmpia de aer/ şi seamănă morţii./ Morţii încolţesc, morţii/ cresc vertiginos şi înfloresc,/ stele deasupra/ geografiei vieţii”.* Şi totuşi, nimic macabru în acest fel de a vedea lucrurile, ci mai degrabă un refuz al ideii de dispariţie a ceea ce a fost odată viu şi, în acelaşi timp, un mod al tânărului poet de a-şi marca propriul teritoriu.

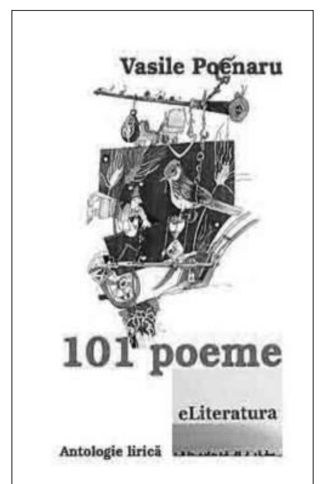
Ciclurile ulterioare („Muntele”, „Investigaţii”, „Sonete”, „Ninsori în Bărăgan”, „Cerbul lovit între coarne”) sunt tot atâtea trepte în evoluţia poetului care, până la un anumit moment, parcă ar vrea să exploreze în felul său propriu limitele absurdului, ale oniricului, ale cuvintelor care-şi caută disperate un rost şi un înţeles. Este aici un joc al inteligenţei pure, un anumit mod de a-l provoca pe cititor, invitat să descopere singur perlele sau diamantele risipite din loc în loc şi sclipind ca nişte fulgere orbitoare în nopţile fără lună. Aşa se întâmplă, de pildă, în primul ciclu de sonete, din „Muntele” (1975), în care anumite versuri migrează dintr-un poem în altul, unde găsim strofe ca acestea, greu de penetrat: *„Pe mirişti necuprinse un dor de cer curat/ Ninsorilor de sânge mă frânge – vremii spadă,/ Şi-n noaptea ciocârliei – amiază cum mă zbat,/ Mă arde-n gândul ierbii cămaşa de zăpadă”.* Şi totuşi, aşa cum spuneam, în acest întuneric ce pare uneori de nepătruns, versurile luminoase te strigă de peste tot: „Suntem aici! Căutaţi-ne!” Şi ochiul iubitorului de poezie le găseşte cu încântare: *„Cu greu infern de iarbă mă arde poezia”, „Mătasa aşteptării îmi troieneşte drumul”, „Din fagurii câmpiei ies caii de lumină”, „Şi mă alungă timpul din fiecare casă”, „Din ugerul câmpiei beau ochii mei amiază”* etc.

Sonetele de peste douăzeci de ani (1999) sunt însă de-o puritate şi-o frumuseţe shakespeareiană: *„Bucătăria ta s-a aurit/ Când gândul meu s-a aşezat pe masă/ Ca o găină rumeră şi grasă/ Pe care cu nesaţ o ai gătit./ Paharu-n mâini aproape-a glăsuit/ Cu-o bucurie repede şi deasă/ Un sine de cristal cercând să iasă/ Din cântul ca un ou împodobit.// Un cer ascuns în zid păzeşte cina;/ Din bezna vorbei soarbe limpezi sori/ Să-mpresure banalul şi să zboare./ Şi n-ai să uiţi: o clipă eşti vecina/ Lui Dumnezeu, ascuns adeseori/ între broboane sfinte, de sudoare”.*

În sfârşit, cu „Ninsori în Bărăgan” şi „Cerbul lovit între coarne”, Vasile Poenaru se întoarce, cu deplina sa maturitate biologică şi creatoare, la reperele simple ale existenţei, la amintirile de neşters ale copilăriei, la *„Bărăganul* (său) *primordial/ (...) Ţărm nesfârşit, circular,/ Pe care îl lovesc neîncetat/ Invizibile, veşnice valuri”,* la cerul văzut *„Printre picioarele cailor/ Îndemnaţi la păscut”,* la cumpăna fântânii care *„Se înfige cu un gest solemn/ În soare”,* la bunicul care *„Mirosea a pământ şi a război mondial”,* la pepenele verde căruia îi *„numeri seminţele/ negre ascunse în/ zâmbetele roşii/ ale feliilor”,* la *„Bobul de fasole* (care) *scoate-ncet/ Un semn de întrebare către lume”,* la *„Crivăţul* (care) *sparge bucăţi mari de timp/ Ca un ocnaş scurmând în muntele de sare”,* la *„Tată*(l) *drag/ Tras pe roata istoriei”* care *„pune-n taină/ Soarele pe masă,/ Mămăliga caldă din alt veac”,* la *„mama, cu vorbele ei moi, înmiresmate”* care *„te trimite să apleci/ cumpăna fântânii şi să scoţi/ Apa – timp strecurat în pământ”,* la Carul Mare, *„plin de fân stelar”* şi aflat *„La o şoaptă depărtare”,* aşa încât *„boii noştri singuri s-au înjugat la el”,* la *„Gândurile tale* (ce) *cad peste brazde/ Însămânţându-le cu veşnicia”.*

Vasile Poenaru este un poet cu un univers şi un timbru aparte vibrat de aerul cosmic al unui spaţiu fără hotar, o voce autentică şi distinctă în lirica românească dintre cele două milenii.

Metaforic vorbind, un trunchi de gorun născut-crescut în Bărăgan şi trăgându-şi vigoarea atât din sevele pământului care l-a zămislit, cât şi din universul stelar, pipăit cu fiecare ramură, cu fiecare frunză a sa. Un trunchi de gorun devenit astfel o antenă cosmică, o punte de legătură între cer şi pământ, între teluric şi astral, între zborul de pasăre şi de gând, şi târâşul de şarpe şi de timp măsurat în ciclurile de vegetaţie.

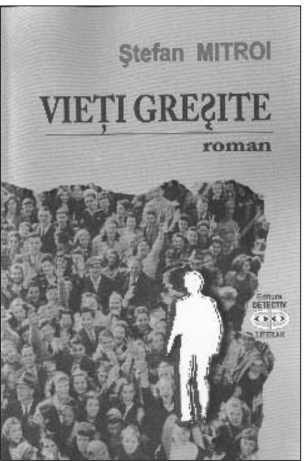
cronici

Mioara Bahna

Zona de dor a lui Ștefan Mitroi: Vieți greșite

...cartea poate fi citită ca o odisee a unui Ulise modern ce vâslește spre propria Itacă, din sine, zbătându-se, totodată, între două tentații: de a rămâne genuin, apropiat de lumea originilor sale, şi, în acelaşi timp, de a-şi făuri un loc în lume, tocmai prin valorificarea darurilor cu care a plecat din spaţiul natal, care să-i ateste şi să-i îndreptăţească eforturile prin care caută să pună umărul la configurarea unei literaturi autentice, cunoscută şi recunoscută chiar şi de către o parte dintre cei din afara domeniului, dintr-o lume compusă parcă numai din autişti.

După un motto, cuprinzând o aserţiune a lui Fernando Pessoa (***Dacă ar putea să gândească, inima s-ar opri***), care sugerează discrepanţa dintre raţiune şi sentiment, sub zodia cărora se desfăşoară condiţia umană, urmat de un incipit eseistic, având ca punct de plecare, pe de o parte, ***lucrarea lui Thomas Malthus „Eseu asupra principiului populației", tipărită la Londra în anul 1798***, şi, pe de altă parte, frământări ale omului contemporan, referitoare la viitorul planetei, legate, în primul rând, de creşterea demografică, aspecte la care se revine deseori şi pe parcursul cărţii, romanul lui Ştefan Mitroi – ***Vieți greșite***, Editura Detectiv Literar, Bucureşti, 2012 – se dezvoltă, în continuare, ca o scriere experimentală, în proză, cu aport liric foarte consistent.

Este o creaţie insolită, întâi de toate, pentru că scriitorul aboleşte graniţele dintre realitate şi ficţiune, mixându-le, de fapt, într-un tot unitar care se înscrie în aşa-numita literatură a autenticităţii, ilustrată, de pildă, dar din altă perspectivă, de Camil Petrescu, dar şi de alţii, încât cartea să poată trece, pentru cititorul neavizat, drept roman autobiografic, fiindcă, în construcţia tramei, dar şi a o seamă de episoade, autorul valorifică date ale experienţei lui existenţiale şi, mai ales, ale vieţii literare.

Optând pentru un narator actorial, care îşi deapănă o experienţă marcantă pentru sinele pe care şi l-a construit prin timp, scriitorul îşi împrumută numele personajului principal, ***Ştefan Mitroi***, dar şi nume ale unor persoane reale, din contexte mai mult sau mai puţin familiare pentru autor, sunt preluate pentru alcătuirea onomasticii personajelor sale.

Epica romanului nu este foarte amplă, pasajele narative alternează cu altele eseistice, meditative: scriitorul-personaj, remarcând indiferenţa cu care, chiar în momente cruciale ale vieţii, poţi fi tratat de către semeni, inclusiv de familie, după ce analizează îndelung situaţia, căutând justificări pentru comportamentul fiecăruia, în legătură cu evenimentul pe care el l-a considerat astral pentru propria existenţă, şi anume când i s-a decernat Premiul Academiei Române pentru romanul ***Dulce ca pelinul***, hotărăşte să dispară. Pentru o vreme. În felul acesta caută să verifice ori să-şi demonstreze, încă o dată, cât de important e pentru ai lui, fiindcă la festivitatea de premiere, exceptându-l pe fiul cel mic, însoţit de prietena lui, care s-au aflat în sală, laureatul a simţit alături de el doar absenţa fiului celui mare (cu altă viziune asupra lumii, decât a unui făuritor de cărţi, din care nu se fac bani şi nici nu-şi poate găsi adulatori, ca afaceriştii de top) şi a soţiei (care ***era când în Azerbaidjan, când în Abu-Dhabi, când la Priştina, purtată de vârtejul implementării reformei în învăţământ în ţările din zona Golfului şi în cele din sud-estul Europei.***)

Planul „dispariţiei" e cât se poate de simplu: scriitorul-personaj se decide să plece la Poiana Mărului, să se cazeze în locuinţa părinţilor care nu mai sunt ai unui prieten, abandonând acasă, la Bucureşti, orice posibilitate de contact cu lumea pe care o lasă în urmă – nu înainte însă de a-şi anunţa absenţa, pentru o vreme, de la facultatea unde preda un curs şi de la publicaţia (***Jurnalul Naţional***) unde avea o rubrică –, telefon mobil, laptop...

Personajul se recunoaşte, în general, ataşat, mai degrabă, de ceea ce e tradiţional. De exemplu, vorbind despre premiul pe care l-a obţinut şi despre cartea care a făcut posibilă sărbătoarea sa existenţială, reflectează: ***Atunci când mă aşteptam cel mai puţin, m-am pomenit premiat de Academia Română pentru romanul „Dulce ca pelinul". Adevărul este că, din greşeală, sau poate din pricina faptului că nu mă pricep să procedez altfel, fiecare din paginile acestui roman îmi dă, dacă pot spune aşa, sufletul de gol. Scriitorii adevăraţi, ştiu bine asta, se feresc de astfel de lucruri, ţinându-şi sentimentele la distanţă de poveştile pe care le aştern pe hârtie. De fapt, scriitorii adevăraţi nici nu prea spun poveşti. De-aia şi au o priză atât de mare la public. Ei învaţă cuvintele să vorbească şmechereşte, după care le îmbracă în haine*** *haute couture*, ***ca să facă o impresie cât mai bună când ies în lume, şi fac!*** [...]

Eu nu izbutesc să deprind un asemenea meşteşug. [...]

Aşa ceva nu poate să placă decât unor oameni bătrâni. Domnii academicieni, care chiar asta sunt, nişte oameni bătrâni, citiseră şi le plăcuse.

În aceeaşi notă a ataşamentului faţă de tihna tradiţională, personajul relatează despre surprinderea creată prietenului, care îi oferă locuinţa de la munte, prin alegerea unui mijloc de transport pe care acesta îl consideră nepotrivit (trenul personal / „regio"), precum şi refuzul altor facilităţi, cu excepţia adăpostului şi a hranei, acolo, la munte, într-un peisaj edenic, unde e singur, cu frigiderul plin, cu un televizor alb-negru, pe care multă vreme nu-l bagă în seamă (până-l cuprinde, totuşi, dorul de lumea lăsată în urmă şi dorinţe de a se şti căutat de ai lui, care să fi dus la vreo ştire în presă legată de dispariţia-i inexplicabilă pentru ei), cu lemne pentru făcut focul în sobă, cu liniştea pădurii, tulburată doar de topoarele hoţilor de copaci, şi cu posibilitatea de a lua legătura cu lumea de care se izolase doar prin prietenul care venea la câteva zile să-l viziteze sau prin ciobanii de la stânele din apropiere, care aveau telefoane mobile, pe care i le putea pune la dispoziţie.

Detalierea impresiilor şederii acolo, la munte, retras, temporar, din lume, este întreruptă de reflecţii asupra unor aspecte din viaţa literară, socială, din ceea ce a lăsat la urcarea în trenul spre altceva decât viaţa lui cotidiană, încât cartea poate fi citită ca o odisee a unui Ulise modern ce vâsleşte spre propria Itacă, din sine, zbătându-se, totodată, între două tentaţii: de a rămâne genuin, apropiat de lumea originilor sale, şi, în acelaşi timp, de a-şi făuri un loc în lume, tocmai prin valorificarea darurilor cu care a plecat din spaţiul natal, care să-i ateste şi să-i îndreptăţească eforturile prin care caută să pună umărul la configurarea unei literaturi autentice, cunoscută şi recunoscută chiar şi de către o parte dintre cei din afara domeniului, dintr-o lume compusă parcă numai din autişti.

Gândul naratorului-scriitor merge în zigzag, printre întâmplări, fiind mereu tentat de retrospecţii, de Vităneşti, satul natal, axis mundi al copilăriei lui, pe care-l priveşte sincronic şi diacronic, la care nu poate să nu raporteze aproape tot ce i se întâmplă, tot ce descoperă în lumea în care l-a trimis acest spaţiu matricial. Aşa se explică şi amintita încărcătură lirică prin care se asigură nota elegiacă, de multe ori a unor pasaje din carte.

Povestea pe care şi-o construieşte personajul se derulează, deseori, oniric, naratorul jucându-se de-a „ce-ar fi (fost) dacă", evadând astfel, în plus, dintre oamenii reali, dar focalizaţi, totuşi, doar asupra lor înşişi, incapabili să-i vadă cu adevărat pe semeni, mai ales când semenii sunt, la rândul lor, în cazul artiştilor, de exemplu, tentaţi mai mult de himere, de proiecte nelucrative, cum sunt cărţile, a căror atracţie o simte la cote maxime tatăl, dar o respinge, cu o îndârjire pe măsură fiul cel mare, în a cărui apostrofare parcă se simt ecouri ale cuvintelor fiilor celor mari ai lui Moromete de altădată, de pe meleagurile de pe unde a plecat în lume şi Ştefan Mitroi – scriitorul sau personajul ori şi unul şi celălalt –, ce-şi acuzau părintele pentru plăcerea de a vorbi („urmaşul" lui scriitor, azi, tot cam asta face, mutatis-mutandis), în detrimentul preocupărilor pentru avere. Un exemplu, în această privinţă, e dialogul (aproape antologic prin tipicitatea care exprimă eternul conflict dintre generaţii, indiferent de miză), dintre tată şi fiu, cu privire la premiul primit de cel dintâi:

- Ce premiu spuneai că ai luat?

- Premiul Academiei, zic.

- Aha! face el. Cât ţi-au dat?

- Ce să-mi dea?

- Lovele, ce altceva! Zi, cât!

Spun cât.

- Faci mişto de mine! îl aud spunând.

- Nu fac deloc, mă dezvinovăţesc eu.

- Păi atunci n-are prea mare valoare.

- Are, zic.

- Cum să aibă? La suma asta de căcat!

- Nu e vorba de bani, rostesc fără prea multă convingere.

- Nuuu? Despre ce e vorba atunci?

- De valoarea lui simbolică.

- Aha! Bravo! Asta da lovitură! La mai mare!

În aceeaşi paradigmă se înscrie şi discuţia imaginară, cu acelaşi fiu, care s-ar fi petrecut cum utopic îşi închipuia, dacă familia şi-ar fi dat seama de absenţa lui, ceea ce, până la finalul cărţii, nu se întâmplă: ***- Ce cauţi, domne, acolo? ar fi zis fiul cel mare. Nu mori de plictiseală? Să nu-mi spui că te-ai apucat iarăşi de o carte. Nu ştiu ce mare plăcere găseşti tu în asta. Cine îşi mai pierde astăzi timpul cu cititul. Zici că te frământă şi pe tine lucrul acesta? Atunci nu mai scrie. Oricum nu foloseşte nimănui. Nici măcar ţie. Mai bine te-ai apuca de făcut bani. La voi ăştia de scrieţi cărţi nu se uită nici dracul, în vreme ce pe ăia cu bani (...) îi pupă toată lumea în cur. Treaba ta, n-ai decât să îmbătrâneşti umblând după cai verzi pe pereţi. Să nu zici că nu ţi-am spus!***

Şi, dacă tot un scriitor – fiindcă are o cruce, propria cruce, a creaţiei, de dus – se hrăneşte din utopii, uneori viaţa îi oferă chiar şi ea minuni, fiindcă, acolo, la Poiana Mărului, personajul trăieşte şi o scurtă şi nesperată poveste de dragoste, alături de o femeie ca din filmele americane (sau de alt fel, dar filme, cu oameni de succes!): tânără, frumoasă, râvnită de mulţi bărbaţi, harnică, bună gospodină (îi face pâinea pe vatră, pe care o primeşte zilnic acasă, în locuinţa temporară), femeie de munte, adaptată perfect la condiţiile de acolo, şcolită la Bucureşti, om de lume, sculptoriţă de succes şi de faimă cel puţin europeană, vizitată la ea acasă, la Poiana Mărului, de artişti şi colecţionari de artă importanţi, din ţară şi de peste hotare, care îi plătesc generos lucrările şi ospitalitatea, înstărită, cu o gospodărie de vis, pe care o întreţine singură, celibatară... Şi se mai cheamă şi Antigona! Şi se mai autocaracterizează şi ca ***Antiorice!***

Pe lângă problematica romanului, referitoare la condiţia scriitorului în contemporaneitate, la probleme globale ale omenirii, cum ar fi amintita posibilă agravare a condiţiilor de trai din pricina înmulţirii populaţiei, ori relaţia dintre generaţii etc., fără a fi, un descendent al tradiţionaliştilor din secolul trecut, Ştefan Mitroi readuce în discuţie tema dezrădăcinării, fiind un observator atent, lucid, dar, concomitent, empatic, al lumii obârşiei sale, cu avatarurile care o caracterizează, dar şi al lumii în care trăieşte cu nostalgii incurabile. Însă, aşa cum spune, cu privire la lumea lui, ţărănească, de la Vităneşti de Teleorman, ***dacă era să te gândeşti la specificul locului, îţi veneau obligatoriu în minte pâinea coaptă pe vatră, măgarii, ţuica de corcoduşe, pelinul, mămăliga, ciorba de ştevie, urzicile, ardeiul iute, crivăţul iarna şi arşiţa pârjolitoare, vara***, dar şi pentru lumea în care trăieşte acum are imagini emblematice, pe care le adună tot din recuzita fiului celui mare şi a generaţiei acestuia: ochelarii de soare de firmă, telefonul mobil, cărţile de credit, deplasarea firească, frecventă cu avionul dintr-o ţară în alta...

Aşadar, între lumea reală din afară şi lumea reală din suflet, sensibilitatea (pe care, oricât ar dori să o escamoteze artistul, nu poate şi, de fapt, nici nu vrea) îl păstrează mereu într-o – vorba lui C. Noica – ***zonă de dor***, teritoriul acela inefabil, unde gândul lui să prindă contur palpabil. Până atunci, îi rămâne poezia visului... Dar şi convingerea că, până la urmă, toate *vieţile* au partea lor *greşită*...

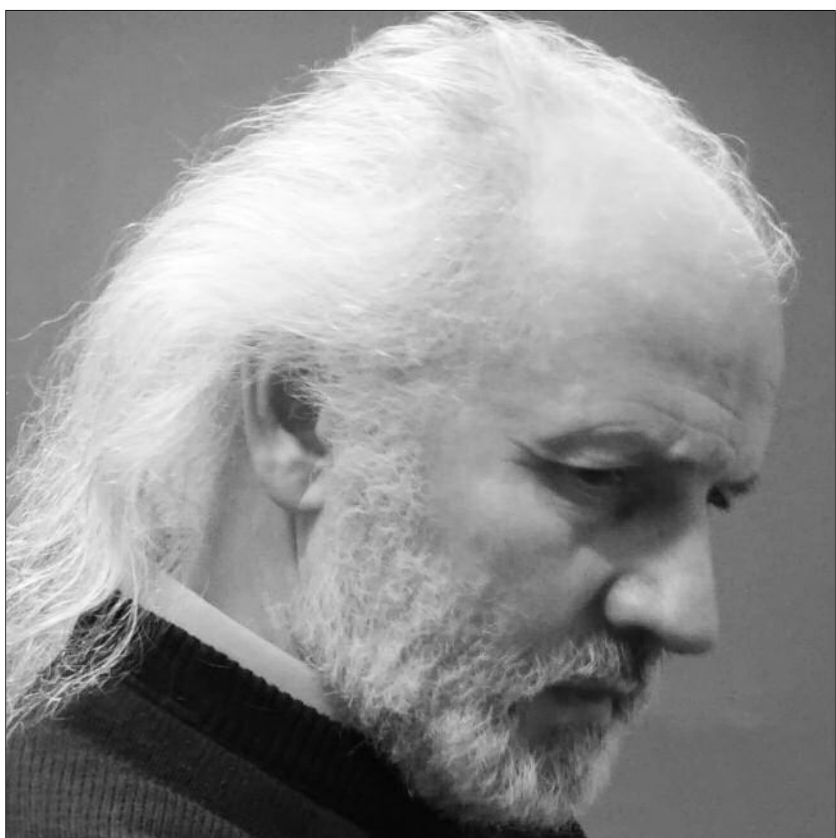
cronici

Christian Crăciun

OMUL EQUINOXIAL

Mihai Vasile este un om instituţie. Nu doar un om care sfinţeşte locul, ci un om care *şi-a creat* şi grădinărit o viaţă întreagă locul de sfinţit. Locul acesta s-a numit, începînd din 1980, teatrul Equinox din Ploieşti. A purtat de-a lungul anilor mai multe nume: Grupul de teatru scurt Equinox, Studioul de teatru şi film Equinox, Studioul Equinox, Teatrul Equinox. De fapt, un adevărat centru de cercetări de antropologie teatrală, un mediu de experimentare artistică complet. Spaţiul acesta *underground,* nu în sensul unei opoziţii „politice", ci în sensul de a face

altceva decît cerea oficialitatea, a devenit, prin timp, un *generator de cultură.* Nu despre istoria admirabilă a „fenomenului Equinox" vreau să scriu aici, cel puţin nu direct, ci prin intermediul unei cărţi a lui Mihai Vasile: ***În căutarea armoniei pierdute;*** Ploieşti, editura Karta Graphic, 2016. Este o carte puzzle, un fel de montaj cinematografic divers: cronici la cărţile şi spectacolele Centrului, interviuri acordate şi cerute de el altor artişti, notele sale despre teatru, cronici plastice, evocări, mult şi impresionant material iconografic. În totul: un document tulburător. Pentru că, mai e cazul să o spun?, obtuzitatea politrucă a distrus acum cîţiva ani Equinoxul care, din fericire, a renăscut din propria sa mitologie, sub forma teatrului Mythos. Pentru că, realmente, teatrul Equinox intrase prin spectacolele sale, prin cărţile şi revistele publicate, prin *Festivalul Nichita la Echinocţiu*, prin filme, intrase spun în mitologia locală. Aici se cuvin rapid două precizări. 1. Mihai Vasile este un artist total: actor, regizor, pictor, fotograf, poet, cineast, editor, profesor... şi nu sunt sigur că nu am sărit ceva. 2. Mihai Vasile este un om mult prea discret, mult mai preocupat de a face, a construi decît de a se pune în evidenţă. Aşa se face că biblioteca de cărţi şi reviste „ivite" în jurul Equinoxului (despre Nichita, Nino Stratan, Dan David, dintre poeţi, adevărate obiecte artistice) s-a tipărit în edituri mici, care nu sunt, în general, în atenţia marilor făcători de opinie critică. Nu-i nimic, pînă la urmă cărţile şi spectacolele şi toate celelalte fapte culturale vorbesc pe limba netimpului.

Febrilitatea lui Mihai Vasile stă în a imagina, în a construi spectacole care să fie tot atîtea cercetări asupra spaţiului, timpului şi condiţiei umane, la început prin cele două proiecte *Teatrul poeziei* şi *Teatrul mitologiei romîneşti* a adunat oameni, a educat un public, a creat premisele unui adevărat fenomen cultural. La vremea începuturilor experienţei Equinox, atelierele acestea asupra mişcării, a corporalului, a spaţiului, a rostirii cuvîntului erau ceva nou nu numai la noi, într-un loc „istoric" în care nu puteau pătrunde scrierile lui Grotowski, Barba, Peter Brook. Mihai Vasile a ajuns la ele pentru că este fundamental un om liber şi toate căile astea, atît de diverse, erau „căi ale libertăţii". Citesc în carte că a ţinut pînă şi ateliere de caligrafie, ceea ce mi se pare fabulos. Ecourile internaţionale, mulţimea de premii interne şi din alte ţări nu au intimidat oficialitatea dinainte şi de după 1989 de a-i pune beţe în roate. Regizorul se referă la toate astea cu maximă reţinere, tristeţe negălăgioasă şi un sentiment de cenuşă pe care, nu ştiu de ce, l-am perceput din toată cartea acestui spirit prin excelenţă dinamic. Regizorul visează o întoarcere a teatrului la rădăcinile sale ceremoniale şi sacre. Pentru el, teatrul este epifanie. De aici invocarea lui Eliade, aplicarea teoriilor savantului la sacralizarea spaţiului, a mişcării, redescoperirea *ritualului* ca fundament al vieţuirii. Şi tot de aici reconsiderarea legăturii dintre teatru şi poezie. Cuvîntul poetic e mai-mult-decît-cuvînt, adică este un alt fel de limbaj. Sau necuvânt, după invenţia iubitului Nichita. Mihai Vasile nu *ilustrează* poezia, ci o cercetează pentru a înţelege acel alt univers al cărui mesager ea este. De aici relaţia specială cu poezia lui Nichita, a cărei oralitate specială o observă. E ceva şamanic în actul acesta de a re-materializa cuvîntul şi gestul. Există în carte un scurt eseu: *Teatrul ca re-materializare.* Pe care sunt convins că autorul l-a dezvoltat deja la dimensiunile unei cărţi întregi. Spune aici: „Teatrul oferă, în fapt, o versiune «vie» a procesului imaginar, care trebuie să se construiască în direct, în faţa spectatorilor, care autorizează, prin prezenţa lor, funcţionarea reprezentaţiei". Omul modern este, s-a scris asta de mult, un om care şi-a atrofiat voit tot mai mult capacitatea imaginarului. Teatrul este locul privilegiat care încearcă să revigoreze omului actual „glanda" imaginarului. Şi, legat de asta, stă şi chestiunea vitală a corpului. „Deci, un trup nestăpînit corect nu poate rosti corect, nu se poate arăta corect, înţelegînd prin corectitudine angajarea actorului în demersul său de a descoperi personajul [...] spectatorul percepe, pe rînd, cînd un personaj i-real, cînd un actor i-realizat, adică spectatorul apreciază, la un moment dat, puterea personajului, iar la un alt moment dat performanţele actorului. Corpul din carne şi oase al actorului suferă, pe rînd o des-cărnare şi o re-încarnare imaginare...".

Tot acest *program* artistic de o viaţă, surprinzător prin bogăţie şi chiar prin existenţă în aceste hölderliene vremuri de secetă spirituală şi de inutilitate a poeţilor, a transformat teatrul său într-un adevărat laborator. Centrul dramatic Mythos de acum se numeşte complet, şi nu este o denominaţie emfatică, este una exactă: Centrul de Cercetare, Documentare, Practică Teatrală şi Cinematografică Mythos. Este un miracol (mi-am ales atent cuvîntul!) că artistul a reuşit să treacă peste şocul desfiinţării teatrului şi să reia, pe alt palier, un program creator de o coeziune admirabilă. Avem în carte povestea tuturor spectacolelor şi cărţilor legate de acest laborator de experienţe umane. Titlul spune ceva esenţial despre „arta poetică" a creatorului polivalent. Armonia se cere regăsită, salvată, reconstruită şi spectacolul teatral este un loc în sensul antropologic special în care – de la catharsisul tragic încoace, şi, mai vechi de la ritualurile cele mai arhaice – se petrece această armonizare a omului cu sine însuşi şi cu ceilalţi. Punînd în scenă piese „normale" sau texte poetice, el a construit, în egală măsură, şi o „şcoală a spectatorului". Nu cred să mai existe un experiment de această natură în România, şi în orice caz e unic prin durată. Cartea reuşeşte foarte bine să redea ideea de *efervescenţă,* structura ei compozită este şi o istorie prin mărturii a experienţei Equinox, dar şi o poveste mai adîncă despre febra creatoare. Şi despre funcţia ei educativă şi eliberatoare. Sunt foarte mulţi oameni, prieteni, care „au scris" această carte a echilibrului, citiţi colofonul! Autorul foloseşte aici o sintagmă peste care nu trebuie să trecem neglijent: „spectacolul acestei cărţi". Într-adevăr, cartea este construită ea însăşi ca un spectacol de voci critice şi evocative. Spectacol polifonic, prin care ajungi „să vezi" ce a intenţionat şi ce a însemnat Equinoxul pentru oamenii din el şi din jurul lui, dar şi pentru comunitatea oraşului de provincie. Într-un frumos eseu, artistul Ioan Mihai Cochinescu îl numeşte, metaforic – nichitian pe Mihai Vasile „piatră de înger" – Oximoronică imagine sugerînd deopotrivă forţa stabilităţii şi libertatea zborului.

Am perceput din acest montaj, şi nu cred că mă înşel, un fel de sunet infra de tristeţe faţă de toate cele ce ar fi putut să fie (izvodite de această formidabilă *energie creatoare* care este Mihai Vasile) „şi niciodată nu vor fi", vorba poetului. Pentru că artistul crede cu tărie în educaţia prin artă, „Dar mi-am dorit cu toată puterea ca spectacole mele să fie patetice, să lase urme adînci în memoria afectivă a contemporanilor mei. Numai Dumnezeu poate şti cît am reuşit sau dacă voi reuşi".

Mihai Vasile este un om instituţie. Nu doar un om care sfinţeşte locul, ci un om care şi-a creat şi grădinărit o viaţă întreagă locul de sfinţit. Locul acesta s-a numit, începînd din 1980, teatrul Equinox din Ploieşti. A purtat de-a lungul anilor mai multe nume: Grupul de teatru scurt Equinox, Studioul de teatru şi film Equinox, Studioul Equinox, Teatrul Equinox. De fapt, un adevărat centru de cercetări de antropologie teatrală, un mediu de experimentare artistică complet.

portret

CEZARINA ADAMESCU

DESPRE VIAŢĂ ŞI MOARTE LA TIMPUL PREZENT

■ **NINA CERANU,** ***Respir sub alt cer,*** roman, Editura *Eubeea*, Timişoara, 2009

Consideraţiile Ninei Ceranu, prozatoare de forţă cu un scris viguros despre temele filozofice esenţiale care au frământat omenirea din toate timpurile, sunt universal valabile în privinţa acestor două mari realităţi ale omului: viaţa şi moartea. Ea a ales această temă a conştientizării morţii dintr-o nevoie aproape firească de a-şi insufla curaj, de a fi mai puternică pentru clipa decisivă a confruntării. Multe adevăruri relevă acest roman care ar trebui citit de orice om.

Interesant mod de abordare a subiectului acestui roman-jurnal scris de Nina Ceranu şi publicat în 2009. Sub pretextul unui jurnal „de boală", autoarea surprinde bucăţi întregi sau doar crâmpeie existenţiale, într-un moment de cumpănă al vieţii protagonistului, din clipa cânde păşeşte pentru prima oară pe poarta spitalului. Gândurile lui, consemnate lucid, sunt ca o alonjă subtilă, ca un ecou în conştiinţa cititorului, prin aceasta, eroul romanului prelungindu-şi existenţa terestră până dincolo de moarte.

E şi ciudat şi, într-un anume fel, normal şi firesc, cum se agaţă omul de ultimele lui zile pământeşti. Nevoia, temeiul aceasta de *rămânere* este poate, mai important decât întreaga lui viaţă de până atunci, pentru că în el se concentrează toate trăirile, toate amintirile lui, declanşate de vestea unei boli incurabile şi a morţii iminente. E tot ce rămâne „viu" şi nealterat din om: imaginea creionată cu migală, cu dificultate, uneori, aproape în imposibilitatea de a-şi aşterne cuvintele. O astfel de analiză a sinelui este ca o operaţie pe cord deschis şi ar părea cinic, dacă nu chiar morbid, faptul că un om îşi descrie cu atâta acribie stările prin care trece, dacă n-ar exista dorinţa lăuntrică de a împărtăşi altora experienţele sale.

Avem de-a face, aşadar, cu un personaj, Iachint, ajuns la capătul drumului, care, în acelaşi timp, doreşte să ignore starea în care se află, boala care-l macină până la cel mai mic os sufletesc şi caută, prin străfundurile memoriei sale obosite, chinuite de suferinţă, un debuşeu, o refulare, câteva frânturi de amintiri, de care să se agaţe până în clipa decisivă. Confesiunea va fi cât se poate de sinceră pentru că personajul nu mai are nimic de pierdut, nici de ascuns, şi nici nu-i va verifica nimeni autenticitatea. Detaşarea de lume se face în acest fel, chemând amintirile să-i populeze mintea şi sufletul. Vor putea ele să facă faţă durerilor, suferinţelor din urmă, astfel încât personajul să simtă o ameliorare cât de cât, o stare de bine?

Aici depinde şi de iscusinţa naratoarei de a istorisi toate aceste lucruri, fără patetism, fără încrâncenare, luând totul aşa cum este, resemnată în faţa implacabilului, aşa cum şi bolnavul este, din clipa în care s-a decis să depună armele.

Nu are rost să se mai amăgească. Verdictul a fost clar şi direct, ca o sabie care a străpuns pieptul eroului pozitiv, în romanele sau filmele de capă şi spadă.

Cu toate acestea, Nina Ceranu n-a dorit să scrie o carte siropoasă, gen telenovelă, la care să plângă în hohote sau să lăcrimeze discret în batista apretată, cu miros de lavandă, vânzătoarele de aprozar şi frizeriţele. Operând incizii dureroase, pe viu, autoarea şi-a propus un experiment straniu, fără doar şi poate, îndreptăţit: acela de a vedea cum reacţionează oamenii în cele din urmă zile şi în clipa morţii. Şi desigur că fiecare reacţionează altfel.

Însăşi metafora din titlu spune totul. Eroul nostru n-a renunţat la activităţile fiziologice, cum este respiratul, ci doar s-a mutat în altă realitate, unde respiră sub alt cer. Aceasta ar fi şi cheia de lectură a romanului.

Tonul autoironic şi persiflant este simţit în fiecare pagină ca o migdală pe care eşti silit s-o înghiţi, chit că nu-ţi face plăcere.

Autoarea foloseşte în narare paradoxul, procedeu stilistic des întâlnit în epica modernă, Astfel, luna septembrie, preferata bolnavului Iachint, personajul principal, devine luna în care el ajunge la spital, sleit de maladia îngrozitoare.

Şi onomastica personajelor este aleasă cu grijă de către romancieră.

Frazele sunt scurte, eliptice, esenţializate şi e normal. Nu încap descrieri şi parafraze într-un jurnal în care vrei să comunici cât mai succint, mărturia ta de viaţă şi de moarte. Cu excepţia amintirilor din tinereţe, din porturile lumii pe unde a colindat Iachint şi a iubirilor sale pasionale, episoade transpuse în vers liber. Amintirile sunt tăiate aproape brutal de punctul care pune capăt oricărei visări, deşi Iachint este un visător, cu precădere în ultima perioadă a vieţii sale, pentru că, spune el, atât i-a mai rămas: „*Visător, da. Visez în culori. Vii. Cum n-am visat în toată viaţa mea. Asta poate unde mi-a mai rămas doar visul. Închis între pleoapele mele. În cercul concentraţionar al ochiului meu. În somnul meu captiv. În îngustimea, sau, poate, lărgimea sufletului meu. Între cei patru pereţi ai odăii*".

Din singurătatea camerei de spital, aproape tot timpul, năvălesc amintirile:

„Nopţi la rând, amintirile îmi treieră firea, fac din sufletul meu arie, îmi cutreieră imaginaţia".

Desigur, nu lipsesc din ele, tablourile idilice reprezentând o vale luminoasă şi o fântână bătrânească, reflex al setei pârjolitoare datorate bolii.

Jurnalul îi prilejuieşte lui Iachint scurte reflecţii personale despre viaţă şi despre moarte, amintindu-i de mama lui defunctă, şi chiar despre rostul omului pe pământ:

„Rostul nostru nu e doar să ne croim un făgaş de supravieţuire, ci să-i ajutăm şi pe alţii, altfel decât noi, să supravieţuiască. Dumnezeu aşa a creat lumea: oamenii să fie dependenţi unii de alţii. La fel şi restul fiinţelor: dependente unele de altele. O infrastructură".

Consideraţii despre sinucigaşi sunt în măsură să dezvăluie concepţia lui Iachint asupra vieţii: *„Sinucigaşul poate avea şansa de a supravieţui... Încearcă să se învrednicească să vadă Lumina. În felul acela, al sinuciderii. Al izbăvirii. Întorcându-se de acolo, poate să decidă însă cu şi mai mare discernământ, dacă Lumina vine de la Dumnezeu şi poate vedea care e calea cea mai dreaptă pentru a ajunge în apropierea Puterii Supreme şi pentru a se pune în ascultarea ei necondiţionată".*

Din banalul cotidian, destul de cenuşiu din momentul bolii, Iachint extrage semnificativul, valoarea vieţii pe care omul nu ştie s-o preţuiască decât atunci când e pe cale s-o piardă. În momentele sale de meditaţie profundă, de detaşare faţă de lumea exterioară pentru a putea privi mai bine în adâncimea vieţii spirituale, acesta face fel de fel de speculaţii asupra ultimelor clipe ale omului. Deşi mai are îndoieli în privinţa existenţei Puterii Divine, el simte o chemare spre aceste lucruri neînţelese până atunci pe deplin. De când e lumea, omul a pendulat între îndoială şi certitudine. Un oarecare examen de conştiinţă îl face să preţuiască şi mai mult lucrurile aproape pierdute, pe care le-ar vrea înapoi, dacă ar fi posibil.

Şi tot boala îi oferă posibilitatea unui autoportret în alb-negru: *„Or, eu eram un munte de om „confecţionat" dintr-un material vulnerabil, uşor atacabil de foc, de frig, de foame, de fandoseală, de fanatism, de fariseism, de farmece, de fatalism, de orgolii fără acoperire, sensibil la flatări, adesea flecar, fluşturatic deseori, franc, fraier când alţii m-au tras des pe sfoară, falnic în alcătuirea mea trupească, filfizon în faţa celor pe care-i consideram inferiori mie, frivol, filistin uneori, însă mereu fidel unor anumite principii, care nu totdeauna mi-au atras simpatii, frei, până la boala asta, destul de des filantrop şi, mai ales, în familie, figurant..."*

În acelaşi timp, Iachint vrea să desluşească sufletul Annei, soţia lui, să vadă cum priveşte ea boala lui.

De fapt, Iachint este măcinat, nu atât de boala în sine, destul de hidoasă şi nesuferită, cât de imposibilitatea de a mai iubi şi de a mai fi iubit, dorinţă trezită în sufletul lui, o dată cu maladia ciudată de care suferă.

Observaţia autoarei este cât se poate de pertinentă. Abia când vrei să-ţi iei rămas bun, dorinţa de a rămâne reînvie...

De fapt, întreaga carte e un prelung monolog interior, întretăiat de dialogul aproape monosilabic cu Anna şi cu doctorul Lage.

Când şi când, amintirile sunt gâtuite de starea de rău a pacientului care revine în prezent, pe patul de spital unde urmează tratamentul cu citostatice. În jurnalul său, Iachint se adresează uneori direct virtualului cititor cu fraze precum: *„v-am mai spus, nu?"* (fraze trecute în paranteze) - luându-l martor şi adresant necunoscut, dar deja familiar pentru că i-a permis să citească rândurile scrise cu greutate, deznădejde şi speranţă. Aşadar, au ceva în comun: jurnalul acesta.

Este uimitor cu câtă luciditate şi francheţe vorbeşte Iachint despre toate acestea, încurajat de filele jurnalului care-l pun la adăpost, cel puţin în prezent, de ochi compătimitori şi de guri care l-ar putea face să se simtă şi mai rău: *„Nu credeam că am să vorbesc despre boală şi despre moartea mea ca despre două cunoscute, care nu-mi sunt deloc simpatice...".*

De-a lungul vremilor s-au scris în literatură cărţi despre boală şi moarte, dar mai frecvent, din prisma celui care asistă la moartea cuiva şi priveşte cum acesta se stinge sub ochii lui/ei. Dar o astfel de descriere amănunţită a bolii şi ravagiilor ei, descrisă cu oarecare autoironie şi puţin cinism, s-a scris mai rar. Scriitorul maghiar Karinthy Frigyes a scris cartea *Călătorie în jurul craniului meu,* în care îşi descria, punct cu punct, apariţia unei tumori pe creier şi operaţia care a urmat. De asemenea, Carson McCullers a scris cartea *Ceasornic fără minutare,* apărută la Editura Univers, în 1978, în colecţia Globus, carte unde autorul descrie boala şi moartea lui G.T.Malone.

Omul învaţă pe propria sa piele ce este durerea, suferinţa, boala şi moartea. Până nu treci prin ele, nu le poţi simţi gustul amar. Adevărata durere, dublată de o tristeţe fără seamăn este pricinuită de faptul că lumea va exista şi după ce el nu va mai fi. Ca şi când n-ar fi fost. Încă în viaţă, el este deja exclus şi toţi îşi văd de rosturile lor, ba chiar cu un soi de uşurare. De aici şi până la uitare mai sunt doar câţiva paşi.

Nimănui nu îi este comod gândul morţii. A spune că nu-ţi pasă este un act de frondă, de bravură. De fapt, fiecăruia îi este foarte frică şi nu-şi poate închipui lumea fără persoana lui.

Consideraţiile Ninei Ceranu, prozatoare de forţă cu un scris viguros despre temele filozofice esenţiale care au frământat omenirea din toate timpurile, sunt universal valabile în privinţa acestor două mari realităţi ale omului: viaţa şi moartea. Ea a ales această temă a conştientizării morţii dintr-o nevoie aproape firească de a-şi insufla curaj, de a fi mai puternică pentru clipa decisivă a confruntării. Multe adevăruri relevă acest roman care ar trebui citit de orice om.

De fapt, jurnalul lui Iachint este alcătuit din scurte învăţăminte despre cum ar trebui să

murim. Că de trăit, oricum nu ştim. Pus în faţa hotarului care desparte viaţa de aici de cea de dincolo, omul poate intra în panică, în depresie, dar niciodată în nepăsare. Omului îi pasă, atâta vreme cât e vorba despre el sau despre ai săi.

Autoarea intră şi în date mai concrete legate de boala lui Iachint, subliniind neajunsurile fizice şi psihice ale bolnavului. Un om îşi povesteşte propria moarte. Cu detaşare. Relatează cu lux de amănunte, cum va fi găsit, prin ce semne va fi identificat, lucrurile care vor fi asupra lui.

Ştim că lumea există şi fără noi. Totul va decurge firesc şi-n absenţa noastră. Cinism? Conştientizare? Realism. Dureros, înfricoşător pentru toţi. Cum poţi vorbi liber despre sfârşit? Cartea aceasta este spaţiul în care poţi să te regăseşti. În care-l regăseşti pe protagonist, pe autoare, în care te vezi şi pe tine, cu ochii altuia, dar care se îngustează dramatic pe zi ce trece şi bolnavul nu mai are nici o speranţă, nici o perspectivă.

Parcurgând filele cărţii, Iachint îţi devine foarte familiar şi ai vrea parcă să-l consolezi, să fii alături de el în cea din urmă încercare. Intri în stările personajului şi suferi o dată cu el. Disperarea de a nu putea face nimic îţi creează o stare de angoasă. Este dovada imensului talent al autoarei care face ca lucrurile să pară veridice, de un realism, crud pe alocuri, dar necesar pentru buna înţelegere a rosturilor omului pe pământ în aspiraţia lui către Cer. Şi dorinţa lui Iachint de a-i fi administrate ultimele Taine, de un preot din ţară, este legitimă.

Stăpânit de un frig interior, Iachint meditează şi scrie în jurnal, consemnând fidel, toate trăirile, asemuindu-şi trupul cu o corabie care se pregăteşte să naufragieze într-un estuar necunoscut, oarecum surprins de ceea ce o să urmeze. Există în carte pasaje de un lirism tulburător, cum e cel în care Iachint rămâne singur, după ce Ana e dusă la spital să facă o operaţie, ori când descrie prima ninsoare din an, aidoma celor din copilărie. Singurătatea, noaptea, slăbiciunea fizică, un cântat al cocoşului în miez de noapte, ca o prevestire, toate acestea îl tulbură şi mai mult. Visător, îndrăgostit de lună şi de misterele ei nebănuite, Iachint este deja resemnat vizavi de ce-o să urmeze.

În sintonie cu sentimentele lui sunt poemele-amintiri din lumea portului de odinioară unde a întâlnit o enigmatică femeie, poeme tulburătoare, un amestec de poezie — tulbure ca şi fluviul — şi proză care alcătuiesc amintirile, poveşti în poveşti sau poveste-n jurnal care nu are neapărat de-a face cu prezentul. Poveşti de dragoste ciudate, cu Petra Luna, o prostituată din port păzită de un om hidos la înfăţişare... Apoi, în alt port, cu Moikeha...

Dar şi realitatea imediată nu se lasă mai prejos şi năvăleşte dureros, trezindu-l din somn, din visare sau din agonie pe Iachint, în reflecţii tulburătoare ce se ivesc din nou în minte: *„Culmea e că niciodată clipa aceea nu ne găseşte gata de drum. (...) Cu credinţa că un uşor siaj tot brăzdează existenţa ta, că, „la bătaie", un banc hulpav al morţii este înşelat de-un roi de plancton, care iese ademenitor, dar se scufundă într-o clipită în apa vieţii noastre."*

Proza autoarei Nina Ceranu are darul de a te purta pe culmile cele mai înalte ale întâmplării de a fi, în confruntarea decisivă cu aceea care se ţine scai de om toată viaţa.

Ion C. ŞTEFAN

Un roman despre proba iubirii

Maria Mona VÂLCEANU, „Ştefan, Simfonia fantastică", Editura *Zodia Fecioarei*, Piteşti, 2017

Maria Mona VÂLCEANU este o scriitoare piteşteancă talentată, care se afirmă tot mai mult în câmpul literaturii române, devenind o prezenţă de nivel naţional, de vocaţia căreia trebuie să ţinem mai mult seama pe viitor, organizatoare pricepută a Simpozionului Naţional "Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri", aflat deja la a noua ediţie. Ea se dovedeşte a fi o permanent îndrăgostită de spiritualitatea complexă a lui Mircea Eliade. Caz aparte, aproape sublim, această prietenie constantă pentru autorul lui *Maitreyi* se reflectă, ca în oglinda albastră a unui lac de munte, şi în propriile sale romane, aşa cum ni se arată şi în recenta apariţie *ŞTEFAN, Simfonia fantastică* – din care deducem cu uşurinţă că numele personajului, cât şi atmosfera de dragoste, reflectate prin îmbinarea dintre real şi imaginar, aparţin, de fapt, spiritualităţii lui Mircea Eliade, aşa cum un ucenic încearcă să zugrăvească peisajele luminozităţii, după modelul şi prin folosirea culorilor maestrului său.

Dar nu este vorba de-o imitaţie, ci de-o colaborare imaginativă în variantă feminină, în această călătorie sentimentală şi romantică, sprijinită pe aripile unei sensibilităţi şi moralităţi de excepţie.

Eroina principală, o încântătoare actriţă fără nume, care se confesează la persoana întâi, cu deplină sinceritate, este admirată de toată lumea, pornind de la colectivul Teatrului Naţional, unde pregăteşte Marele Spectacol, continuând în viaţa socială, înconjurată de mari personalităţi: senatori, conţi şi chiar Preşedintele – un titlu abstract, fără un nume concret, dar cu atât mai prezent în acţiune.

Astfel, ea are capacitatea de a trăi în dublu: adică visează cu ochii deschişi la întâlnirile cu un iubit ideal – şi trăieşte senzual, în timpul somnului, pe treptele ascendente ale unei împliniri dorite, dar mereu aşteptată.

Are un soţ blând şi bun, care se dovedeşte un protector constant al capriciosei actriţe, fiind gata s-o ajute şi scoţând-o din orice încurcătură.

Ca o mare prinţesă a spritului, ea are şi un paj prieten, Puiu, un actor tânăr, din care vrea să facă o celebritate, dar aflat, deocamdată, pe planul doi – confident şi iniţiator al unor acţiuni la teatru, coleg bun la toate, persoana asupra căreia se revarsă uneori capriciile ei; alteori cel pe care-l însărcinează cu unele corvezi incomode.

Dar parcă cei doi n-ar fi îndeajuns pentru excepţionala artistă, care se străduieşte mereu să rămână în limitele moralităţii, deşi aparenţele sunt altele, chemată în anturajul Preşedintelui, la diferite congrese la Paris ori Chişinău, la întruniri oficiale, fiindcă în viaţa ei apare deodată Doctorul Salo Ştefan, voinic, frumos, prestigios asemenea unui conte rus, personaj simptomatic, de-o fascinaţia aparte, singurul pentru care actriţa face o mare pasiune.

În desfăşurarea acţiunii mai întâlnim o bună prietenă, doctoriţa Elena, căreia eroina principală îi mărturiseşte dragostea ei pentru Ştefan şi o roagă s-o însoţească la diferitele lor întâlniri secrete şi fugare.

Romanul Mariei Mona Vâlceanu este construit în formă piramidală, până la cele şapte împliniri ale iubirii sublime, dintre care ea n-a urcat, deocamdată, decât patru – atât prin trăiri şi sensibilitate, cât şi prin faptele povestite voalat de autoare, uneori împlinite doar pe jumătate, dar cu atât mai tensionate. Apariţiile de excepţie ale vestitului medic, care se încadrează cu eleganţă în lumea tumultoasă a capitalei, sosit dintr-un colţ de ţară, unde se ocupă de vindecarea bolnavilor pe căi terapeutice şi spirituale, prin aplicarea unor metode de antroposofie, pe care actriţa se străduieşte să le descifreze prin studii ale filosofului Rudolf Steiner. Apoi, o întâlnire neprevăzută, la o recepţie a Preşedintelui; dragoste la prima vedere, dar cu atât mai specială. Urmează alte ondulaţii între Teatrul Naţional din Bucureşti şi diferite locuri pitoreşti din ţară, unde actriţa, în rol de regizoare, caută un loc potrivit pentru Marele Spectacol; mânăstiri şi castele, pentru reuniuni de taină şi lux; plimbări romantice pe malul mării – şi tot astfel alunecări între realitate şi vis, fulguiri afective ori schimbări de cadru neaşteptate. Nu-ţi mai dai seama cât este real şi cât imaginat în proza Marei Mona Vâlcenau.

Ca participant la câteva Simpozioane Naţionale „Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri", mi se pare că scrisul ei încearcă o *reîntoarcere* în timpul şi concepţia lui Mircea Eliade, din câteva lucrări ale sale, pe care prozatoarea din Piteşti încearcă să le reînvie măcar parţial.

De fapt, în „Cuvânt către cititor", autoarea ne mărturiseşte: "Ca şi pictoriţa fără nume din romanul *Egor*, actriţa fără nume din această carte trece o probă de foc: proba iubirii. Iubirea este cea mai puternică forţă din Univers, necontrolată încă de om. Suntem dotaţi fiecare cu un mic generator de iubire. Cei doi bărbaţi, Egor şi Ştefan, poartă numele şi armele personajelor din cărţile lui Mircea Eliade. Cel înţelept va înţelege" (p. 5).

Mi s-a părut, uneori că Maria Mona Vâlceanu ne povesteşte (se repovesteşte) unele dialoguri şi activităţi de ale noastre – de la acest simpozion, despre un doctor vestit, pe care l-am cunoscut – făcând o minunată transpunere a faptelor de-acum în lumea fantastică de odinioară a lui Mircea Eliade, în aşa fel încât nimic nu mai poate fi elucidat sub privirile prezentului. O restructurare măiestrită a trecutului, o fixare a prezentului pe anumite pânze luminaose din operele lui Mircea Eliade, pentru a fi reflectate în adevăratele lor lumini, aşa cum autorul *Istoriei religiilor* le-a gândit iniţial, pentru cei care vor citi şi acest roman al Mariei Mona Vâlcenu. Autoarea nu narează ceea ce deja ştim sau ne imaginăm, ci ne proiectează faptele într-o precepţie nouă, purtându-ne pe meleaguri deja intuite din lucrările maestrului său, ne prezintă activităţi ceremonioase, cu oameni de aleasă cultură, într-o continuă reluare şi retrăire. Visează Maria Mona Vâlceanu o altă realitate sau ne proiectează o lume miraculoasă, pe care noi o putem citi în cărţile ambilor autori?

Oricum, totul devine fascinant, în afara întrebărilor unor curioşi. Dacă naratoarea a iubit cu adevărat un doctor, chiar mai înainte de a-şi da frâu liber sentimentelor, într-o societate intelectuală selectă.

Cât este real şi cât transfigurat ? Cât a trăit autoarea şi cât şi-a imaginat pentru cea de a doua trăire, cea din vis? Cât povesteşte de la sine şi cât transferă din atmosfera specifică lui Mircea Eliade?

Eroii săi mi-au trecut uneori prin dreptul ferestrei sufletului, în astfel de amplificări şi străluciri, încât abia mai poposesc peste paginile lui Mircea Eliade, el însuşi părând un iubit idel al autoarei.

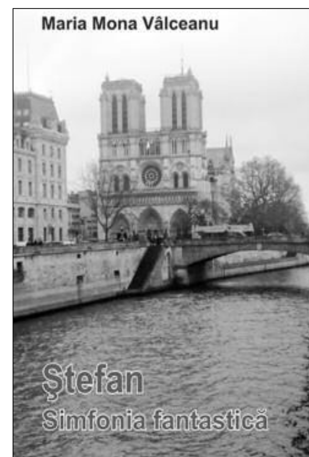
După parcurgerea celor aproape 250 de pagini ale romanului său, rămân, cum se spune popular, cu sufletul la gură, aflat într-o mare transfigurare, pe care o voiam împlinită, dincolo de convenienţe şi păcat – dar care n-a avut loc: vestitul medic-erou era căsătorit şi voia să vină la Marele Spectacol al actriţei naratoare şi regizoare, însoţit de doamna sa (o altă doamnă decât cea care îl dorea cu atâta patimă!).

Cortina cade pe neaşteptate, dar nu cortina de la Teatrul Naţional, ci cortina grea a vieţii despărţitoare de destine, în spatele căreia alte fapte deosebite se vor întâmpla în romanele viitoare ale Mariei Mona Vâlcenau.

Mi-e teamă că vom deveni prizonierii spirituali ai acestei doamne artiste energice, asemenea unui general de suflete, conducându-ne spre o lume a înaltelor idealuri. Nu ştiu dacă autoarea şi-a propus acest scop, dacă s-a povestit pe sine, în variantă feminină a lui Mircea Eliade, dar înţeleg că a reuşit.

...numele personajului, cât şi atmosfera de dragoste, reflectate prin îmbinarea dintre real şi imaginar, aparţin, de fapt, spiritualităţii lui Mircea Eliade, aşa cum un ucenic încearcă să zugrăvească peisajele luminozităţii, după modelul şi prin folosirea culorilor maestrului său.

Dar nu este vorba de-o imitaţie, ci de-o colaborare imaginativă în variantă feminină, în această călătorie sentimentală şi romantică, sprijinită pe aripile unei sensibilităţi şi moralităţi de excepţie.

litere

Adelina Sorescu

Un om din Est

Pasiunea lui Willy pentru cerbi oglindește, în registru parodic, pasiunea lui Nelu pentru femei. Cei doi vânează cu asiduitate premiul cel mare; stau la pândă, pun la punct strategia și atacă.

Activitatea lui Ioan Groșan pune în evidență un spirit polivalent, care s-a aventurat în proză, dramaturgie și publicistică. Și aventura s-a dovedit una excepțională! Pe plan literar, se face remarcat prin scrieri care au, preponderent, în centrul lor omul captiv într-o realitate mediocră ori însăși magia scrisului. Opera sa cuprinde volumul de povestiri și nuvele, *Caravana cinematografică* (1985, Premiul pentru Debut al Uniunii Scriitorilor din România), *Trenul de noapte* (1989), *Școala ludică* (1990), *Planeta mediocrilor* (ed. I, 1991; ed. a II-a, 2002; ed. a III-a, Polirom, 2008), *O sută de ani de zile la Porțile Orientului* (ed. a IV-a, Polirom, 2012), *Jurnal de bordel* (1994), *Jurnal de Cotroceni* (1998), *Județul Vaslui în NATO* (2002), *Un om din Est* (Tracus Arte, 2010). Umorul ce reiese dintr-un joc al mediocrității în care măștile se schimbă neîncetat este o trăsătură ce străbate scrierile sale.

Un om din Est (vol. 1) este chiar romanul unui... om din Est. Între o sticlă de șampanie și o partidă de amor, Nelu Cucerzan (poreclit Nelu Sanepidu'), ajuns la 30 ani, privește retrospectiv asupra existenței sale mediocre. Ziua lui de naștere îl face să-și pună câteva întrebări și să se privească atent pe el însuși, astfel încât să găsească un sens gândurilor și faptelor sale. Profesor de limba română la o școală dintr-un orășel de provincie, autor de recenzii pentru diverse reviste literare, ajunge la concluzia tristă că nu are nicio vocație reală. Visează să devină un prozator cunoscut, însă nu face prea mare lucru în această direcție. Fie că îi lipsește tragerea de inimă, fie că nu are încredere suficientă în talentul său și traversează o criză de identitate, Nelu nu reușește să-și mobilizeze energia în realizarea visului său. El își ocupă timpul cu amoruri pasagere, care nu îl împlinesc sufletește. Pentru el, a cuceri femeia este o modalitate de afirmare a propriei valori. În realitate, nu face decât să fugă haotic, fără a înțelege măcar ce se petrece cu el. Și iată unde se ajunge: ziua de naștere o petrece *singur cu visele, cu gândurile, cu cărțile sale.* Un eveniment animă acțiunea și pare să scoată personajul

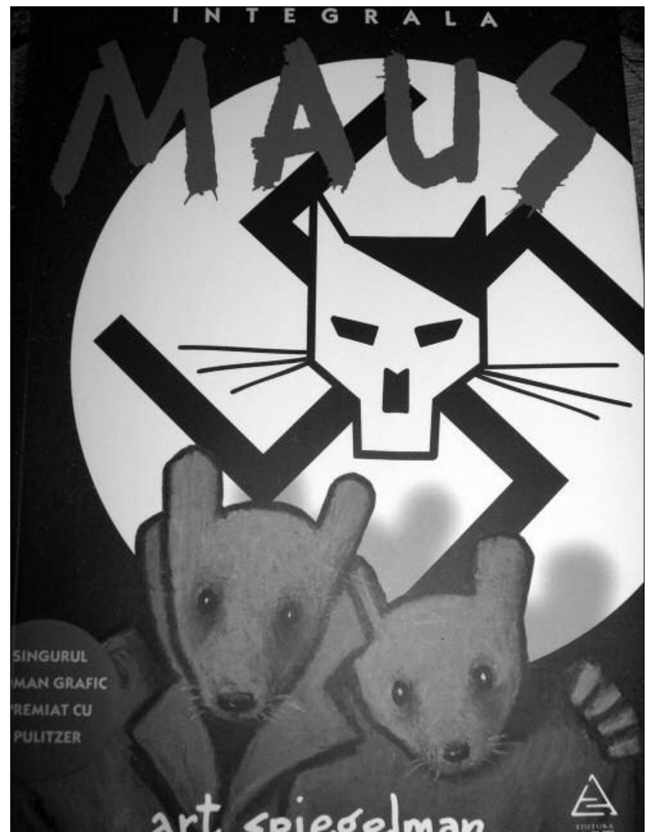
din starea de letargie, de rău existențial aproape: vederea unei femei care ieșea dintr-un bloc vecin a fost pentru Nelu ca o revelație.

Misterul femeii necunoscute îl atrage pe Nelu într-o căutare a eternului feminin – expresie a autenticității locului. Pentru el, a poseda femeia înseamnă a-și însuși (clandestin) esența locului respectiv. Căutarea sa începe din Făurei (Saveta), continuă cu Sighișoara (Annelise), Costinești (Ada), București (Mariana B.), Zalău (Tița Pop), București (N.R.M., Liliana D.). Fiecare oraș se identifică, în jurnalul de călătorie al lui Nelu, cu o femeie pe care a cucerit-o. Am putea spune că el nu călătorește, în sensul parabolic sau filosofic al ideii, ci face o *submersiune în lumea tăcută a plăcerii.* Paradoxal, femeia a cărei apariție fugară l-a mobilizat avea să vină cu serviciul chiar în școala în care preda Nelu. Vianda, tânără absolventă a Facultății de Medicină, va aprinde o pasiune fulgerătoare în sufletul lui Nelu, care, pentru prima dată în viață, are impresia că a întâlnit femeia perfectă. Descrierea acesteia este puternic marcată de senzualitate: *Vianda era, vedea toată lumea, de o rară frumusețe senzuală, o apariție după care întorceai nu numai capul, ci-ți venea să dai înapoi și timpul inutil în care n-ai cunoscut-o. Nu-i stătea bine supărată, încruntată, dar când zâmbea, pe chip îi apărea o lumină asemenea celei ce se ivește brusc printr-o spărtură celestă în niște nori Nimbus.* Prozatorul plusează pe acest aspect al frumuseții feminine duse până la perfecțiune astfel încât aparența este aceea a unei iubiri adevărate ce se naște între Vianda și Nelu. În realitate, miza nu depășește limita mediocrei plăceri.

Evenimentele sunt intercalate, astfel încât acțiunea urmărește să atingă mai multe aspecte ale existenței. Celelalte personaje, Iuliu Borna (colegul și bunul prieten al lui Nelu), inginerul silvic Willy Schuster, profesorul de biologie Grigore Samsaru sunt animate de dorințe sau ambiții pe care nu reușesc întotdeauna să le înfăptuiască. Borna tot scrie la un roman de succes, Willy vânează un exemplar rar de cerb, Grigore vrea să intre în Partid. Asupra tuturor planează aura mediocrității, sub semnul ratării profesionale și personale.

Pasiunea lui Willy pentru cerbi oglindește, în registru parodic, pasiunea lui Nelu pentru femei. Cei doi vânează cu asiduitate premiul cel mare; stau la pândă, pun la punct strategia și atacă. Nelu nu se mulțumește cu orice femeie, iar Willy nu caută un cerb oarecare. În aceeași notă comică, am putea afirma că Nelu are mai mult succes la „vânătoare". Urmându-și intuiția și pasiunea, Willy reușește să mobilizeze o întreagă echipă care pornește la vânătoare. În ciuda petrecerii fastuoase, mediocritatea persistă întrucât trofeul nu a fost cel așteptat. Aparențele maschează, prin discursuri laudative și voie bună, adevărul. Tovarășii prezenți la ospăț dau o mare amploare evenimentului. În realitate, situația s-ar rezuma la o banală partidă de vânătoare.

Scrierea nu este deloc monotonă deoarece personajele se află într-o continuă căutare a sensului propriei existențe. Nu lipsesc aluziile la contextul social-politic, nici întâmplările pline de umor sau ironie. Un student înțelegea participarea sa la *celebra acțiune națională* prin valorificarea unor ziare vechi; *cu banii câștigați, trecea la cofetăria de vizavi și-și umplea geanta cu cremșnituri.* Astfel, el respecta ideea proclamată la marile cuvântări: *Cei trei R: Recuperare, Revalorificare, Refolosire.* Într-un alt moment al scrierii, ironia este cea care marchează ideile, prozatorul apelând la comparație: *Natura, ca o imensă, ca o și mai imensă Uniune Sovietică, plină de organizații de bază hotărâte, ferme, decise să-și urmeze neabătute calea: organizația de bază a berzelor, organizația de bază a harnicilor popândăi, organizația de bază a fluturilor polenizatori, a șacalilor curățitori, a ciocănitorilor fruntașe pe*

ramură, a sticleților multicolori și brav cântători, a furnicilor stahanoviste, a gorilelor africane – avangarda regnului animal, a mușchilor, lichenilor, a florilor de colț - oho, sute, mii, milioane de organizații de bază formând dulcea dictatură a naturii în care ne naștem, în care trăim și la sânul nevăzut al căreia, cu cugetul împăcat, cu sentimentul datoriei împlinite, ne-ntoarcem cu toții la un moment dat.

Un incident plin de umor este amintit în repetate rânduri pe parcursul romanului, îngroșând ideea de grotesc: *(...) chiar la începutul anului școlar, un strigăt disperat dinspre WC-ul profesorilor, care avea ială, alertase elevii de serviciu din curte. (...) pe locul unde orice cadru didactic în poziția obligatorie a gânditorului ar fi trebuit să-și pună tălpile, se căsca în scânduri o gaură, iar prin gaură elevii zăriră stupefiați în fosa de ciment cine știe de când negolită pe însăși tovarășa directoare zbătându-se să se ridice din ignobila materie (...).* Acest tablou caricatural este ca o replică comică la haosul și înjosirea în care plăcerile și patimile pot atrage un om, limitându-l în mediocritate.

Finalul romanului pune în oglinda trădării pe cei doi buni prieteni, Nelu și Borna. Cauza este tot mediocritatea animată de patimă și orgoliu, astfel încât orice sentiment de prietenie sau afecțiune este anulat. Ioan Groșan reușește să surprindă foarte bine acest aspect, venind mereu în sprijinul ideii cu o altă aventură care mai spune ceva despre om și vulnerabilitățile sale. Modul în care romancierul intercalează secvențele din jurnalul intim al lui Nelu în cursul acțiunii dovedește o tehnică bazată pe dinamism și jocul dintre aparență și esență. Într-o existență imperfectă, omului nu îi rămâne decât alegerea între a lupta sau a se complace, între a vâna excepționalul ori a deveni un vânat al mediocrității.

Răzvan Nicula – Abisuri
(Ed. Tracus Arte, 2017)

Răzvan Nicula a publicat până în prezent două romane: *Nevermore sau incursiune pe drumul spre niciodată* (2009), *Pedeapsa cerului* (2014); un volum de proză scurtă şi eseuri *Din gândurile nopţii* (2015) şi o carte de versuri *Uitarea de mine* (Ed. Tracus Arte, 2017). Volumul de nuvele *Abisuri* (Ed. Tracus Arte, 2017) este al patrulea volum de proză al autorului pe care îl comentăm în continuare.

După cum ne arată şi titlul, volumul ne surprinde cu texte relevante pentru răscolirea profunzimilor conştiinţei. Toate cele cinci nuvele se sfârşesc prin moartea actanţilor. Maestrul coşmarurilor este Edgar Allan Poe, binecunoscut lui Răzvan Nicula din romanul de debut şi din moment ce ne spune acum că norii acoperind stelele parcă trăgeu peste pământ o lespede de mormânt. Răzvan Nicula ne obişnuise cu tensiunea şi dramatismul prozelor sale încă din romanul *Pedeapsa cerului*, având un erou care se transforma în lup în unele nopţi cu lună plină, ucigând oamenii cu care se întâlnea.

Dar să trecem la analiza nuvelelor din volumul *Abisuri*.

După părerera mea, un scriitor se poate situa în aparenţă, esenţă sau în imaginar. Există desigur şi stadii intermediare. Răzvan Nicula mi se pare un caz aparte situat în apropierea prozei fantastice dar imaginarul său e impregnat de esenţă. El porneşte de la aparenţă şi ajunge la imaginarul esenţializat. Să exemplificăm.

Felix Lugg trăieşte o banală zi de naştere care chiar îl inervează. Suntem în aparenţă. Apoi, noaptea este răpit de personajele romanelor sale. Suntem în imaginar. Se lasă convins că fiecare personaj moare la fiecare lectură a cărţii. Cu imaginarul intrăm în esenţă. Ca atare îşi distruge cărţile şi se sinucide.

Paul Dagda, un pictor recunoscut duce o viaţă mondenă, nemaicreind nimic de ani de zile. Suntem în aparenţă. Deodată îşi pierde percepţia culorilor şi totul îi apare gri. Sărim în imaginar. Enervându-se, loveşte cu pumul în zid şi sângele este de culoare roşie. Acum conştientizează că posedă culorile în sine însuşi. Motiv esenţial. Pictorul se va cresta cu cuţitul, până va realiza capodopera cu sângele colorat al diferitelor zone ale corpului pe care le sfâşie sinucigându-se. Motivul este sacrificiul artistului pe altarul creaţiei.

Algos Lagna se îndrăgosteşte de Zaria, motiv absolut banal. Numai că el, cuprins de gelozie, o blestemă să moară, lucru ce se şi întâmplă. Vrea să o readucă la viaţă dar nu reuşeşte. Alunecăm într-un univers magic ca cel sudamerican. La morgă ajunge altă moartă care semăna perfect cu Zaria pe care o trezeşte la viaţă, imaginar pur. Actantul însă moare de infarct.

În sfârşit, o halucinantă poveste erotică o trăieşte cercetătorul *Florian Volupto* care sfârşeşte sfâşiat de amanta care se dovedeşte a fi mitologica Lilith transformată în diavol cu gheare şi coadă şi care îi va scote costa din piept ca răzbunare că Dumnezeu a creat-o din acest os pe Eva. Lilith, duşmanca geloasă a Evei, se revoltă împotriva infidelităţii lui Florian.

Celelalte nuvele nu le mai povestim, lăsăm cititorilor plăcerea de a le descifra înţelesurile.

În conluzie povestirile sunt dramatice, autorul ştie să imagineze teme captivante şi să conducă cu mână sigură personajele. Grozăviile povestite se descarcă de tragism prin efectul catharctic al dezvăluirii.

Autorul se dovedeşte maestru în descoperirea unor subiecte impresionante în care fantezia decurge pe nesimţite din cotidian. Temele acestea funerare pot fi considerate neoromantice şi impregnate de expresionism. Nuvelele respectă momentele epice, clasice. Unitatea compoziţională vădeşte că autorul posedă tehnica povestirii ca un prestidigitator. Ne aşteptăm de la acest povestitor la surprize mari.

LUCIAN GRUIA

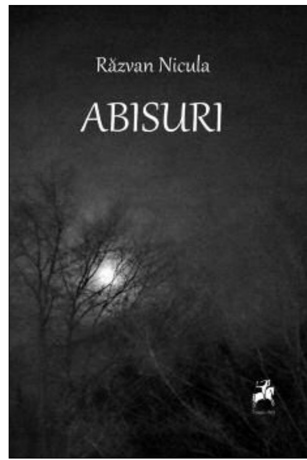
Dirijorul de fosă. Studiu de caz personal

Aş începe spunând că protagonistul povestirii (şi semnatarul ei) este dirijor la un teatru liric ce va sărbatori în curând şase decenii de la înfiinţare. Povestea lui, ca a oricărui alt dirijor, începe odată cu studiul artei dirijorale în Conservator. Acolo, călăuzit de un profesor cu experienţă şi renume, tânărul ucenic face primii paşi pe cărările întortocheate ale muzicii simfonice. Cu gândul la Karajan, Celibidache, Bernstein sau alţi zei ai baghetei, anii facultăţii trec, aducând un bagaj mai mult sau mai puţin bogat de lucrări din domeniu. Surpriza apare în ultimul an de facultate. Când maestrul îndrumător îşi aduce aminte de un gen în ochii multora perimat: *opera*. Dacă nu mă-nşel, întâia operă studiată a fost „La Traviata”, de Verdi. La prima vedere, partitura arăta destul de consistentă, fiind comparabilă cu o simfonie de Mahler sau Bruckner şi prezentând o oarece atracţie. Dar, după o primă lecturare, dezamăgire! Profunzime bruckneriană? Nici pomeneală! Expresia directă a sentimentelor specifice muzicii de operă se releva la fiece pas. Francheţe sau lejeritate frivolă (comparativ cu abstractul simfonic)? Apoi, a apărut „Rigoletto”. În mintea mea, altă trăznaie verdiană. Neînţelegând eu atunci prea bine aceste incursiuni ale profului nostru în lumea operei...

Soarta a făcut ca, după terminarea studiilor, postul de dirijor de filarmonică să nu fie disponibil nicăieri în ţară. Astfel că, mai de voie, mai de nevoie m-am trezit lucrând (temporar, mi-am zis) ca dirijor de fosă într-un teatru liric. Toţi colegii cu care mă întâlneam ulterior îmi spuneau că sunt norocos de vreme ce mi-am găsit un loc de muncă. Dar, vai, din fosă, lucrurile se văd altfel. Fiind foarte greu pentru cineva pregătit ca *jucător* să se trezească peste noapte *arbitru*. De fapt, în fosa teatrului începi o nouă şcoală. Înveţi că rezultatul şi, implicit, succesul final nu depind doar de tine. Ci de munca în echipă, de aportul fiecărui colectiv implicat (orchestră, cor, balet, maşinişti) sau al fiecărui individ în parte (solist, maestru de cor, scenograf, regizor). Mai înveţi să simţi bucuria reuşitei spectacolului când protagonistul serii, solistul vocal, cu ochii înlăcrimaţi de freamătul aplauzelor, coboară privirea spre tine, cel din fosă. Care l-ai susţinut ori de câte ori a fost cazul, în beneficiul global. Am învăţat să fiu în slujba binelui comun, lăsând la o parte multe din ideile mele pentru a face loc ideilor celorlalţi. Am învăţat că nu dirijorul este centrul atenţiei publicului de operă, ci scena. Şi povestea ce se petrece pe scenă, cu eroii săi vizibili (solişti, cor, balet). Dirijorul şi orchestra nefiind la vedere. Fosa devine interesantă abia la pauză, când priviri curioase caută a identifica făuritorii magmei sonore instrumentale, fără de care ceea ce se întâmplă pe scenă n-ar fi posibil. Toate acestea nu le cunoşti dinainte şi îmi dau seama acum, după aproape douăzeci de ani în fosă, că dirijorul de operă nu se făureşte în conservatoare, ci în cabinele de repetiţii şi, evident, în spectacolele teatrelor de profil...

Închei povestea cu un gând pentru dirijorii tineri care bat la porţile afirmării: opera e precum un orologiu. Cadranul ceasului, cu limbile şi orele, reprezintă scena. Mecanismul din spatele cadranului, ascuns privirii, reprezintă sălaşul dirijorului, alături, desigur, de alte compartimente şi ele invizibile. Aşa că celor cu vise de glorie muzicală la pupitrul orchestrelor simfonice le sugerez măcar un scurt popas pe scenele lirice, pentru a se adăpa, benefic, din smerenie şi iubire...

MIRCEA HOLIARTOC

Carte nouă

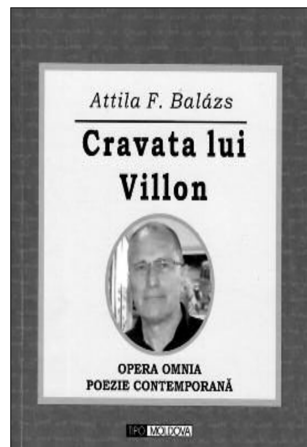
Geo Galetaru – *Fericirea ca o dimineaţă ploioasă* (*Limes*, 2016)

Geo Galetaru este autorul a peste 20 de cărţi de poezie. Din câte i-am citit eu până acum, aceasta mi se pare cea mai bună, când autorul a prins o perioadă de inspiraţie maximă. Titlul volumului este unul anunţând o poezie de notaţie, una a cotidianului. Şi până la un moment dat, chiar este aşa, dar poetul cu experienţă care e nu se opreşte aci, el are acces la metafizică, are viziune, e un bun „imagist”: „ce să fac/stau în calea trenului/împart indulgenţe piticilor verzi/harababură în destin/plecări şi mici sarcasme/dar aici e bine/împărţim lumea în două/împărţim şi pâinea/respiraţia e un pod/pe care trece inima/la braţ cu tăcerea”. Dar de cele mai multe ori, poetul abstractizează discursul liric, fără a face însă poezia ermetică, de neînţeles: „cineva se strecoară în zile, cineva duce/amiaza fiarei pe tălpi,/când vine un anotimp precar, ne ascundem/şi ascultăm vocea hipnotică/a cuiva nevăzut, toate se petrec în somn,/acolo urcă şi coboară întâmplările/ca nişte păsări cuminţi, cu aripi/însângerate, doar respiraţia/mai caută un rest de noapte/în care să-şi spele neputinţa”. Formatul restrâns al rubricii ne reţine să cităm mai pe larg din această carte de referinţă în creaţia poetică a lui Geo Galetaru.

Attila F. Balazs – *Cravata lui Villon* (Tipo Moldova, Colecţia OPERA OMNIA), traducere din limba maghiară de Ildiko Gabos & Şerban Foarţă

Născut la Târgu Mureş, cu studii liceale la Ditrău şi de teologie romano-catolică Alba Iulia, fiind păpuşar la Târgu Mureş şi bibliotecar la Miercurea Ciuc, din 1989 poetul trăieşte la Bratislava, unde este redactor de revistă, editor şi traducător. Poezia aceasta este una elaborată, programatică, concentrată până aproape de hai-ku: „scrisorile de dragoste/primite zilnic/nu au expeditor”. Sau parabole, ca această *Poveste*: „au venit au adunat/clopotele/din ele-au făcut tunuri//au adus apoi clopote/făcute din tunuri/le-au pus în turnurile taciturne//au revenit au adunat/clopotele//au uitat să le mai toarne/iarăşi –”. În prefaţă, Gheorghe Grigurcu relevă că „poetul maghiar înţelege a respecta o disciplină a textului care-l fereşte de elementele străine bunei sale condiţii, aşa cum un stil de viaţă monahal purifică sufletul. O (aproape) asceză scriptică îl distinge. Figura morală pe care ne-o înfăţişează e una dificilă, crispată, renunţând nu doar la spectaculos ci şi la sonoritate”. Avem de a face cu o antologie adevărată, definitorie pentru poezia poetului româno-slovac de limbă maghiară.

Jim Kacian – *Haiku & Monoku*, traducere în română de Olimpia Iacob/Mircea Petean – *Haiku şi poeme taoiste* (*Limes*, 2016), traducere în engleză: Jim Kacian şi Olimpia Iacob

O carte cu doi autori. Jim Kacian este fondatorul şi preşedintele Fundaţiei de Haiku, editor şi autor a peste douăzeci de cărţi de poezie, în special de haiku. Haiku-urile acestuia sunt construite, ca la originile genului la japonezi: „o ultimă scânteiere a soarelui la fiecare/piatră funerară şlefuită” sau: „soare tomnatic pieziş/câmpul prea mic să-mi ţină/umbra”.

Mircea Petean este cunoscutul poet, prozator, eseist, editor de la Cluj. Partea lui de carte cuprinde *7 variaţiuni pe tema cascadei* şi *7 variaţiuni pe tema umbrei* plus câteva poeme taoiste. Tot pe câte o imagine sunt construite şi haiku-urile lui Petean: „un peşte? O, nu!/doar vântul/agită apa bălţii...” din primul ciclu sau: „umbra primei zile/peste urmele înfrăţite/ale paşilor tăi şi ai necunoscutei”. O carte aparte, un joc serios, o carte de colecţie.

DAD

cronici

Aurel Sibiceanu

O dată pe săptămână mergeam la Tata, mergeam pe jos, agale ori la pas săltat, priveam fețele oamenilor, copacii, casele vechi și fetele care crescuseră pe nesimțite, cu genunchii iviți de sub fustele uniformelor din ce în ce mai scurte, moda mini nu le ocolea nici pe ele, nici pe tinerele noastre profesoare, toate aflate în primii ani de căsătorie, cei mai frumoși – erau generoase și parcă aduceau la școală ceva din bogăția nopților lor erotice.

TATA (IV)

APELE SABINEI

În dreptul Gării de Nord ne-am despărțit. Tata a apucat-o spre biroul aflat dincolo de șinele de cale ferată, cu mers legănat, să doarmă, nu înainte de a mai fuma câteva țigări. Eu mi-am continuat drumul, gândindu-mă, nu fără oarece îngrijorare, la ce va fi crezut el cu adevărat, în realitatea lui lăuntrică, despre ce a văzut la cenaclu. Era dureros faptul că nu vedea cu ochi buni pasiunea mea pentru literatură. Acum, când scriu aceste rânduri, mi-amintesc, cu o claritate nesperată, vizitele pe care i le făcusem la birou, în ultimul an de școală. Anul doi fusesem tot la gazdă, dar în oraș; tata mă luase din Golești, considera că naveta zilnică se făcea vinovată de notele mele slabe. În anul 3 aveam 18 ani neîmpliniți, eram în anul terminal, scăpasem de „teroarea" băieților din anii mai mari, așa că mă mutasem în cămin, spunându-i tatălui că a învăța într-un amfiteatru îmi oferea prilejul să solicit sprijinul colegilor mai răsăriți la carte. În fapt, pe mine mă convinseseră fetele, acestea crescuseră și rătăceau toate într-un zâmbet misterios, deschizându-mi ochii spre un alt tărâm! Mai toți băieții „vorbeam" sau flirtam cu câte o fată; deși ne vedeam seara, prin amfiteatrul în care ne făceam temele, ne trimiteam scurte epistole, în care le spuneam că vom crăpa de dorul lor, le mărturiseam admirația și le sugeram că ele-s totul pentru noi! După cum aveam să aflu mai târziu, aceasta era o practică veche în liceele și școlile profesionale românești, elevii o preluau unii de la alții și o duceau mai departe, fiecare după cum îl țineau puterile narative, capitol la care eu stăteam foarte bine, fapt pentru care eram solicitat de colegi, contra cost, să le clădesc o imagine epistolară strașnică! Pentru inspirație, colegii îmi împrumutau pozele iubitelor lor, erau poze micuțe, alb-negru sau sepia, cu marginile zimțate. Nu știam altceva despre fetele cărora le scriam, în numele amicilor, dar aveam să le intuiesc pe măsură ce ele răspundeau rândurilor mele. A fost ca un joc straniu, ca și cum aș fi avut multe iubite. Doi colegi chiar s-au căsătorit cu fetele cărora eu le-am scris și, pesemne, nici azi nu vor fi știind cine este adevăratul autor al epistolelor amoroase. Pentru o epistolă „normală" percepeam 2-3 lei, pentru una mai complexă, cu iz de suferință a „Tânărului Werther", prețul era de 5 lei! Cum tata era zgârcit în a-mi da bani de buzunar, acest mic venit (dar sigur) mi-a prins taman bine, cu el am început să-mi agonisesc prima bibliotecă. Librăriile, bine aprovizionate atunci, și anticariatul Doamnei Nicolau îmi erau familiare încă din primul an de școală. În al treilea an, deși eram „intern", ieșitul în oraș, numai în baza unui bilet de voie, aprobat de diriginte ori de pedagog, pentru mine nu era o problemă, toți portarii știau că sunt la gazdă și nu eram oprit la poartă, ieșeam din școală aproape zilnic, cutreieram librăriile, anticariatul și vizionam toate filmele care rulau la cele cinci cinematografe din orașul nostru. În acea vreme m-am împrietenit cu librăresele, fete deștepte și tinere. Împreună cu poetul Ion Cincă mergeam, joia, la cenaclu. Fix la ora 19,40 îmi arăta ceasul, era semnul că trebuie să merg la internat înainte de ora 20, să nu ratez intrarea legală pe poartă, sub pretext că trebuie să iau o carte de la un coleg intern. La o azvârlitură de băț de școală locuia poetul Octav Pârvulescu, peste gardul cantinei locuia Tedi Georgescu, despre care am vorbit, omul care era o istorie vie a Piteștilor și frumuseților lui de altădată...

Piteștii în 1972. Undeva, la parterul caselor din dreapta, erau Anticariatul și un magazin de păsări exotice și pești. Mă cam uita Dumnezeu în Anticariat și Doamna Nicolau, îmi zicea: „Vezi, că întârzii la școală!" Plecam, dar dădeam de păsărelele colorate și iar mă uita Dumnezeu! Apoi am descoperit fetele și o vreme n-am mai văzut nimic! M-am trezit când era să rămân corigent la chimie!

Toamna anului 1972 a fost un fel de vară indiană, salcia canadiană și „Mâna Maicii Domnului" se revoltaseră, înfloriseră a doua oară și cotropiseră orașul cu miresme pogorâte din Coasta Raiului. O dată pe săptămână mergeam la Tata, mergeam pe jos, agale ori la pas săltat, priveam fețele oamenilor, copacii, casele vechi și fetele care crescuseră pe nesimțite, cu genunchii iviți de sub fustele uniformelor din ce în ce mai scurte, moda mini nu le ocolea nici pe ele, nici pe tinerele noastre profesoare, toate aflate în primii ani de căsătorie, cei mai frumoși – erau generoase și parcă aduceau la școală ceva din bogăția nopților lor erotice.

Unele fete erau palide și îngândurate, altele erau îmbujorate, aidoma unor îngeri trivializați de dorințele băieților cu priviri obraznice. În drumul spre Tata treceam pe lângă Închisoarea Pitești, moment care mă înfiora; în 1970, Tata îmi spusese, pe când treceam împreună pe lângă odiosul stabiliment: „Când te vei face mai mare, am să-ți spun ce nemernicii s-au petrecut dincolo de aceste ziduri." N-am insistat să aflu, sentimentul că acolo sunt oameni lipsiți de libertate era terifiant. Mai mereu, pe Tata îl găseam în curtea uriașă a bazei de aprovizionare și trebuia să-l aștept cuminte, în birou, pe un scaun capitonat, pe care o secretară mă așeza, atingându-mă ușor cu mâna, pe spate. Apoi, secretara venea cu o chisea cu dulceață, ori șerbet, și un pahar cu apă minerală. Era o femeie puțin sărită de 30 de ani, înaltă, cu rotunjimile discret împlinite, cu ochii verzi și părul tuns la nivelul umerilor. Păpam dulceața cu gesturi lente și simțeam cum roșesc sub privirile ei amuzate. Rareori îmi vorbea, de regulă mă întreba lucruri banale, convenționale. Răspundea la telefoane, cu o voce catifelată, ușor groasă, răsfoia hârtii, se ridica și udă florile puse pe niște piedestale înalte, ridicându-se pe vârfuri, astfel „dăruindu-mi" un tors generos și cambrat. De data asta mi-a zis, aproape poruncitor, dar cu un ton familial, venind spre mine: „Ridică-te, ia să văd cât ai crescut!" M-am ridicat, a venit lângă mine și s-a lipit de mine cu spatele, privindu-mă în ochi, peste umăr. „Acum ești cât mine, se vede treaba că n-ai fost cuminte peste vară!" Simțeam că mă prăbușesc, mirosea amețitor, a plante din alte lumi - peste doar câteva zile avea să-mi spună că folosește numai esențe și uleiuri de paciuli, o plantă din extremul orient. Secretara s-a așezat la biroul ei, a scris ceva pe o coală de hârtie, a împăturit-o și mi-a spus, privindu-mă complice: „Te aștept la mine acasă, peste două săptămâni, să nu care cumva să nu vii, că voi fi rea cu tine, chiar foarte rea!" A venit Tata, mi-a dat vești de acasă, dar abia îl auzeam și înțelegeam, gândul îmi stătea doar la cuvintele scrise pe acea pagină care mă ardea, de parcă mi-ar fi fost lipită direct pe piele. După nici un sfert de ceas, vreme în care Tata mi-a spus cu fermitate că trebuie să-mi îndrept situația la învățătură, am plecat spre oraș. Dincolo de calea ferată am despăturit hârtia și am citit - era o adresă din Trivale și cuvintele: „Te aștept sâmbătă, la ora 19. Sabina." Simțeam că plutesc, tot ce era în jurul meu a devenit, brusc, prietenos. Era marți, făceam fel de fel de scenarii în gând, încercam să-mi imaginez cum va fi întâlnirea, tot așa a trecut și miercuri. Joi, imaginația mea a atins cote demne de Jules Verne; nu la fel a fost și vineri, se apropia ziua minunilor, știam că va fi una a dragostei trupești și, cu toate că mai avusesem două experiențe erotice, cum era și firesc pentru anii mei de adolescent, m-a cuprins teama, teama aceea sălcie, a bărbătușilor nesiguri pe ei, nepervertiți de simțuri și care încă nu au dibuit partea piezișă a cuvintelor, limbajul dublu! Teama care răstoarnă și confirmările ..., teama care pe unii bărbați nu-i părăsește niciodată, îi însoțește chiar și după andropauză, merge cu ei până în ultima lor suflare.

Am găsit blocul, undeva lângă pădure, cotropit de flori și copaci. Sabina locuia la parter, am sunat cu sfială, printre multele gânduri care mă bântuiseră, se afla și ceva care mă neliniștea – dacă era căsătorită și profita de absența soțului, dacă acesta s-ar putea întoarce pe nepusă masă? Mi-a deschis, am spus sărut mâna și am intrat într-un hol luminat de un lampion de perete. Era îmbrăcată într-o haină de mătase, avea croială veche, franțuzească, așa cum văzusem prin șifonierul bunicii. Parcă intuindu-mi temerile, Sabina mi-a spus, în vreme ce intram în camera de zi, o cameră simplă, cu trei pereți îmbrăcați de rafturi pline cu cărți: „ O parte a bibliotecii îmi aparține, cele mai vechi mi-au rămas de la regretatul meu soț... A lucrat pe șantiere, la hidrocentrale, a fost inginer constructor...Acum trei ani a plecat în cer... A intrat în lacul de acumulare, să facă o baie, i-a cedat inima, avea 56 de ani... O, Doamne, cuvântul „cer" m-a izbit cu putere, eu aveam în geanta de umăr, prima mea geantă, imitație reușită de piele!, un dar pentru ea, o carte – „Nuntă în cer" – de Mircea Eliade, ediția din 1938, tipărită la „Cugetarea", cumpărată de la anticariatul Doamnei Nicolau, la începutul acelui an, în februarie. „Ai grijă, mi-a zis Doamna Nicolau, nu este o carte simplă, te învață să încalci regulile lumii ăsteia, să fii liber, chiar prea liber, tinere!" Sabina m-a poftit să șed într-un fotoliu vechi, dar bine întreținut, de epocă, pe care l-am privit curios, înainte de a mă așeza. „Soțul meu a fost fiul unor medici piteșteni, casa le-a fost confiscată, au salvat doar ceva mobilier vechi, Bidermayer, argintărie, porțelanuri și cărți, unele din ediții valoroase. " Mi-a pus în mână un volum din Enciclopedia Română, editată în 3 volume de C. Diaconovich, la finele secolului XIX, la Sibiu, sub egita Societății Astra. Răsfoiam volumul, dar nu vedeam nimic, gândul îmi era la Sabina, care era la bucătărie, pregătea cafeaua, și la cuplul lui Eliade, din cartea adusă în dar, Andrei Mavrodin și Ileana. Sabina a adus, pe o tavă de argint, cafele și apă minerală. M-am ridicat, am cotrobăit prin geantă, intimidat de aceeași mireasmă, am scos cartea și i-am întins-o, rostind aproape bâlbâit: „Un dar pentru dumneavoastră..." Tinerei femei i-au strălucit ochii, s-a apropiat de mine, mi-a lins buzele cu limba, cu o adiere de atingere și mi-a zis: „Eu sunt Sabina, nu...dumneavoastră!" Am 34 de ani, am terminat filologia la Iași, lucrez ca secretară pentru că nu aveam cum să mă îngrop într-un sat de pe coclauri." Mi-a întins pachetul cu țigări Marlboro și m-a îmbiat să aprind o țigară. „Fumezi, mi-a zis, nu mult, se văd urmele, pielea e roasă, o speli cu sare de lămâie.!" Fumam amândoi, în tăcere. Fără un preaviz, Sabina a început să vorbească despre sine, plat, fără urmă de sentimentalisme: „Pe soțul meu l-am cunoscut în Ștrandul Herăstrău, din București. Eram taman să mă înec, m-a prins de păr, m-a pus pe pieptul său, m-a adus la mal și m-a trezit cu un sărut lung. Am revenit în această lume și ochii mi s-au deschis pe chipul său. M-a întrebat dacă-s măritată... I-am spus că nu, el m-a privit și mi-a spus: „Am 50 de ani, sunt văduv, fără copii, vrei să fii nevasta mea?" „Am 25 de ani, i-am răspuns și, de vreme ce mi-ai salvat viața, ți-o voi dărui cu plăcere..." „Andrei, a continuat, era un bărbat distins și, deși era inginer constructor, făcea dragoste ca un cărturar misterios, 5 ani a durat fericirea noastră, apa mi l-a adus, tot apa mi l-a luat, dar nu o urăsc..." „Dar, am îngăimat, nu mă cheamă Andrei..." „Îți voi spune Andrei, de la Andrei Mavrodin, eroul cărții pe care m-ai dăruit-o! Vom face dragoste. Andrei, te voi purta prin altă lume, dar 2 lucruri să nu faci – să nu-mi ceri să-ți arăt o fotografie a soțului meu și să nu te legi de mine ca și cum aș fi singura femeie din lume. Un bărbat adevărat trebuie să fie pregătit ori pentru a pleca de la femeia pe care o iubește, ori pentru a fi alungat de ea! Bărbatul și femeia se află într-o călătorie fără sfârșit!"

Amalia Elena Constantinescu

„DOMNUL IBRAHIM ȘI FLORILE DIN CORAN”: PUTEREA DĂRUIRII INFINITE!

Curaj, demnitate, dăruire. Acestea sunt primele cuvinte la care te gândeşti instantaneu, când platforma rotativă de pe scena Teatrului Metropolis se opreşte, geamantanul vieţii se închide (n.a. decorul este conceput sub forma unui geamantan), iar actorii păşesc spre marginea scenei, salutând spectatorii. Într-un colţ, poate fi zărită cea care a regizat această piesă suavă, cu un puternic impact emoţional: scriitoarea Chris Simion – o doamnă a cărei frumuseţe izvorâtă din suflet îi cuprinde privirea şi se revarsă în întregul fiinţei. Aspectul său copilăresc ascunde însă o mare forţă creatoare. Când în foaierul Teatrului Metropolis te întâmpină această doamnă, alături de director, actorul George Ivaşcu, ai certitudinea că intri deja într-o poveste... O poveste de viaţă scrisă de Eric–Emmanuel Schmitt, pe care Chris Simion ne-o face cunoscută prin dramatizare şi regie. ***Domnul Ibrahim şi florile din Coran*** reprezintă impulsul care pune în mişcare roţile geamantanului, de pe platforma rotativă a *Sălii Amfiteatru*, deschizând primul compartiment pentru a răsfoi filele unei existenţe: o cameră sumbră, dintr-o casă tristă – casa unui avocat evreu (interpretat de Claudiu Bleonţ), părăsit de soţie pentru alt bărbat. Avocatul este un om rigid, cu el însuşi, cu fiul său – Moise (Vlad Logigan) –, cu cei din jur; un om introvertit până la stranietate, veşnic îngândurat şi rece, zgârcit din fire, care trădează totuşi, dincolo de aparenţe, povara unei mari suferinţe. Moise – alintat, de băcan, Momo – este doar un copil de 13 ani, care încearcă să-şi formeze din cioburi risipite, propria-i lume. Mama lui Momo (Lia Bugnar) devine prin ochii tatălui, femeia uşoară a cărei uşă, spre inima propriului fiu, rămâne închisă pe veci. Receptorul telefonului este trântit cu brutalitate, chiar înainte de a-i răspunde apelantului, iar puşculiţa nu are decât un sigur orificiu: acela prin care intră banii.

Platforma se roteşte consecvent, până când cel de-al doilea compartiment al geamantanului se deschide şi el. Acolo găsim băcănia domnului Ibrahim (Marian Râlea), un musulman sufist din *Cornul de Aur*, pe care toată lumea îl consideră arab. La prima vedere pare bătrân de veacuri... şi paradoxal, nu vârsta îi conferă înţelepciunea, ci bunătatea sufletească. Platforma continuă neobosita-i răsucire – în ritmul propriului timp –, iar geamantanul îşi deschide spre public un alt compartiment, aflat pe *Rue de Paradis* (*Strada Paradisului*). E lesne de înţeles originea „fetelor” care funcţionau acolo... Ultimul compartiment se va deschide târziu, abia spre sfârşitul piesei, fiindcă în el stă ascunsă fereastra spre lume. Până atunci enigma va învălui răbdătoare, mesajul.

Am început această prezentare (cronică/recenzie, cum doriţi să îi spuneţi) în stil tolstoian pentru că sala întreagă vibra, ca în faţa unui film de epocă. Spectatori şi actori cu lacrimi în priviri, când ropotul revărsării aplauzelor începea să creeze o muzică suavă, care venea în completarea unei *„piese poetice”*, cum spunea însuşi Claudiu Beonţ, vorbind despre ***Domnul Ibrahim şi florile din Coran*** (piesă câştigătoare a *Marelui Premiu*, la *Festivalul de Dramaturgie Contemporană* de la Braşov). Metaforă şi alegorie deopotrivă, punerea în scenă a cărţii lui Eric–Emmanuel Schmitt ne dezvăluie o scriere profund iniţiatică şi un *bildungsroman* în miniatură. O piesă–mărturie; o piesă–testament. Moise este personajul ei central. În jurul lui sunt învârtite pe rând: viaţa, moartea, veşnicia. Tânărul actor **Vlad Logigan** şi-l însuşeşte, oferindu-i forţă, vitalitate, transformare – chiar propria-i copilărie, se poate spune. Inocenţa personajului o transcede pe cea a actorului. Moise reprezintă copilul evreu, devenit dintr-odată arab, musulman, sufist, prin etimologia numelui – Mahomed –; tinzând spre universalitate, prin diminutiv: Momo. Tatăl său biologic – avocatul al cărui nume nemenţionat sugerează parcă drama propriei familii ucise într-un lagăr nazist – este acel bărbat opac, ce creează în jurul său un mediu sumbru, aproape sinstru. Singurul său ideal, singura oază de linişte devine „amintirea” unui fiu inventat: Popol. Imaginându-şi un fiu, mai mare decât cel existent (Moise), avocatul îşi creează o lume proprie, alunecând simbolic şi treptat din lumea reală spre alta imaginară – prefigurând, astfel, propria-i sinucidere. Claudiu Bleonţ dă viaţă acestui personaj, imprimând în sufletul spectatorilor – doar prin câteva apariţii scenice – ideea unui om impozant, introvertit, cu o trăire interioară aparte: puternic şi totuşi... extrem de fragil... În jurul lui lumea se închide, pentru ca amintirile să poată trăi nestingherite.

Domnul Ibrahim (Marian Râlea) – patronul băcăniei de pe *Rue Bleue* (*Strada Albastră*) va deveni tată spiritual (adoptiv) pentru Moise, transformat în Momo. Prin atitudinea sa spiritualizată şi luminoasă, oferă amintirii avocatului evreu o altă viziune a paternităţii. Tot el este personajul care păstrează cheia ultimului compartiment al geamantanului vieţii. Enigma acestuia se lasă descifrată printr-o călătorie în jurul lumii, prin magia unui dans sufist, prin propria-i întâlnire cu *necuprinsul*... O întâlnire simbolică, dincolo de viaţă şi mai ales de moarte... ca un parfum răspândit de *florile Coranului*. Un Coran care doreşte să devină o carte de cult universală, cuprinzându-le dintr-odată pe toate celelalte cărţi surori, fuzionând cu ele prin puterea unei singure religii: Iubirea.

Magda Catone este actriţa al cărui dublu–rol, aduce în prim–plan personaje distincte, interpretând pe rând atât rolul „bătrânei” prostituate de pe *Rue de Paradis*, cât şi pe acela al stelei de cinema: Brigitte Bardot. Prostituata cea tânără (Amelia Ursu) deschide în faţa plăpândului adolescent (Vlad Logigan), ca o cutie a Pandorei, drumul spre secretele unei intimităţii dure, triviale, obsesive.

Mama lui Moise (Lia Bugnar) – un alt personaj fără nume propriu, speriat de viaţă şi chiar de iubire... Perechea–nepereche... a avocatului evreu. Un personaj aparent şters, dar cu o forţă subtilă de a echilibra un destin dramatic, de a se suprapune – într-un fel – sinuciderii avocatului şi morţii domnului Ibrahim.

Mesajul puternic al piesei străbate parcă universul, întipărindu-se în memoria fiecăruia dintre noi: *„ceea ce oferi rămâne la tine mereu; ceea ce păstrezi este pierdut pentru totdeauna”*! Dincolo de viaţă, nu se află moartea, ci necuprinsul pentru simplu fapt că din credinţă, nu ne poate veghea decât lumina iubirii...

Metaforă şi alegorie deopotrivă, punerea în scenă a cărţii lui Eric–Emmanuel Schmitt ne dezvăluie o scriere profund iniţiatică şi un bildungsroman în miniatură. O piesă–mărturie; o piesă–testament. Moise este personajul ei central.

Adrian SIMEANU

Teatrul zilelor noastre

Jarry, la “Anton Pann”...

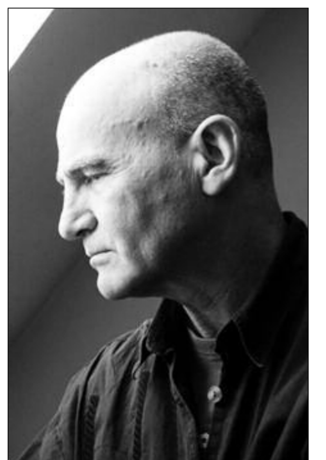
N-a trăit mult frâncul acesta, da' minte avu îndestul. Puind pe foaie deştept. Filosofie: patafizica. Romane: „Messalina”. Povestiri şi eseuri. Îndeosebi, dramaturgie. „Ubu Rege”, sigur, cel mai bun exemplu. Realmente, cel mai straşnic produs. Cu influenţe într-însul, adânci. Influenţând, la rându-i, fecund. Comicu' sec din el trimiţând vârtos către-o parodie. Despre om şi tarele sale dăunătoare nepieritoare...

Piesa asta satirizează aprig şi copios dorinţa de putere. Trădarea şi cruzimea. Manipularea nefericită. Ilustrând totodată, convingător, dictonul valabil mereu: “pâine şi circ”. Tentând, de aceea, regizori diverşi s-o aducă pe scenă. La noi, Şerban, Purcărete şi alţii, în timp. Acu', temerar, şi Tudor Lucanu. Care-o montă la Râmnicu Vâlcea. Acolo-i un teatru numit “Anton Pann”, c-o jună echipă ce poate enorm. Cu ea clujeanu' lucrând durabil şi profitabil. Căci are disponibilitate, spontaneitate, mobilitate, din plin. Îi ştiu p-ai săi componenţi, la treabă văzându-i de câteva ori. Bîrzanu, Ciotea, Blaj, Nicula. Şuşca, Szász, Antonie. Costin, Cătălin, Brădean. Fiecare, cu aportu' lui, rânduind întregul. Într-un loc de joacă d-ăl pentru copii. Funcţional foarte, ca scenografie. Mai să-mi vie-a crede că tânăru' Tudor abia după ce-l croi gândi la regie...

Una peste alta, un spectacol viu, modern, sugestiv. Cu subtilităţi, gaguri fel de fel. Ce va câştiga, nu mă îndoiesc, premii binişor. Mult succes, vâlceni!

Alexandru Jurcan

Insula lui Radu Afrim

Nu puteam amâna, trebuia să văd piesa *Tihna* , regizată de Radu Afrim la Teatrul din Târgu Mureş - compania Tompa Miklos. Nu pentru că Radu Afrim a primit la Uniter premiul pentru regie, doar îi cunosc valoarea şi spectacolele. M-am dus să văd cel mai incitant spectacol, apreciat de prietenii mei iubitori de teatru. Orizontul meu de aşteptare a fost răsplătit şi copleşit, încât mă întreb când o să mai trăiesc asemenea emoţii timp de trei ore, care mi s-au părut scurte.

Radu Afrim a lucrat pe textul romanului *Tihna* de Bartis Attila, asigurându-şi o scenografie funcţională, cvasi-ireală, semnată de Adrian Damian. Joacă Erzsebet Fulop (mama), Barna Banyai Kelemen (Andor), Bora Kiss (Eszter), Anamaria Biluska (Jolika) etc. Plonjăm în mister, oniric, grotesc, fără vreo cenzurare a limbajului. Măcar vorbele să contracareze fragilitatea relaţiilor umane. Efemerul pluteşte într-o lentă dezintegrare. Iată o insulă înconjurată de apa în care sclipesc obiecte în fior tarkovskian. Mobilele invadează planul doi, iar singurătăţile se plimbă pe maluri opuse. Uneori actorii cântă, în ritm brechtian, fără a rupe firul narativ. Dulapurile se deschid adesea spre imagini filmate, oglinzile se mişcă în neastâmpăr terifiant, iar din apă se ridică aburi premonitorii. De la grotesc, la ţipăt existenţial, apoi la musical-magie, în timp ce Andor, fiul mamei posesive, ştie că trăim „ca animalele”, că unii au „muci în loc de inimă”, că sunt prea multe „boarfe mirosind a vagin”. Tăvălugul vieţii (şi al istoriei) conţine implacabilul. Curg aiurea existenţele, nu ne putem ordona, iar oniricul se instalează biruitor.

Papagalul cu chip uman, piticul hâtru, bărbatul cu cap de animal - iată câteva elemente definitorii ale unui univers distopic. Lumânarea pe apă şi cana de ceai din final, luminată sacru, aduc „tihna” din culisele ospiciului general. Cartea scrisă de Andor poate aduce o salvare, o biruinţă ? Trăim pe o insulă? Nu mai putem comunica? Apa ne ajută spre o purificare parţială. Andor o scoate pe Eszter din apă şi tot acolo îşi spală mama neputincioasă, ce şi-a îngropat fiica „de vie”, renegând-o din egoism. Eszter încearcă să-l smulgă pe Andor din mrejele mamei posesive, care doarme cu crucea sub pernă. În seara de Crăciun năvălesc personaje bizare, în acelaşi carusel al spaimelor subliminale. Scenele de sex nu au nimic vulgar şi seamănă a durere viscerală.

Când am intrat în sala *Studio* , o muzică psihedelică învăluia decorul. Am ştiut că voi trăi o aventură teatrală unică, pe care Afrim o regizează la un nivel atât de înalt, încât nu-mi imaginez o revelaţie viitoare la fel de empatică.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Arta sub semnul svasticii

Paradoxalul Doctor Josef Goebbels

Pentru a fi înțelese corect cele ce urmează, este necesar să se reamintească faptul că expresia „Când aud de cultură, îmi scot pistolul", constant atribuită lui Goebbels, în realitate nu i-a aparținut. Era o replică dintr-o piesă a unui oarecare Albert Leo Schlageter, membru al unei organizații naziste la care aderase în 1923. Se prea poate însă ca expresia să fi fost invocată cu cine știe ce ocazie și de J. Goebbels. Sau de H. Göring, pomenit și el uneori ca autorul ei. Chiar dacă atitudinea și faptele ulterioare devenirii lui Goebbels ca ministru al Informației și Propagandei în guvernul nazist, instaurat în 1933, îndreptățesc o astfel de interpretare, pentru adevărul istoric trebuie spus încă o dată că nu el a fost autorul expresiei. Interpretarea exclusivă doar în alb și negru a faptelor și personajelor istorice, fără nuanțe intermediare, creează imagini distorsionate, false de multe ori. Nici eroii nu sunt chiar atât de puri și curajoși precum cei creionați de istorici - depinde și de ce parte a baricadei sunt văzuți -, și nici cei mai mari ticăloși și criminali nu sunt chiar cu totul lipsiți de o dâră cât de slabă de simțire. Conștient de acest lucru, Hemingway îl sfătuia într-o scrisoare pe Dos Pasos: „Nu pica în capcana de a introduce (în roman - n.n.) personaje perfecte. Dacă pici peste un comunist nobil, adu-ți aminte că ticălosul probabil se masturbează și e gelos precum o pisică". *

Nu doar personajul Goebbels a fost un ins paradoxal, ci însăşi viaţa lui a avut meandre paradoxale.

Gravat în apă tare, comportamentul politic al lui Goebbels de după 1926 îndreptățește calificativul de călău al spiritului. Şi de tartor al culturii și artei moderne în general și al celei germane în special. Spălător de creiere, mare regizor și manipulator al spectacolelor naziste, ateist și violent luptător împotriva Bisericii și a ui Dumnezeu însuși, antisemit feroce, portavoce a lui Hitler și a dementei sale ideologii în perioada amintită, Josef Goebbels n-a fost întotdeauna așa. În tinerețe a fost un idealist, cu orientări de stânga care își dorea să devină scriitor. Cu foarte puțin timp înainte de a se sinucide împreună cu soția și cei șase copii ai lor, în ciuda evidenței că nu mai exista nicio scăpare din bunkerul încercuit de trupele Armatei Roșii, într-un moment de speranță absurdă, i-a spus cuiva din micul anturaj închis în fortăreața subterană că, dacă printr-un miracol, ar reuși să se salveze, *i-ar plăcea să trăiască într-un loc liniștit unde să se ocupe doar de scris*. Sic! Ce anume ar fi scris și cum anume? Mă îndoiesc amarnic că ar fi putut scrie altceva decât spovedania unui mare ticălos. Cât despre scriitură, după 19 ani de propagandă nazistă lătrată de la tribună, prin radio și în presă, ea nu ar mai fi putut fi altceva decât tot hămăială toxică politică. Idealismului din tinerețe, stilului literar elegant și expresiv avut la un moment dat, le-au luat locul violențele verbale, căutarea adevărului a fost înlocuită de minciuna sfruntată, iar subtilității i-a luat locul grosolănia fără margini. Cea de-a doua „obișnuință" i-ar fi făcut imposibilă existența într-o altfel de lume decât cea nazistă. Cum îi scria Magda Goebbels fiului ei mai mre, din prima căsătorie, Harald Quant, cu puțin înainte de a se sinucide: „Fără Fuhrer și naționalism, viața nu merită trăită".

Familia Goebbels. Numele copiilor începeau cu litera H de la Hitler: Helga, Hilde, Helmuth, Holde, Hedda şi Heide.

Existența lui Goebbels a fost plină de paradoxuri, începând cu fizicul său ingrat: era scund de statură, abia depășind 1,50 m, slab, cântărind în jur de 45 kg și pe deasupra infirm - șchiopăta ca urmare a unei operații nereușite -, aflat la antipod cu statura lui politică în Reichul nazist. În prima parte a vieții sale avea încă idealuri și se visa scriitor, pentru ca în cea de-a doua, după întâlnirea din 1926 cu Hitler, să devină ecoul Fuhrerului, renunțând total la sine și la visurile lui. Fizicul său, ca și al altor căpetenii ale Reichului, total nepotrivit modelului anatomic arian impus de ideologia nazistă, era luat în răspăr într-o glumă care circula în Germania prin anii '30 ai secolului trecut: „Blond ca Hitler, slab ca Göring, înalt ca Goebbels și cast ca Röhm"... Cu excepția lui Reinhard Heydrich, călul de la Praga, care era înalt, avea statură atletică și era blond, nicio altă căpetenie nazistă n-a corespuns tipului arian. Cu o astfel de statură, nimic nu părea să-i dea vreo șansă pirpiriului Goebbels, nici în politică și nici în amor. Paradoxal însă, s-a bucurat de cel mai mare succes și într-un caz și în celălalt, devenind liderul charismatic al propagandei naziste și amantul râvnit de multe frumuseți feminine, mai ales din domeniul cinematografiei. Printre cuceririle și legăturile sale sentimentale cele mai puternice s-a numărat cea cu o vedetă a epocii, actrița de origine cehă Lida Baarova. Despărțită brutal de Goebbels după ce Magda Goebbels, s-a plâns de legătura amoroasă a soțului său lui Hitler, tânăra de doar 21 de ani a intrat într-o depresie gravă - fără Josef, viața ei era de neconceput! Cu toate cusururile fizice, Goebbels exersa un soi de magnetism asupra femeilor, cu toatele, fără excepție, regretau după ce relația sentimentală cu el lua sfârșit. Cei mai mulți dintre biografii săi cred că asta se datora delicateței comportamentului său cu femeile și dozei de romantism, neobișnuită la încizmații regimului nazist. La care se adăugau, spun R. Manvell și H. Franenkel, „ochii săi frumoși" și „zâmbetul cuceritor". Neștiute sunt capriciile sentimentale ale femeilor...

Pe scena politică, Goebbels devenea cu totul altul, era foarte agresiv în discursurile publice sau radiodifuzate și violent în limbaj în articolele pe care le publica în *Volkisher Beobachter*, oficiosul nazist.

Biografii lui vorbesc despre „vocea sa magnetică". Avea indiscutabil talent oratoric, o inteligență ieșită din comun și forță de convingere. Avea, mai cu seamă, abilitatea de a transforma minciuna în adevăr și adevărul în minciună. Capacitatea de manipulare, fanatismul și antisemitismul său feroce au făcut din el o autoritate indispensabilă regimului nazist. Deși Göring era considerat numărul doi în conducerea Reichului, adevărul este că în realitate acest loc îi aparținea lui Goebbels. Plasat pe cea mai înaltă treaptă - era gauleiterul Berlinului pe care i-l oferise la alegeri pe tavă lui Hitler, și ministru al Informației și Propagandei -, adulator necondiționat al Fuhrerului, pe care îl vedea când ca pe Iisus, când ca pe Sf. Ioan Botezătorul -, el reprezenta național-socialismul în ceea ce avea el mai toxic și mai eficient: spăla creierele mulțimii. Chiar și atunci când devenise evident că războiul era pierdut, nemții se arătau la fel de încrezători în gogorițele lui propagandistice despre victoria finală. „Mulțimile au devenit apatice și de o credință oarbă", constata Hermann Rauchsning.

Nu doar personajul Goebbels a fost un ins paradoxal, ci însăși viața lui a avut meandre paradoxale. În junețe și-a făcut un țel din a deveni scriitor și a făcut tot posibilul în acest sens. A urmat studii de istorie a literaturii la universitățile din Bonn, Freiburg, Wurzburg, Munchen și Heidelberg. La cea din urmă l-a avut profesor pe Friederich Gundolf, autoritate absolută în studiul operei lui Goethe. Admirația nemărginită a lui Goebbels față de acesta avea o singură fisură, profesorul era evreu. La acea dată însă antisemitismul său nu se radicalizase, era încă tolerant. Logodnica sa, Else, era pe jumătate evreică, avocații familiei sale erau evrei și F. Gundolf era tot evreu. Nu e oare un paradox că la numai câțiva ani a devenit prigonitorul fără milă al acestora? Goebbels a reacționat ca și Sf. Pavel, dar pe dos.

Situația financiară relativ modestă a părinților nu-i îngăduia înaltele studii pe care le-a urmat, a fost susținut în schimb de Biserica Catolică prin Societatea „Albertus Magnus". De îndată ce a aderat la național-socialism, devenit peste noapte ateu, el s-a întors împotriva Bisericii și a lui Dumnezeu. Încă vag bănuitor privind atitudinea lui față de Biserică, tatăl său, un bun catolic, l-a întrebat într-o scrisoare *dacă a scris sau plănuiește să scrie ceva care să nu fie compatibil cu religia catolică* și *dacă se gândește să practice o meserie care nu se potrivește unui bun catolic* (apud. R. Manwell și H. Fraenkael). Scrisoarea datând din 1919 era răspuns la o alta, a fiului său Josef - „care-i face cinste" sic! -, în care își manifesta îndoielile cu privire la Dumnezeu și credință, dar și la societatea în care trăia. Într-o totală confuzie, Goebbels le amesteca la acea dată pe toate: puțina religiozitate ce-i mai rămăsese cu pusee din ce în ce mai dese de ateism: iubirea pentru logodnica lui evreică și admirația față de profesorul Gundolf cu porniri din ce în ce mai josnic-antisemite: ura împotriva conservatorismului și încremenirii societății burgheze cu spiritul revoluționar de stânga - „Vrem victoria muncitorilor asupra banilor", clama el; oportunismul egoist cu entuziaste izbucniri în care intrau doze bune de anarhism și nihilism; lecturi din Dostoievski cu studiul scrierilor lui Marx - cu asta începuse și Mussolini... Aflat la răspântie de drum, rătăcea neștiind ce să aleagă. Asta până când în 1926 l-a ascultat pentru întâia oară pe Hitler ținând un discurs. Care a avut asupră-i un efect total și letal. Brusc „iluminat", s-a înscris pe traiectoria diabolică a național-socialismului, uitând de dorința lui de a deveni scriitor. De scris, a mai scris, însă doar discursuri și articole otrăvite de ură.

Cariera de scriitor la care visase în tinerețe a fost scurtă: o piesă de teatru în versuri intitulată „Călătorul" al cărei personaj principal era Iisus Hristos și un roman, „Michel", despre care biografii săi afirmă că ar fi *„un roman extraordinar din punct de vedere literar"*. N-am citit respectivul roman, așa încât nu-mi îngădui nicio opinie, dar dacă lucrurile au stat într-adevăr așa, e de regretat că Goebbels nu și-a continuat cariera literară: Germania ar fi avut un scriitor bun în plus, iar cultura și arta un călău mai puțin. De semnalat însă că și piesa, dar și romanul au fost concepute în acea perioadă de răspântie a vieții lui când, nehotărât și confuz, oscila între religie și ateism, între orientarea de stânga și

atracția încă nedefinită pentru dreapta extremă. Personajul principal din roman este *„soldat, muncitor, poet, patriot și revoluționar”* de stânga, idealizat adică. Prin intermediul acestuia - romanul e scris la persoana întâi” - voit sau involuntar, Goebbels lasă să i se întrevadă caracterul, opiniile și mai ales ambiția. *„Vreau să fiu bărbat, cu un profil propriu. O personalitate! Pe drumul către noua Germanie!”* Într-un fel, dorința i s-a împlinit: a avut un profil cât se poate de „personal” și a fost o „personalitate” atât de inconfundabilă încât nici istoria și nici omenirea nu-l vor putea uita vreodată. Și nici ierta.

Asupra piesei „Călătorul” dăinuie puternică umbra romanelor lui Dostoievski, scriu biografii lui. Puțina credință care îi mai rămăsese, dar și negarea îl făceau să se zbuciume și să oscileze. Ba credea - *„Vorbesc cu Hristos. Credeam că L-am înfrânt, dar Îl confundasem cu falșii lui preoți”* -, ba îi nega originea ebraică - *„Evreii mă îmbolnăvesc, simpla lor vedere îmi provoacă această stare”* (...) *„Hristos n-avea cum să fie evreu. Nu trebuie să caut nicio dovadă științifică în acest sens. Lucrurile stau pur și simplu astfel”.* Care anume să fi fost originea etnică a lui Hristos, Goebbels nu comentează, îi este suficient să creadă că Iisus nu era evreu. Cum rămâne, atunci, cu logodnica sa evreică căreia i se adresa în scrisori cu *„copilul meu drag”* și pentru care avea cele mai frumoase cuvinte, gânduri și alinturi? Cum rămâne și cu nețărmuria admirație pentru profesorul Gundolf, evreu și el? Reacția lui Goebbels seamănă cu cea a creștinilor antisemiți care, închinându-se la Iisus, la Fecioară și la cei 12 Apostoli, evrei cu toții, preferă să ignore acest amănunt. Nu-i oare, această atitudine ambiguă față de creștinsim și față de evrei un paradox?

După întâlnirea cu Hitler, cu creierul complet spălat, Goebbels a uitat cu desăvârșire de idealurile tinereții, de îndoielile metafizice, de absolut tot ce făcuse și gândise până atunci. Locul lecturilor din Marax, din Rathenau și Dostoievski l-a luat o singură carte, „Mein Kampf”, biblia noii religii național-socialiste. Nu a mai fost torturat de niciun fel de întrebări și îndoieli, în locul său gândea Fuhrerul. Pe care l-a urmat orbește, fără cârtiri și fără comentarii. Dorința de a deveni scriitor a fost înlocuită pentru totdeauna de ambiția de a fi politician de frunte în cel de-al Treilea Reich, iar talentul literar l-a pus în slujba propagandei naziste: a devenit articlierul constant, uneori zilnic, la *Volkisher Beobachter*, trompeta Partidului Naționalist-Socialist. Clonat după creierul lui Hitler, gândea și acționa la fel. Obediența sa față de Fuhrer mergea până la cea mai jalnică și penibilă formă de servilism. În cartea sa, „Hitler mi-a spus”, apărută la Paris în 1939, fostul nazist și Gauleiter al Danzigului/Gdansk, Herman Raushning, relatează un episod în care Goebbels a dat adevărata măsură a „independenței” de gândire. Tocmai fusese proiectat un film despre Frederic cel Mare, model pentru Hitler. La ieșire, Goebbels entuziasmat: *„Ce film extraordinar!”.* Apare și Hitler, întrebat cum găsește filmul, el se dezlănțuie enervat: *„Dezgustător, o mizerie!”* Trebuie să punem poliția să-l interzică! Zău așa, a început să se cam abuzeze de neroziile astea patriotice!” La care Goebbels a dat-o la întors: *„Aveți întru totul dreptate, mein Fuher. E un film slab și foarte prost”.* Singurul lucru care-l deosebea pe Goebbels de celelalte căpetenii naziste, scriu biografii săi, ar fi fost faptul că nu purta uniformă. Afirmația e contrazisă chiar de fotografia din fruntea volumului, făcută în 1933, în care Goebbels apare în uniformă, cu brasarda cu svastica pe brațul stâng. Dar apropo de uniformele oficialilor naziști, inclusiv cele SS, ele au fost proiectate de Hugo Boss, a cărui notorietate în lumea designului vestimentar a persistat până în zilele noastre. E drept că Goebbels nu a purtat permanent uniforma militară, pe care a înlocuit-o adeseori cu haina de piele, obiect vestimentar de tristă amintire atât în Germania nazistă, cât și în URSS. Haina de piele era a doua uniformă, ea trăda fără dubiu apartenența purtătorului la autoritățile represive ale Gestapo în Germania și teritoriile ocupate, sau NKDV/KGB în URSS. Ca și automobilele negre. Cu sau fără cele două tipuri de uniformă, oficială și neoficială, cu inconfundabilul semn al svasticii pe braț sau în haină de piele, Goebbels s-a conformat tuturor acțiunilor criminale clocite de Hitler și anturajul său. Inclusiv în privința soluției finale, cu deosebirea că în cazul lui „soluția finală” privea în mod special cultura și arta modernă.

La 30 ianuarie 1933, în urma celor două rânduri de alegeri pentru Reichstag în care Partidul Național-Socialist/NSDAP, în cadrul cărora Goebbels a fost unul, dacă nu chiar cel mai priceput agent electoral, a obținut majoritatea, feldmareșalul von Hindenburg, președintele statului, a fost nevoit, contrar propriilor convingeri și a evidentei antipatii față de Hitler, să-l numească pe acesta cancelar al Reichului. Ocuparea înaltei funcții în stat presupunea însă automat cetățenia germană, pe care Hitler n-o avea. Cu toată notorietatea sa politică, n-a reușit să obțină cetățenia germană decât în 1932, și asta doar în urma unor intervenții sus-puse din cercurile politice și financiare. Numirea în funcția de cancelar însemna pentru Hitler un mare succes, însă nu deplin din moment ce el își dorea să pună mâna pe întreaga putere. Jocurile de culise au început în aprilie 1934, când s-a aflat că Hindenburg era grav bolnav. Cu o zi înainte ca bătrânul și conservatorul von Hindenburg să-și dea duhul - a murit în 2 august -, Hitler și-a convins acoliții din cabinet - și ce cabinet! - să dea o lege prin care, după decesul acestuia, funcțiile de cancelar și președinte al Reichului să se contopească, lucru aprobat prin plebiscitul de la 19 august 1934. Prin aceeași lege, Hitler a preluat automat și conducerea forțelor armate. Prin această manevră a devenit un fel de... trei în unu: era șef al guvernului, șef al statului și comandant suprem al forțelor armate, la care se adăuga o a patra, cea mai veche, de lider al NSDAP. Goebbels, agitatorul lui politic cel mai harnic, își aștepta, după alegeri și el răsplata pentru serviciile aduse. Pentru el a dispus Hitler înființarea ministerului Informației și Propagandei, iar numirea în funcție s-a făcut la 13 martie 1933. Lui i-a revenit coordonarea presei, radioului, cinematografiei, muzicii, teatrului, artelor și literaturii. *„Partea cea mai frapantă a procesului de coordonare* - scrie istoricul american Ian Kershaw -, a fost însă *propmptitudinea și nerăbdarea cu care intelectuali, scriitori, artiști, interpreți și publiciști au contribuit în mod activ nu doar la sărăcirea și încorsetarea culturii germane în următorii douăzeci de ani, ci și la interzicerea și scoaterea în afara legii a unora din cei mai străluciți exponenți ai acesteia”.*

Propaganda insistent antisemită, antibolșevică și anti a tot ce era de stânga, își atinsese ținta. Ca și în cazul Revoluției din 1917 din Rusia, de moment au profitat toate cozile de topor, toți veleitarii și toate mediocritățile ținute până atunci la distanță, care vedeau în nazism, nu atât ideologia și dorința de a se asocia lui, cât oportunitatea de a se cățăra pe scara politică tocmai prin înlăturarea valorilor deja consacrate în domeniile culturii și artei. Instaurarea comunismului în Estul Europei, printre care și în România, a avut același preț de plătit: distrugerea adevăratelor valori și înlocuirea cu alte valori „tradiționale”... înăbușirea celei mai mici tentative de gândire independente, altcum decât modul de a gândi oficial, retezarea oricărei opinii sau inițiative creatoare ieșite din șleaul impus și a oricărei încercări de rupere a rândului. Menirea propagandei în regimurile totalitare a fost impunerea cu orice preț a liniei ideologice și politice a partidelor conducătoare. În ce măsură afectează propaganda viețile oamenilor, în ce măsură le schimbă modul de a gândi și acționa se poate vedea dintr-o remarcă făcută de Pierre Drieu la Rochelle în jurnalul său ținut între 1939 și 1945. *„Orice am face, oricât ne-am organiza apărarea mentală* - scria el -, *suntem victime ale propagandei”.* Și asta spune un colaboraționist, un cinic care a disecat la rece evenimentele, personajele politice ale vremii, jocul de șah de pe harta Europei, inclusiv meandrele întunecate ale propriei ființe. Curios lucru însă, cu toate relațiile sale, cele mai înalte, în conducerea celui de-al treilea Reich, el nu pomenește în „Jurnal” nici măcar o singură dată de Goebbels.

(va urma)

* Pe marginea volumului biografic „Doctor Goebbels. Viața sinistră și moartea sa”, autori: R. Manvell și H. Fraenkel. Fragment din volumul în pregătire „Arta sub semnul svasticii”

arte

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești și redacția revistei Carpatica au organizat în Sala Ars Nova de la Casa Cărții, ediția din luna aprilie a Cenaclului „Armonii Carpatine". Manifestarea, coordonată de redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o lectură din propriile creații, susținută de membri și simpatizanți ai Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș și de elevi de la Palatul Copiilor din Pitești, pregătiți de profesoara Simona Marineață, în cadrul Cercului de creație. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți pasionați de literatură s-a delectat cu poeziile prezentate de elevele Natașa Cârstea și Anda Benția de la Palatul Copiilor din Pitești, poemele citite de inginerul-poet Nicolae Braniște, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și un articol de analiză literară, susținut de publicistul Gheorghe Mohor.

■ Centrul Cultural Pitești și Direcția Județeană pentru Cultură Argeș au organizat în Sala Ars Nova de la Casa Cărții, simpozionul cu tema „Internetul și cultura în secolul XXI". Manifestarea s-a înscris în noul proiect cultural-educativ, sub genericul „Cultura digitală", inițiat și coordonat de publicistul Cristian Cocea, directorul Direcției Județene pentru Cultură Argeș. Originar din Râmnicu Vâlcea, Cristian Cocea este absolvent al Facultății de Electrotehnică din cadrul Institutului Politehnic București și are un master în Relații Publice și Comunicare, în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative București. Are o carieră de 20 de ani în mass-media și una de 8 ani în administrația publică județeană. Este autorul cărților „Crimă pentru un loc de parcare", „Ghidul României misterioase", „Maimuțe sub tricolor", „Calendarul cu povești". La dezbaterea despre cultura digitală, unde a participat un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură, Cristian Cocea a susținut o fascinantă prelegere privind variante de viitor, în contextul evoluției tehnologice. „Eu nu cred că tehnologia ajută viața", este opinia distinsului om de cultură, care-i îndeamnă pe tineri să folosească internetul, nu doar pentru comunicare, ci mai ales pentru lectură și informare, spre o mai bună dezvoltare personală.

■ Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local au organizat în zilele de 21, 22 și 23 aprilie, Simfonia Lalelelor, eveniment de tradiție al urbei, ajuns la a 40-a ediție. Primarul Constantin Cornel Ionică și echipa sa i-au întâmpinat pe invitații din țară și de peste hotare în Holul Primăriei, după care au urmărit împreună superba Paradă a Florilor. Au defilat prin fața spectatorilor trei care alegorice, pregătite special pentru sărbătoare, preșcolari, elevi și studenți, mândri de instituțiile de învățământ, pe care le-au reprezentat cum au știut mai bine. Gazde și oaspeți s-au deplasat pe strada principală, până la Complexul Expozițional „Casa Cărții", pentru inaugurarea expoziției dendro-floricole amenajată cu pricepere și inspirație de cei aproximativ 100 de participanți. Cu acest prilej, au avut loc discursuri ale oficialităților centrale și locale, ale reprezentanților ambasadelor și delegațiilor străine, care i-au felicitat pe organizatori pentru reușita evenimentului. Primarul Municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică a declarat deschisă Simfonia Lalelelor și a invitat pe toată lumea să viziteze expoziția, fără bilet de intrare.

Simfonia Lalelelor a cuprins și un ansamblu bogat de manifestări culturale și sportive, pe gustul tuturor amatorilor de distracție în aer liber. Astfel, municipalitatea a organizat Crosul Simfoniei Lalelelor, pe traseul Parcul Trivale – Piața Primăriei Municipiului Pitești, și o expoziție de vehicule istorice, sub genericul „Retro-Parada Primăverii", desfășurată în Piața Primăriei. În Piața Vasile Milea, a avut loc un spectacol artistic dedicat copiilor și tinerilor, organizat de Centrul Cultural Pitești și de Palatul Copiilor din Pitești. Manifestarea a fost susținută de cursanți de la Clubul Total Dance, sub îndrumarea coregrafilor Corina și Alfred Schieb, de Ansamblul Folcloric „FILIA" și Grupul Vocal „ELLADA", din cadrul Comunității Elene din Pitești, coordonate de Noni Pană, de Ansamblul de Copii „Zavaidoc", sub îndrumarea profesoarelor Carmen Ionescu și Corina Barbu, de Grupul Vocal „Zavaidoc", condus de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu, de micuți de la Cursul de Balet și Gimnastică Ritmică desfășurat la nivelul județului Argeș de profesoara Nicoleta Andrei, de Grupul Folk „P620", Trupa de rock „RANA" și elevi de la cursul de chitară desfășurat de cantautorul Tiberiu Hărăguș în cadrul Centrului Cultural Pitești, de copiii de la Cercul de Pictură „Sensibilitate și Culoare", desfășurat la Centrul Cultural Pitești de profesoara Elena Zavulovici și de elevi de la Palatul Copiilor din Pitești, sub îndrumarea directorului Ramona Linte. Cu ocazia Simfoniei Lalelelor au fost organizate în Piața Primăriei Municipiului Pitești un spectacol de folclor, coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu și un electrizant spectacol de muzică tânără, susținut de Sore și Smiley, urmat de un superb foc de artificii. Pentru cei mici, a avut loc în Piața Primăriei Municipiului Pitești un recital susținut de Gașca Zurli, iar fântâna muzicală a făcut în fiecare seară deliciul trecătorilor cu feericul său spectacol de sunet și lumini.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema „Bărbați, bărbi și bărbăție în istoria lumii", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Dezbaterea, susținută de lector univ. dr. Marin Toma, secretar general de redacție al revistei-document Restituiri – Pitești a reunit un public format din istorici și pasionați de istorie. „Despre barbă, găsim numeroase definiții, există opere de artă înfățișând personalități ale lumii care au purtat barbă. Din punctul de vedere al istoricului, barba poate fi un element de impunere, de dominare, erau reglementări sociale și economice în această privință, iar psihologii au ajuns la conlcuzia că barba poate avea un rol în jocul seducției" a precizat Marin Toma.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, o lectură-spectacol din volumul de proză cu titlul „Călare pe vânt", publicat recent de profesorul-scriitor Marin Ioniță. La evenimentul editorial au luat cuvântul profesoarele- scriitoare Allora Albulescu, Mona Vâlceanu, Ecaterina Constantinescu, Ana Chirca, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, poeta Cristina Onofre, cercetătorul științific Grigore Constantinescu, publicistul Gheorghe Mohor, scriitorul Mihail Ghițescu, profesorul-scriitor și eminescolog George Ene, publicistul Dorina Mihai Moise, artistul plastic Constantin Samoilă, profesorul Vasile Ghițescu și autorul. Manifestarea a cuprins și momente artistice, susținute de cantautorul Tiberiu Hărăguș și membri ai Cenaclului Sind Junior, păstorit de maestrul Marin Ioniță. În opinia vorbitorilor, „Călare pe vânt" este o carte despre viață și moarte, în care nebunia, în toate formele ei de manifestare este personajul principal. Lucrarea cuprinde o serie de povești ale unor ființe care sunt fațete ale autorului, care ne vorbește despre absurdul existențial, despre drama omului lucid, care caută oniricul spre a se exorciza de tot demonismul vieții în care se simte damnat pentru a supraviețui. Autorul nu privește viața cu mânie, ci cu o asumare a absurdului care i se întâmplă, în care femeia apare în ipostaze memorabile, de la angelică și sublimă, la hidoasă și dezgustătoare. Dincolo de toate stihiile, viața triumfă, arta având un scop terapeutic, iar volumul „Călare pe vânt" rămâne deschis și altor interpretări, percepții și chei din partea cititorilor.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema „Pace și război în Siria",

în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Lumea Azi”. Dezbaterea a fost susţinută de istoricii Marius Chiva, Aurelian Roman, col.(r) dr. Cornel Carp, col.(r) Ion Stan. La manifestare au participat elevi, cadre didactice de la Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre „Basarab I” şi alţi pasionaţi de istorie. Poziţionarea Siriei faţă de Federaţia Rusă şi de Statele Unite ale Americii în contextul războiului din zonă, problematica migranţilor sirieni în Europa Occidentală şi evoluţia situaţiei au fost principalele direcţii ale dezbaterii.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat simpozionul cu tema “Primăvara în livezi, vii şi grădini”, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Armonie şi stil de viaţă cu Adina Perianu”. Dezbaterea, susţinută de promotorul cultural Adina Perianu, specialist în horticultură s-a axat pe recomandări privind culturile din gospodărie, precum şi pe modul de îngrijire a plantelor de apartament şi a celor din balcon, în funcţie de anotimp. „Trebuie să fim conştienţi de utilitatea şi binefacerile plantelor, şi să avem cunoştinţe în această privinţă, pentru sănătate şi armonie în mediul în care locuim şi ne desfăşurăm activitatea”, subliniază Adina Perianu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de versuri cu titlul “Super-Orfeu”, de col.(r)Ion Bratu. Originar din comuna Buzoieşti, judeţul Argeş, absolvent al Academiei de Înalte Studii Militare, autorul este pasionat de arta penelului şi a condeiului deopotrivă. A realizat numeroase expoziţii de pictură în ţară şi peste hotare şi a publicat până acum 36 de volume de poezie, eseuri, proză şi memorialistică. Evenimentul editorial a cuprins un recital liric din volumul de versuri “Super-Orfeu”, susţinut de col.(r)Ion Bratu şi de artistul plastic Constantin Samoilă, precum şi o confesiune literară, adresată de autor cititorilor săi.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului istoric cu titlul „Biblia Românilor” volumul 2. „Cum trebuie să unim Basarabia?”, de Cristian Harnău. Originar din municipiul Iaşi, autorul este absolvent al Facultăţii de Instalaţii în Construcţii din cadrul Universităţii Tehnice Gheorghe Asachi din Iaşi. Atras de arta condeiului, Cristian Harnău a publicat mai multe cărţi de poezie şi de analiză a istoriei contemporane a României; noua apariţie editorială constituind un ghid de reîntregire a ţării. În faţa unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, creatori şi consumatori de cultură, autorul a susţinut o prelegere privind dezideratul Unirii Basarabiei cu România.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat ediţia din luna mai a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, având-o invitată pe scriitoarea Ana Calina Garaş. Născută în comuna Domaşnea, din judeţul Caraş-Severin, Ana Calina Garaş este absolventă a Institutului Pedagogic din Timişoara şi membră a Uniunii Scriitorilor din Bucureşti. A publicat volumele de proză „Jocul de-a viaţa”, în care a analizat literatura exilului românesc, „Masca norocului”, volumele I şi II de poezii „Broderii în vid”, romanele „Taina” şi „Liber să iubim”. Distinsa invitată a cucerit publicul format din elevi, cadre didactice de la Liceul de Arte Dinu Lipatti, Colegiul Naţional Zinca Golescu şi alţi consumatori de cultură, cu o fascinantă prelegere despre viaţa şi opera marelui sculptor Constantin Brâncuşi. „Am scris această carte cu admiraţie pentru creaţia lui Brâncuşi şi cu smerenie, încercând să înţeleg omul, artistul şi opera, pe care am avut ocazia să o văd în foarte multe muzee, întrucât viaţa mea a fost o fugă prin lume. Brâncuşi este un geniu care a spiritualizat materia, a făcut-o să zboare, să caute, lucrările sale impresionează prin luminozitate, simplitate şi mai ales prin esenţa, spiritul materiei”, a declarat Ana Calina Garaş.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Turcia între sultanat şi democraţie”, în cadrul dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi”.

Manifestarea a fost susţinută de istoricii Marin Toma, Marius Chiva şi col.(r) Ion Stan, în faţa unui public format din elevi, cadre didactice de la Liceul Tehnologic Constantin Brâncuşi, Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, Colegiul Naţional Zinca Golescu şi alţi pasionaţi de istorie. Rolul geo-politic şi militar al Turciei, în contextul în care este membru NATO, dar care prin anumite voci a criticat dur această organizaţie, modificările legislative şi politica preşedintelui Erdogan, care a abolit funcţia de premier, pentru a conduce cabinetul de miniştri, cu ajutorul vicepreşedinţilor, au fost principalele aspecte ale discuţiei.

■ Primăria Municipului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat un spectacol muzical, dedicat Zilei Europei. Evenimentul, desfăşurat în Piaţa Primăriei a fost susţinut de copii şi tineri de la cursul de chitară, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguş, şi de micuţi de la cursul de canto popular, sub îndrumarea profesorului de specialitate, Valentin Grigorescu, activităţi permanente desfăşurate în cadrul Centrului Cultural Piteşti. Lor li s-a adăugat Trupa de rock RANA, recent înfiinţată sub egida instituţiei de cultură. Talentaţii artişti au oferit cu dăruire şi emoţie recitaluri de muzică folk, rock şi folclor, spre încântarea publicului iubitor de frumos.

CARMEN ELENA SALUB

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

De 1 mai muncitoresc am defilat singur, singurel

(urmare din p. 32)

mod personal. Şi-a dat ultima suflare, la 80 de ani, chiar în zorii zilei de 1 Mai. Ultima sa bucurie a fost Victoria zdrobitoare a navei cu miei autohtoni asupra navei de război ruseşti, petrecută în apele turceşti, pe un teren neutru. A murit împăcat...

Pentru cei cu care am râs...

Nu am observat nici o activitate cultural-recreativă în curtea Şcolii generale nr. 5, care şi-a tras obloanele din cauza unei lipse acute de copii. Pe zidul din faţă a rămas un banner de mari dimensiuni pe care scria, mare, să se vadă-n tot Aeroportul: “O ŞCOALĂ PENTRU VIITOR!” Am intrat cu sfială în curtea şcolii unde mi-am început misiunea de naiv dascăl de română şi franceză. Am scos nişte generaţii minunate. Când mă mai întâlnesc cu ei, aflaţi în trecere prin Petroşani, îmi povestesc despre cât de frumos şi de bine e în Spania, Italia sau Anglia. Sau, cei rămaşi acasă, despre ce bine au ajuns că şi-au găsit serviciu, cu carte de muncă, la Profi, Market, Billa, Lidl sau Kaufland. Cei mai hotărâţi dintre foştii mei elevi au ales Madridul, Roma şi Londra. Ei îşi mai amintesc, vag de tot, de “Puiul” lui Brătescu Voineşti şi de “Uzina vie” a lui Alexandru Sahia. Mă întreabă, în schimb, ce mai fac foştii actori ai Teatrului nostru din Vale, Şerban Ionescu, Claudiu Bleonţ, Magda Catone sau Patricia Grigoriu, pe care îi aduceam la orele de dirigenţie ca să le vorbească şi despre o altă lume. (Nu e scena o lume?) Ce le-au spus actorii şi ce-au înţeles ei. Hasta la vista, baby! Pe zidul unui bloc din apropiere observ, scris cu un spray negru, două rânduri aşezate sub forma unui distih modern. Mă apropii, citesc şi nu mă mai simt singur: “Pentru cei cu care am râs/ N-am să plec niciodată. Na!” Pe o bună parte din stâlpi care ne iluminează urbea erau reclame, ce traversează strada de pe un trotuar pe altul, pentru Latino express. E firma de transport persoane şi colete care, pentru numai 100 de euro, te teleportează instantaneu în Regatul Unit.

Post scriptum

M-am întors acasă. Mă însoţesc înţelepciunea şi frumuseţea zidurilor Văii. “Soarele-mi explică ce mi-a povestit Luna. Kazi ploaie!”

N.R. *De obicei, refuzăm cronicile la cărţile noastre ca şi dedicaţiile care ni se fac în propria revistă. De data aceasta, facem o excepţie şi lăsăm dedicaţia lui Mihai Barbu, pentru că el a fost singurul care a observat că nr. 418/aprilie a fost într-adevăr cel cu nr. 100 editat în actuala componenţă a redacţiei.*

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS